STUDIJSKA KNJIŽNICA
MIRANA JARCA
NOVO MESTO

DOLENJSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto – Izhaja vsak četrtek – Posamezna številka 15 din – LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 300 din, četrtletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje – TEKOČI RAČUN pri Mestni hranilnici – Komunalni banki v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 26 (484) LETO X.

NOVO MESTO, 2. JULIJA 1959

UREJUJE uredniški odbor – Odgovorni urednik Tone Gošnik – NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 – Poštni predal Novo mesto 33 – TELEFON uredništva in uprave št. 127 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – TISKA Časopisno podjetje »Delo« v Ljubljani

Praznik naših rudarjev

V nenehnem prizadevanju, da bi se kar najbolj krepila ekonomska moč naše socialistične domovine, skušajo rudarji doprinesti čim večji delež s svojim neutrudnim prizadevanjem. Z voljnim premagovanjem vseh težav, ki jih nudi muhavost notranjosti naše Zemlje in s preziranjem stalne življenjske nevarnosti, dajejo slovenski rudarji z ramo ob rami z ostalimi rudarji Jugoslavije naši industriji in široki potrošnji iz dneva v dan večje količine črnega diamanta — premoga. V velikem delovnem poletu združuje slovenske rudarje 3. julij — praznik rudarjev. Kakor je 1. maj praznik vseh delovnih ljudi v svetu, tako je 3. julij praznik slovenskih rudarjev, ki jih spominja na vso njihovo težko in dosledno borbo proti izkoriščevalcem delovnega človeka.

Začetek borbe slovenskih rudarjev za življenjski obstanek sega v 19. stoletje, ko so začele razne kapitalistične delniške družbe odpirati in razširjati rudarstvo po slovenski zemlji. Vzporedno z razmahom rudarstva je dokaj hitro prišla do izraza razredna razdvojenost med kapitalistično izkoriščevalno kasto in brezpravnim proletariatom. Finančni mogotci so namreč kaj kmalu pokazali pravo lice in se poslužili pritiska na delavce z nečloveškimi delovnimi in življenjskimi pogoji. Rudarje je 12-urni delavnik, vedno slabši zaslužki ter odpuščanje obolelih in izčrpanih delavcev spravljalo v obup, kajti revščina je naraščala in upanja na izboljšanje ni bilo. Oprijemati so se začeli rešilne veje in se strnjevati okoli prvih zametkov sindikalne organizacije, ki je pozneje prerasla v »Unijo slovenskih rudarjev«. Po rudarskih centrih so jeli graditi Delavske domove, ki so bili pri nas prva žarišča delavske kulture in prosvete.

Rojstvo predaprilske Jugoslavije ni prineslo rudarjem in ostalemu proletariatu nikakega izboljšanja, saj je razbohotena jugoslovanska buržoazija gledala na delavstvo kot na manj vreden človeški element. Bremena so bila iz dneva v dan večja, pravice pa vedno manjše. V tistih težkih dneh je Komunistična partija začela združevati vrste delavcev za neizprosno borbo proti izkoriščevalcem. Znani stavki železničarjev leta 1920 je sledila leta 1923 rudarska stavka, ki je solidarno potekala v vseh rudarskih revirjih. Vendar je stavka zaradi izdajalskih in provokatorskih posegov privržencev denarnih mogotcev propadla.

Po omenjeni stavki so se življenjski pogoji slovenskih rudarjev še poslabšali. Odpuščeni rudarji so bili prisiljeni iskati kruha v tujini in transporti so odhajali v Francijo, Nemčijo ter v druge tuje države. Samopašnost bivše Trboveljske premogokopne družbe v pogledu trganja plač, obratovanja le po nekaj dni v tednu ter odpuščanja onemoglih in lastnikov bornih površin zemlje je povzročila, da je prikipelo potrpljenje rudarjev do vrhunca. Začelo se je 3. julija 1934 v Hrastniku, nato pa še v Trbovljah in Zagorju, ko rudarji niso hoteli več iz jame. Pod vodstvom Komunistične partije so namreč segli po najtežji obliki delavskega boja za dosego svojih pravic — organizirali so gladovno stavko. V tej veliki gladovni stavki, ko so rudarji vztrajali v jami tri dni brez vsakršne jedi in okrepčila razen vode, so sodelovale tudi njihove žene in otroci. Vsa javnost v Sloveniji in Jugoslaviji je bila tedaj solidarna in na strani rudarjev, kajti enako težki in nemogoči delovni in življenjski pogoji so mučili prav vse delavce v predaprilski Jugoslaviji.

Trboveljska premogokopna družba se je ob stavki le navidezno vdala in je prav kmalu prelomila svoje obljube. Sledilo je preganjanje zavednih rudarjev in njihovih voditeljev, kar pa je povzročilo nadaljnje nove stavke in nemire. Rudarsko gibanje se je nadaljevalo in doseglo pravi razmah v vseljudski vstaji za nacionalno in socialno osvoboditev.

Po osvoboditvi so se slovenski rudarji z vsemi silami podali v borbo za izgradnjo naše socialistične domovine. Izkazali so se z neutrudnim delom, saj niso poznali ne nedelje ne praznika ter so za svoje napore prejeli veliko priznanje, ko so postali upravljavci svojih rudnikov.

Ob spominih na dogodke, ki so se odigrali pred 25 leti v Zasavskih revirjih ugotavljamo, da so dosegli rudarji v naši državi velik uspeh v proizvodnji premoga. Samo z občutno povečano predvojno količino premoga je bila zagotovljena potrebna količina osnovne energije za novo razvito industrijo ter povečano široko potrošnjo. Trdimo lahko, da je porast proizvodnje premoga povsem dosegal izredni tempo razvoja gospodarskega razvoja Jugoslavije.

Lani so rudarji nakopali v celoti 18,9 milijonov ton premoga napram 18,0 milijonom tonam v letu 1957. To povečanje je bilo doseženo na račun lignita, medtem ko proizvodnja črnega in rjavega premoga malenkostno upada. Zvezni družbeni plan za leto 1959 predvideva, da bodo morali rudarji nakopati letos preko 20 milijonov ton premoga, kar bo po podatkih o doseženih rezultatih v prvi polovici leta v celoti izpolnjeno. Planski pokazatelji zahtevajo od rudarstva, da se bo morala do leta 1961 dvigniti proizvodnja premoga na 22,5 milijonov ton, do leta 1963 pa celo na 28,5 milijona ton. Le tako bo na razpolago ona količina premoga, ki jo bodo potrebovale novo zgrajene termoelektrarne, tovarne sladkorja ter novo zgrajeni in rekonstruirani industrijski objekti.

Ing. BRANKO PETERNELJ

Dragi tovariš Tito!

... Uspehi, ki jih ugotavljamo na vseh področjih, so spremenili zunanjo podobo naše dežele in hitro spreminjajo miselnost ljudi. Toda ti uspehi nas ne smejo zadovoljevati. Kritično ocenjujemo svoje delo, da bi bili sposobni še koreniteje odpravljati vse, kar ovira, in pospeševati vse, kar spodbuja delovne ljudi pri uresničevanju našega socialističnega programa. V tem nas vodijo Tvoji nasveti, vzori pa so nam najbolj izklesane osebnosti komunistov iz štiridesetletne zgodovine Partije.

V imenu komunistov Slovenije izjavljamo, da bomo kot doslej tudi v naprej neuklonljivi borci za stvar jugoslovanskega delovnega ljudstva in svetovnega socializma. Zvestoba revolucionarnemu ustvarjalnemu duhu marksizma in globoko zaupanje v vodstvo Zveze komunistov Jugoslavije nas bo neprenehoma spodbujalo pri našem delu.

Iz pisma delegatov in gostov IV. kongresa Zveze komunistov Slovenije tovarišu Titu

Jutri zvečer akademija v Novem mestu

3. julija ob 20. uri bo v Domu ljudske prosvete slavnostna akademija v čast dneva borca. Po slavnostnem govoru bo kulturni spored.

Krajevne proslave bodo za 4. julij — dan borca priredili tudi v Dol. Toplicah, odbor Grm-Kandija, Irča vas, Mirna peč, Otočec, Straža, Šentjernej, Šmarjeta in Vršna sela. Sodelovali bodo razen domačih skupin tudi novomeški orkester, vojaška godba garnizije JLA Novo mesto, mestna godba na pihala Novo mesto, pionirska pevska zbora Birčna vas in Šmarjeta ter drugi.

Udeležite se proslav krajevnih odborov ZB in prireditev v soboto in nedeljo!

VREME

ZA ČAS OD 3. DO 12. JULIJA

Okoli 3. julija in med osmim in desetim julijem padavine z ohladitvijo, ostale dni lepo vreme.

V.M.

Novi člani Centralnega komiteja ZKS

Zadnji dan IV. kongresa Zveze komunistov Slovenije so izvolili nov Centralni komite ZKS in revizijsko komisijo. Kandidacijska komisija je predlagala v oba foruma mnoge nove člane, ki so se v zadnjem obdobju graditve socializma odlikovali na vseh področjih družbenega življenja. Med 99 člani novega CK ZKS so tudi tovariši **Niko Belopavlovič, inž. Jože Legan** in **Franc Pirkovič**, članica revizijske komisije ZKS pa je tudi tov. **inž. Vilma Pirkovič.**

Novim članom CK ZKS čestitamo k izvolitvi v najvišje organe Zveze komunistov ZKS!

Nov spomenik na Ruperč vrhu

V soboto popoldne bodo pri sedanji spominski plošči na Ruperč vrhu nad Birčno vasjo odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. K slavju vabi krajevni odbor ZB Birčna vas.

V nedeljo na Sinji vrh pri Vinici!

Krajevni odbor Zveze borcev Sinji vrh pri Vinici vabi domačine in goste, nekdanje borce in aktiviste, da se udeležijo odkritja spominske plošče, ki bo v nedeljo, 5. julija, na Sinjem vrhu. S ploščo bodo počastili spomin žrtev druge svetovne vojne.

Člani Izvršnega komiteja CK ZKS

Novi centralni komite ZKS je na svoji prvi seji, ki je bila takoj po zaključku kongresa, izvolil za svojega sekretarja tovariša **Miho Marinka**, za člane Izvršnega komiteja CK ZKS pa so bili izvoljeni: **Avbelj Viktor, Hribar Janez, Jakopič Albert, Kavčič Stane, Kraigher Boris, Krivic Vlado, Leskošek Franc, Maček Ivan, Popit Franc, Potrč dr. Jože, Regent Ivan, Ribičič Mitja, Rudolf Janko, Tomšič Vida, Vipotnik Janez** in **Ziherl Boris.**

BOŽIDAR JAKAC: SLOVENSKI PARTIZAN

Spominu prvega padlega partizana v Beli krajini

Občinski odbor Zveze borcev iz Metlike bo na dan borca 4. julija na Mačkovcu pod Jugorjem odkril ploščo v spomin na prvega padlega partizana v Beli krajini.

Na Mačkovcu, majhnem naselju na belokranjski strani Gorjancev, so bili ljudje že od vsega začetka vključeni v narodnoosvobodilno gibanje. Partizani so prihajali v to vas že v zgodnji pomladi 1942. leta in so jim prebivalci radi pomagali, zlasti žene, ki so pekle borcem kruh ter jim prale in šivale perilo.

21. aprila 1942 so šli čez Jugorje na sestanek v Drage trije partizani, in sicer komandant V. bataljona slovenskih partizanskih čet Žan More (sedaj uslužbenec pri Glavni zadružni zvezi v Ljubljani), politkomisar tega bataljona Dušan Pirjevec-Ahac (sedaj docent na ljubljanski univerzi) in kurir Rudi Kromar, doma iz Čadreža pri Beli Cerkvi na Dolenjskem. Vsi trije so šli na dogovorjeni sestanek v Drage, kjer so jih pričakovali Jože Borštnar, Stane Klemenčič in učitelj Milić. Do sestanka pa ni prišlo, ker jim je to preprečil nenadejani spopad z Italijani pri Mačkovcu.

Omenjeni trije partizani so se spuščali z Jugorja proti Dragam. Medtem ko jo je Pirjevec ubral po bližnjici čez hrib, sta šla More in Kromar po glavni cesti. Prav takrat se je spustila iz Mačkovca proti cesti italijanska patrulja in nenadno trčila na oba partizana. Vnel se je kratek boj, v katerem je Kromar z ročno bombo ubil enega fašista, nato pa je sam padel pod kroglami. Moretu se je v nastali zmedi posrečilo rešiti, potem ko je z revolverjem preko rame ustrelil policijskega psa, ki se mu je bil zapodil na hrbet.

Drugi dan — 22. aprila — so pridrveli v Mačkovec fašisti, pretepli ljudi in zažgali naselje, ki je razen ene hiše pogorelo do tal.

Rudi Kromar je bil tako *prvi partizan, ki je v Beli krajini padel v boju s fašisti.* Prav zato bo metliška občinska Zveza borcev na kraju tega spopada belokranjskih partizanov z okupatorjem odkrila spominsko ploščo ali bolje povedano spominski kamen. V bregu nad cesto je namreč že odkopana ruša okoli skale, na kateri je vklesano ime Rudija Kromarja, partizana, ki je prvi v Beli krajini dal življenje za svobodo in lepšo prihodnost svojega naroda.

Zato občinski odbor Zveze borcev iz Metlike vabi na to partizansko svečanost, ki bo 4. julija ob dveh popoldne, vse domačine, borce in aktiviste, ki so med narodnoosvobodilnim bojem delali v Beli krajini. Naj bo ta dan praznik vseh Belokranjcev in hkrati svečano zagotovilo nas vseh, da smo v svobodi — vredni velikih žrtev padlih tovarišev.

— *ar*

4. JULIJA - VSI NA LISCO!

Občinski odbor za proslavo 40. obletnice KPJ in SKOJ v Sevnici prireje na dan borca 4. julija na Lisici osrednjo občinsko proslavo. Zakaj so se tovariši v Sevnici odločili ravno za ta dan in kraj?

Lisca se lepo vidi iz vlaka, če se peljete od Loke proti Sevnici. Kot mogočna glava se dviguje iz ravnine ob progi, strmo je njeno severno, zahodno in vzhodno pobočje. Na vrhu se v soncu sveti rdeča streha Tončkovega doma. Vsa je obraščena z gozdovi, visoka pa je 947 metrov. Na vrhu so prostrani pašniki. Prekrasen je razgled na Gorjance proti jugozahodu, v lepem vremenu se pokaže celo Snežnik. Na zahodu se dviga Veliko Kozje, znano po redki planinski flori. Severna stran nam pokaže v ozadju Pohorje, pred njim pa masiv okoli celjske koče. Na vzhodu se mogočno dviguje ponosni in nepremagljivi BOHOR, zibelka in mati partizanstva, Kozjanskega odreda, del poti XIV. divizije, ko se je skozi nešteto obročev in zased prebijala na Štajersko.

Stara koča na Lisci je bila poleti 1938 prizorišče znamenitega posveta. Tu so se — umaknjeni žandarjem in vohljačem zbirali na prvi posvet politbiroja CK KPJ tovariši Tito, Kardelj, Ranković, Leskošek, od padlih tovarišev pa še Ivo-Lola Ribar in Rade Končar. Po prevzemu vodstva partije v letu 1937 po tov. Titu so se vrste naših partijcev začele še bolj strnjevati in širiti. Takrat se je po Nemčiji že netilo tisoče ognjev, kjer so kalili orožja za ogromno klanje v drugi svetovni vojni. Naše vodstvo pa se je moralo sestajati skrivoma, pod tujimi imeni, v težko dostopnih krajih.

Lisca je tudi znana izletniška točka. Ta sloves ima predvsem zaradi svoje lepe lege. Da bi jo odprli še širšemu krogu ljudi, so se tovariši v Sevnici letos lotili težavne naloge — na Lisco so zgradili avtomobilsko cesto. Ne avtoceste, ki jo delajo naše brigade. To je cesta, ki omogoča, da se vsako normalno vozilo lahko povzpne po vijugasti novi trasi po severnem pobočju Lisce do Male Lisce, nato pa po južni strani do neposredne bližine planinske koče. To cesto bodo izročili prometu 4. julija ob 9. uri zjutraj. Začne se na Selah, to je na točki, kjer se klanci od Brega proti Jurkloštru prevesijo na drugo stran. Dostop je možen z obeh strani — z Brega in Jurkloštra. Gradnja je solidno izvršena, večinoma poteka nova trasa po lepih bukovih gozdovih, na vrhu pa po prekrasnih pašnikih.

Zvečer pred proslavo — v petek 3. julija — bodo taborniki (ki ne manjkajo pri nobeni prireditvi) zakurili ogromen kres na vrhu Lisce. Na to posebno opozarjamo Sevničane, saj se bo kres videl daleč po okolici.

Na dan proslave — 4. julija — bodo redno vozili avtomobili ljudi iz Sevnice v Krakovo, odkoder je do vrha Lisce le dobro uro hoda. Za vse tiste pa, ki bodo prišli na proslavo z vlaki, bo preskrbljen prevoz od Brega do Sel. Prve jutranje vožnje bodo tudi naravnost iz Sevnice, le da bo v tem primeru treba prej vstati, saj bodo avtomobili odpeljali iz Sevnice že okoli 6. ure zjutraj. Iste relacije bodo oskrbovane tudi popoldan za povratek.

Po otvoritvi ceste, ki bo, kot je že rečeno, ob 9. uri na Selah, bo ob 10. uri slavnostno zborovanje pri planinski koči. Proslava bo obsegala več točk. Po otvoritveni pesmi bo najprej pozdrav gostom, nato slavnostni govor, potem pa se bo zvrstil kulturni spored. V njem bodo sodelovali pevci, recitatorji in godba. Pričakujejo tudi pozdrave štafet mladine, tabornikov, pionirjev in planincev, ki bodo predhodno obiskali grobove padlih partizanov okoli Lisce. Po kulturnem sporedu bodo člani ZB občine Sevnica razvili svoj društveni prapor, s čimer bo hkrati proslavljen tudi dan borca. Po vsem tem bo svečano odkrita spominska plošča, v počastitev spomina velikega dogodka za ta kraj. Plošča bo vzidana na dom, slavnost pa se bo odvijala na pašniku pod domom. Spored bo zaključila državna himna.

Po proslavi bo strelska družina organizirala prvenstvo v streljanju za prehodni pokal občinskega komiteja ZK. Za vse goste bo poskrbelo marljivo planinsko društvo. Na pestrem jedilniku bo marsikaj dobrega, pa tudi za žejo bo poskrbljeno. Popoldan se bo mladina lahko zavrtela ob poskočnih zvokih, mnogi stari znanci pa bodo po dolgih letih posedli po travi, se zazrli v ta ali oni kotiček sosednjih planin in obujali spomine na težke dni Kozjanskega odreda, XIV. divizije in drugih neštetih slavnih imen. Mladina se bo na njihovih stopinjah učila, kaj se pravi ljubiti domovino.

Vsi prisotni pa se bodo verjetno še dolgo spominjali skromnih besed, ki označujejo pomembnost tega kraja za zgodovino naših narodov: 40 let borbe in dela Komunistične partije Jugoslavije, 40 let naporov, žrtev, borb za obstoj in pravice delovnih ljudi, 40 let — doba ene generacije, ki je spremenila narod hlapcev v narod gospodarjev.

Kres, ki bo zvečer 3. julija zagorel na Lisci, bo naznanil ponovno vsemu svetu, da je tu svobodna domovina svobodnih ljudi. Zagorel bo v čast herojski Partiji, ki ni klonila v nobenem primeru in ki zato danes resnično uživa podporo vseh delovnih ljudi naše domovine. Zagorel bo ponosno in visoko, kot so ponosno in visoko dvignili glave naši očetje, bratje in sestre potem, ko je na čelo borbe in pravice delovnih ljudi stopil naš ljubljeni maršal — tovariš TITO.

Odbor za proslavo 40. obletnice KPJ in SKOJ vabi vse prebivalce Dolenjske in Spod. Posavja na to veličastno proslavo. Dokažimo z udeležbo, da cenimo napore naše Partije in njenih voditeljev, ki so nam z borbo naših narodov priborili svobodo, enakost, bratstvo in novo, socialistično družbeno ureditev. Počastimo z udeležbo spomin vseh stotisočev znanih in neznanih junakov, ki so izkrvaveli zato, kar mi danes uživamo.

4. julija — nasvidenje na LISCI!

V Žalovičah — spominska plošča

Krajevni odbor Zveze borcev NOV v Šmarjeti bo v soboto 4. julija priredil veliko proslavo v Žalovičah pri Šmarjeti. V spomin na partizansko bolnišnico, kurirsko postajo in terenske organizacije v letih NOB bodo odkrili spominsko ploščo. Slavje se bo začelo ob dveh popoldne. Sodelovala bo novomeška godba, pevski zbor, recitatorji in drugi; po uvodnem sporedu bo preskrbljeno tudi za prijetno zabavo.

V nedeljo 5. julija popoldne ob 14. uri bo v Šmarjeti igra »Ugasle luči«, po igri pa zabava. Na obe prireditvi vabi krajevni odbor Zveze borcev NOV Šmarjeta.

Poravnalni sveti ali: »zmenimo se doma«

V razpravi je zakon o ustanavljanju poravnalnih svetov. Kaj neki je spet to? Iz imena samega se vidi že marsikaj, še bolj važno pa je, da se z njihovo ustanovitvijo lahko doseže vrsta ugodnosti za državljane, ki se jih bodo posluževali.

Poravnalni svet je neke vrste ljudski tribunal, neke vrste *ljudsko poravnalno sodišče* v *malem*. Ne gre za zidanje sodnih palač s stometrskimi policami aktov, polnih solza, kletvic in kolkov. V območju vasi, več vasi ali enega krajevnega urada si državljani na zborih volivcev izberejo tri ugledne državljane, ki jim bodo pomagali pri vsakdanjih sporih. Ti trije pravični možje (nikjer ni rečeno, da ne morejo to biti tudi pravične žene!) bodo lahko poslušali pritožbo državljana, ki se mu je storila krivica, poklicali krivca in ju poskušali »spraviti«. Koliko gruntov je šlo v prejšnjih časih po vodi, ko so se ljudje za malenkosti tožarili leta in leta!

Pristojnost poravnalnih svetov bi segala v področja osebnih žalitev, kaznivih dejanj zoper čast, lažje telesne poškodbe, manjše civilne zadeve, tatvine v družini in podobno. Redna sodišča bodo zahtevala najprej obravnavo na poravnalnem svetu v kraju, kjer se je spor začel. Šele potem, če domači pomirjevalni sodniki, ki si jih bodo ljudje sami izbrali ne bodo kos hudi krvi, se bo lahko zadeva nadaljevala pred rednim sodiščem. Sklepi, ki jih doseže poravnalni svet s sprtima strankama, imajo tudi izvršilno moč.

Poravnalni sveti bodo torej v bistvu ljudska sodišča, sestavljena iz državljanov. To je podobno samoupravi v sodstvenih zadevah, saj si ljudje sami izbirajo sodnike — poravnalce za svoje malenkostne spore. Tak poravnalni svet bo ljudem v kraju želo blizu, saj tu ne bodo nastopali strogi sodniki, ne bo uradnih dvorana, zapisnikarjev, prič in drugih zadev. Preprosti ljudje bodo skušali reševati spore, ki jih je v vsakdanjem življenju [illegible] volj. Seveda bodo verjetno (zakon še ni izšel) tudi minimalne takse, saj je z vsako obravnavo sporu med dvema državljanoma potreben produktivni čas članov tega sveta. Koliko lepše je, če si dva sovaščana po kratki pametni in mirni poravnavi sežeta v roke in skupaj zavijeta na pol litrčka, kot pa če se leta in leta srečujeta le na sodiščih, mrkih pogledov, hude krvi in polna užaljenega samoljublja.

Življenje teče svojo pot, lepše je živeti v miru kot v sovraštvu. Želimo poravnalnim svetom, ki jih bodo volili državljani na skorajšnjih zborih polivcev, kar največ uspešnih poravnav! — ok

Katastrofalna poplava

Ob zaključku lista smo dobili telefonično obvestilo, da se je Krka zaradi zadnjega dežja razlila pri Kronovem, Dragi, Gomili, Dolnavi, Čučji mlaki, mimo Hrvaškega broda do Kostanjevice v veliko, umazano jezero. Ljudje pravijo, da take povodnji ni bilo od leta 1934. Na poljih in travnikih je nastala velika škoda.

V tem tednu nabiramo

Cvetje lipe (220 din), rdeče deteljice (100 din), kamilice — samo cele glavice (500 din), bezga — osut 200 din), rmana brez pecljev (50 din).

Liste šmarnice (150 din), gozdne jagode (100 din), jetrnika (150 din), slezenovca (180 din), melise (140 din), ozkolistnatega trpotca (70 din), pekoče koprive (40 din), breze (22 din), hribske rese (500 din).

Rastlino kopitnika s koreninO (75 din), krvavega mlečka (90 din), smolnice (40 din), melise (70 din), ženiklja — samo lepo zeleno sušen (130 din), vodne kreše (150 din), šentjanževke — kržnice (30 din), rmana (25 din).

Korenine arnike (350 din), trobentice (150 din), medvedovih tac (150 din), bodeče neže — kompava (115 din).

Lubje češminovih korenin (320 din), češminovih palic (65 din, krhlike (60 din).

Bankovci po 20 in 10 dinarjev bodo vzeti iz prometa

Iz glavne centrale Narodne banke sporočajo, da bodo v času od 1. julija do 30. septembra letos vzeli iz prometa in zamenjali bankovce DFJ po 20 in 10 dinarjev z označbo 1944. Od 1. oktobra 1959 dalje ti bankovci ne bodo več zakonito plačilno sredstvo. Vse banke pa bodo tudi po tem roku zamenjavale te bankovce, zaključno do 31. decembra 1959.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Kljub protestom z Vzhoda bodo poslanci zahodnonemškega parlamenta v sredo prvega julija volili v zahodnem Berlinu novega predsednika Zvezne republike Nemčije. Ta dogodek predstavlja vrh v notranjih sporih v zahodnonemški krščanskodemokratski stranki, odkar se je kancler Adenauer premislil in izjavil, da ne bo kandidiral za predsednika republike, ampak da bo vztrajal na položaju zveznega kanclerja.

Ves svetovni tisk je pisal najprej o Adenauerjevem sklepu, da bo kandidiral za zveznega predsednika. Opazovalci so govorili, da se je zgodilo nekaj neverjetnega: stari kanlcer, ki je bil deset let navajen samo ukazovati, je zdaj voljan opustiti politiko in postati predsednik Zvezne republike Nemčije. Po ustavi pa je ta položaj nepolitičen.

Toda še večje je bilo presenečenje, ko je kancler v odsotnosti glavnega kandidata za zveznega kanclerja ministra za industrijo dr. Erharda nenadoma sporočil, da se je premislil in da ne bo kandidiral za predsednika republike. Dr. Erhard, ki je bil takrat na obisku v Washingtonu, je na vrat na nos priletel nazaj v Bonn, kje je prišlo do hudega družinskega prepira med obema državnikom v krogu krščanskodemokratske »družine«. Uradno je stari kancler utemeljeval svojo odločitev s poslabšanim mednarodnim položajem, češ da mora ostati zato na svojem starem položaju. Toda poluradno in z namigovanjem je Adenauer dovolj jasno povedal, da nima dr. Erharda — za seboj najbolj vplivno osebnost v Zahodni Nemčiji — za politično dovolj zrelega, da bi lahko opravljal dolžnosti zveznega kanclerja.

To njegovo stališče je prišlo najbolj do izraza v nedavnem intervjuju, ki ga je imel Adenauer z dopisnikom ameriškega č. opisa »New York Times«. Po tem intervjuju je Adenauer dejal, da se ne bo umaknil s položaja zveznega kanclerja do leta 1962 in da po njegovem dr. Erhard nima mnogo možnosti, da bi postal njegov naslednik. Trdil je tudi, da dr. Erhard ni nikoli užival široke podpore v krogih krščanskodemokratske stranke.

DVOBOJ v BONNU

Baje je Adenauer tudi izjavil, da globoko obžaluje »boj« med profesorjem Erhardom in finančnim ministrom dr. Etzelom, ko je bil prvotno Adenauer kandidat za predsednika republike. 'o njegovem je ta »boj« škodoval krščanskodemokratski stranki. O svojem sklepu, da ne bo kandidiral za predsednika republike, je Adenauer dejal, da je »navaden vihar v kozarcu«.

Toda posledica njegovega intervjuja je bil dejansko vihar, toda ne v kozarcu. Erhard je pred člani stranke izjavil, da ga skušajo namerno »degradirati«. Namignil je, da bo lahko ostal na svojem položaju, če ga ne bodo več poskušali blatiti.

Tako je ostalo očitno, da spor med obema vodilnima zahodnonemškima politikoma še daleč ni poravnan. Od kod izvira Adenauerjeva jeza na Erharda? O tem ugiba danes skoraj ves svetovni tisk. Nekateri domnevajo, da je Adenauer začutil, da mu vajeti oblasti polzijo iz rok in da se kot star človek nikakor ne more sprijazniti s tem dejstvom. Drugi razlagajo njegovo antipatijo do Erharda bolj na osebni osnovi, ki pa je seveda močno povezana tudi s političnimi pogledi enega in drugega.

Kaže, da je Adenauer — vsaj v trenutnem položaju — voljan najtesneje sodelovati s Francijo, medtem ko Erhard meni, da je tako sodelovanje na škodo odnošajev z Veliko Britanijo in drugimi državami, ki niso članice skupnega evropskega trga. Naj bo tako ali drugače, spor med obema državnikoma je znamenje globlje krize v vrstah krščanskih demokratov, kriza vodstva. Vseh deset let Adenauer ni dopuščal nobenega ugovora, deset let je samo sporočal članom svoje stranke svoje sklepe, ne da bi jih spraševal za mnenje. Vse kaže, da odpor proti avtokraciji starega kanclerja vedno bolj raste. Ni dvoma, da je njegov vpliv še vedno zelo močan — in zato je Erhard tudi zelo previden, čeprav je jezen — toda Adenauer si s svojimi dejanji sam spodkopava položaj, ki si ga je utrjeval deset let.

Štipendije v občini Sevnica

23. junija je bila redna seja občinske komisije za štipendije pri ObLO Sevnica. Ker bodo zaključki te seje zanimali širši krog Sevničanov, posebno pa še štipendiste, navajamo kratke izvlečke in sklepe.

Na področju občine so štipendirali ljudski odbor in podjetja v tem šolskem letu 59 dijakov in študentov. Samo občina izda letno za štipendije 1,2 milijona dinarjev. Štipendisti vsega področja so našli zanimanje za okrog 15 strok. Še več kot za štipendije izda občinski ljudski odbor za podpore socialno šibkim dijakom in učencem, med temi podpiranci pa je celo nekaj študentov. Podpore za študij znesejo letno nad 2,500.000 din!

Letos bo dokončalo študij 15 učiteljiščnikov. Ker bodo s temi in z absolventi v naslednjih 3 letih izpopolnjena vsa prosta učna mesta na vseh šolah v občini, ne bo več mogoče dobiti štipendij za učiteljišče. Nadalje so za občinski proračun predragi gojenci višje pedagoške šole, ki se vanjo vpišejo potem, ko so že nastavljeni kot učitelji. Izobrazba takega človeka stane občino nad 400 tisoč dinarjev in bo občina v bodoče dajala za študij na VPŠ le redne štipendije. Občutno več pa bo v prihodnjem šolskem letu poudarka na štipendiranju stomatologov, pravnikov in ekonomistov sociologov in sanitarnih strokovnjakov. To so namreč področja, ki so najšibkejše točke v nadaljnjem napredku občine kot celote.

Komisija za štipendije je izdelala tudi predlog, kakšne strokovnjakov in koliko naj bi jih šolale posamezne gospodarske organizacije. Morda mnenje komisije, da podjetja le prerada planirajo kadre preveč »kratkovidno«, niti ni tako zmotno, saj smo za tako trditev videli že nešteto kadrovskih težav po večini podjetij. Poudarek predloga je predvsem na srednjih in višjih kmetijskih kadrih. Kmetijske zadruge, ki so finančno šibke, pa bi — po razpravi sodeč — lahko računale na delno pomoč občine.

Po mnenju komisije se nekatera podjetja, ki imajo možnost zaposliti vajence, tega vse premalo poslužujejo. Vajenci iz občine se v velikem številu šolajo izven domačih podjetij. Razumljivo, da potem primanjkuje kvalificiranih delavcev, če večina mladine odhaja v uk drugam.

Komisija je na zaključku sprejela sklep, da bo možno pravilno usmerjati mladino v poklice le z uporabo dognanih znanstvenih metod. Pri izbiri kadrov, ki se bodo šolali na račun občine, bo v bodoče več poudarka na poklicih, ki so bolj iskani.

Z novomeškega sejmišča

V ponedeljek 29. junija so na novomeško sejmišče pripeljali 935 prašičev, prodali pa so jih 605. Cene so se gibale od 2000 do 16.000 din. Kot vidimo, so tokrat lastniki precej pripeljanih prašičev odpeljali spet domov.

Razpis štipendij

Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Novem mestu razpisuje naslednje štipendije:

4 na pravni fakulteti,
7 na ekonomski srednji šoli.

Višina štipendije bo določena posameznemu kandidatu ob sklepanju pogodbe. Prednost imajo višji letniki.

Pravilno kolkovane in s prilogami opremljene prošnje predložite do 31. julija 1959 na Okrajni zavod za socialno zavarovanje Novo mesto.

Nerazveseljivo...

Pozvonili smo meteorološki postaji v Novem mestu in prosili dežurnega tovariša, da bi za naše bralce odgovoril na nekaj vprašanj. Dež nas zadnje dni zaliva že kar preveč in...

»...res je: tako mokrega junija zadnja 3 ali 4 leta nismo imeli«, je začel in nadaljeval strokovnjak-vremenoslovec: »V juniju je padlo — računajoč tudi noč od ponedeljka na torek — 164,2 milimetra dežja. Od tega smo zabeležili v zadnjem tednu, se pravi od 21. do 30. junija, 87,1 milimetrov, samo v času od 29. junija zjutraj do 30. junija zjutraj — torej v 24 urah — pa je padlo kar 60,2 milimetra dežja ali skoraj ena tretjina padavin vsega meseca...«

Posledice obilnih padavin niso izostale: Krka je narasla, potoki bruhajo umazane vode od vseh strani, mnoga polja in travniki na šentjernejski in krški ravnici pa so bila v torek zjutraj pod vodo. Vihar in močan piš sta polegla številna žitna polja v Beli krajini in drugod po okraju. Žita marsikje ležé in bo žetev zamudna.

RAZGLAS

Na podlagi prvega odstavka 34. člena uredbe o postopku za izvedbo nacionalizacije najemnih zgradb in gradbenih zemljišč objavlja oddelek za finance občinskega ljudskega odbora Novo mesto, da je izdal odločbo o ugotovitvi nacionaliziranih zemljišč za ožja gradbena okoliša Dolenjske Toplice in Šentjernej.

Vsaka stranka in vsaka druga prizadeta oseba lahko pregleda odločbo v pisarni krajevnega urada v Dol. Toplicah oziroma v Šentjerneju.

Vsaka stranka in vsaka druga prizadeta oseba lahko vloži v tridesetih dneh, računano od vštetega 25. junija 1959, ko bo odločba na razpolago za vpogled, pritožbo zoper to odločbo na tajništvo za finance Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto, ki se mora vložiti pri občinskem ljudskem odboru Novo mesto.

Pritožba ne zadrži izvršitve odločbe.

Oddelek za finance
OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA
NOVO MESTO

Smrtna nesreča pri streljanju z možnarjem

Ivan Kostelec, 27-letni kmečki sin iz Drašič pri Metliki, je 23. junija, to je na večer pred svojim in očetovim godom, hotel s strelom iz možnarja proslaviti to dvojno godovanje. Malo po deveti uri zvečer je dejal materi, da bo sebi in očetu za god enkrat ustrelil iz možnarja. Ob pol desetih zvečer je res počilo, potem pa so domači zaspali, misleč, da je tudi Ivan šel počivat.

Ko se je mati okoli ene po polnoči zbudila, je videla, da na skednju gori luč. Šla je pogledat in ko sina ni našla tamkaj, ga je v težki slutnji šla iskat za hišo, kjer je sin napolnil možnar. Našla ga je mrtvega, vsega v krvi.

Pokojni Ivan je verjetno šel gledat možnar, ki je zatajil, pa mu je v neposredni bližini nenadejana eksplozija raztrgala glavo.

Pokojni je bil najstarejši sin številne družine in je težka nesreča boleče odjeknila med prebivalstvom.

—ar

OBVESTILO

Na razna vprašanja naših bralcev ponovno sporočamo, da bomo zanimiv pregled povojnega revolucionarnega gibanja na Dolenjskem, Kočevskem, Notranjskem, v Beli krajini in Sp. Posavju nadaljevali zaradi avtorjeve zadržanosti v jeseni. Bralce podlistka »Revolucionarno gibanje na Dolenjskem« prosimo za razumevanje in potrpljenje. — Uredništvo.

KOLEKTIV

RUDNIKOV NEKOVINSKIH RUDNIN

»Kremen« Novo mesto

iskreno pozdravlja vse svoje stanovske tovariše in jim ob 3. juliju — dnevu rudarjev — želi kar največ novih uspehov v proizvodnji in dviganju življenjske ravni!

Vsemu delovnemu ljudstvu naše domovine pošilja KREMEN prisrčne čestitke ob DNEVU BORCA, še posebej pa želi prijetno praznovanje 4. julija vsem nekdanjim borcem, aktivistom in tovarišem v vrstah JLA!

KAKO JE Z DUŠEVNO BOLNIMI OSEBAMI IN S KRONIČNIMI ALKOHOLIKI

»Vsa vas se ga boji«

Ni še dolgo tega, ko je v neki naši vasi L. G. napadel s sekiro sosedo A. S., ki je prala ob potoku perilo. K sreči do zločina ni prišlo, ker je nadenj zakričala soseda, češ da gredo miličniki. L. G. je sosedo zato samo porinil v potok. Kadar ima duševne motnje, G. namreč obdolžuje S.-ovo, da je ona kriva, ker se je G.-jeva žena z otroci odselila potem, ko ni mogla več prenašati njegove napadalnosti.

27-letni A. A. iz neke vasi nad Krškim poljem ima nezakonskega otroka z neko M., ki pa mu je ljubezensko razmerje odpovedala, ker opaža na njem stopnjujočo se duševno bolezen. A. je zavoljo tega doma razbil vse pohištvo in hotel hišo zažgati, kar so mu miličniki preprečili. Izjavlja, da bo hišo vseeno zažgal in ubil nato še M., mater svojega otroka. Vsa vas se ga upravičeno boji.

25-letni D. Š. je pred meseci grozil zdravniku, da se mu bo hudo maščeval, če ga ne bo »zapisal v bolniško«. Tega seveda ni dosegel: doma pretepa mater in brata ter ju sredi noči nažene iz hiše. Po vasi je nekaj časa strašil s staro vojaško puško, dokler mu je miličniki niso odvzeli. Je alkoholik; kadar je pijan, trepeče pred njim vsak pošten vaščan...

48-letni J. P. je letos februarja vodil po vasi svoja otroka in izjavljal ljudem, da ju bo z ženo vred ubil. Grozil je vaščanom; na zahtevo organov javne varnosti je bil s posredovanjem socialnega skrbstva pristojnega občinskega ljudskega odbora sprejet v bolnišnico za duševne bolezni. Predstavljajte si grozo in trepet srčkov ubogih otrok, ki sta takega očeta morala spremljati po vasi in poslušati grožnje s smrtjo! Zbeganost, skrajna splašenost, živčna neuravnovešenost, strah pred svetom — vse to so samo prve posledice takih dejanj in okolja, v katerem morajo živeti otroci družin, v katerih so duševni bolniki.

Vaščanom v Z. je dalj časa grozil s požigi tudi 50-letni Janez Z. V hišo je nanosil slamo in jo hotel zažgati. Ker so stalno pazili nanj, škodljivih namer ni mogel uresničiti. Tudi Z. je bil poslan v bolnišnico za duševne bolezni, ker je bilo dokazano, da je nevaren za okolico.

Ni še dolgo tega, ko je v vasi D. hodil 50-letni K. A. v samih spodnjih hlačah, razbijal šipe in grozil vaščanom. V T. živi mati s tremi slaboumnimi sinovi, za katere dobiva 4000 dinarjev socialne podpore. — Imajo nekaj zemlje, vendar živijo zelo revno; sinovi prosjačijo po vaseh. V občini M. živita duševno bolni sestri S. v koči, postavljeni iz koruzne slame sredi njiv. Skrivata se pred ljudmi in bedno životarita.

Gluhonemo in slaboumno 29-letno Š. A. spolno izkoriščajo brezvestni ljudje v okolici S. Nekatere duševno bolne ženske imajo otroke, za katere ne skrbe. Ponekod izkoriščajo duševno bolne osebe tudi za umazano »zabavo«. Poslovodja zadruge v G. je opijal slaboumnega 18-letnega fanta, da ga je potem lahko nekajkrat sunil v zadnjico ali da je fant razkazoval svoja spolovila ženskam v zadrugi. Da marsikje izkoriščajo slaboumne osebe za težko telesno delo, ni treba posebej poudarjati.

Podobnih žalostnih in kaznivih dejanj bi lahko našteli še več. Posebno, če jim dodamo še nekaj podatkov o kršenju javnega reda in miru, ogrožanja prometa, o kaznivih nastopih posameznih alkoholikov in o drugih dejanjih, ki jih store kronični alkoholiki.

Alkoholizem — pogosten vzrok duševnih obolenj

Z alkholizmom se na Dolenjskem in v Spod. Posavju pogosto srečujemo. Najbolj seveda v predelih, kjer kraljujejo šmarnica ali druga hibridna vina, kjer je nerazvitost še najbolj očitna in zdravstvena razgledanost ljudi na najnižji stopnji. Alkoholizme nam povečuje kriminaliteto, zlasti še kazniva dejanja zoper življenje in telo, zoper splošno varnost ljudi in premoženja, zoper osebno dostojanstvo in zoper javno moralo. Naši bralci primere alkoholikov poznajo, a vendar bo prav, da osvetlimo potem, ko bomo našteli nekaj značilnih primerov, problem v celoti.

52-letni S. L. v občini T je star pijanec. Pred kratkim so ga morali miličniki z nekega zabavišča odstraniti, ker je razgrajal. Odšel je na avtomobilsko cesto in se vlegel prek cestišča, s čimer je zaustavil avtobus in osebni avtomobil in le malo je manjkalo, da ni prišlo do hujše nesreče. Ponovno se je vrnil na veselični prostor in spet ogrožal goste, zaradi česar so ga uslužbenci LM morali odpeljati v zapor. Tam se je L. slekel do golega in zmerjal miličnike. Štiri dni nato je prišel v pisarno domače zadruge, kjer se je brez vsakega povoda začel z ljudmi prepirati in počenjal nemoralnosti. Na cesti je kmalu nato skakal pred motoristom in spet je le malo manjkalo, da ni bilo prometne nesreče.

47-letni F. H. iz B., oče šestih nik posestva, F. P. v vasi P., je vdan pijančevanju. Zanemarja gospodarstvo, se stalno prepira in pretepa, zaradi česar je bil že nekajkrat upravno in sodno kaznovan. V pijanem stanju ponoči pretepa ženo in otroke, da morajo bežati z doma in iskati zavetišča pri sosedih. Lani v jeseni je hotel zagnati ženi v glavo 5-litrski lonec, pa jo je zgrešil in zadel 5-letnega otroka, kateremu je pri tem vdrl lobanjsko kost. Družina živi v pomanjkanju, otroci so vsi zbegani in slabotni.

Zakonca T. in A. O. iz vasi Kr. sta kronična alkoholika. Posestvo zanemarjata, gospodarska poslopja razpadajo, otrok ne pošiljata redno v šolo; zato so šibki, slabo oblečeni in slabo vzgojeni. Priložnostno tudi kaj ukradeta, k čemer navajata tudi otroke.

47-letni F. H. iz B., oče šestih otrok in delavec, zapije ves svoj zaslužek; družina živi v veliki revščini. Skrbstveni organ je posredoval, da dobi žena vsaj otroške doklade.

Žalostna vrsta s temi primeri seveda ni končana. V družinah alkoholikov bi lahko pisali o številnih primerih telesnih poškodb in ubojev, o posilstvih, tatvinah in podobno. V takih družinah očetje spolno izrabljajo mladoletne hčerke, otroci alkoholikov so na splošno zapuščeni in zanemarjeni. Okolica se jih izogiba, često so bolni, njihovo šolanje je pomanjkljivo itd. Pogostokrat jih slabi vzgledi, pomanjkanje ter splošna socialna in moralna ogroženost naravnost silijo na slaba pota in v kriminal. Število kaznivih dejanj duševno bolnih oseb in alkoholikov narašča. Uboji in umori, požigi naklepnih požigalcev, kroničnih pijancev in duševnih bolnikov postajajo tudi v novomeškem okraju resen družbeni problem.

Zaskrbljujoče številke in dejstva

Organi za notranje zadeve pri svojem delu čedalje pogosteje ugotavljajo in obravnavajo v kazenskem postopku za različna kazniva dejanja, kot tudi v upravno-kazenskih postopkih za prekrške, da imajo opravka z duševno bolnimi osebami in kroničnimi alkoholiki. Taki ljudje so okolici nevarni; uslužbenci TNZ in postaj LM imajo z njimi veliko težav, saj za svoja dejanja često niso prištevni ali pa so zanje le delno odgovorni, ni pa jih mogoče izločiti iz javnega življenja (internirati). Zavoljo tega taki ljudje še naprej ogrožajo okolico in vznemirjajo druge državljane, nasploh pa slabo vplivajo na svoje okolje, zlasti še na mladino in na varnost ljudi.

Tajništvo za notranje zadeve pri OLO Novo mesto je zato začelo letos ta problem načrtneje obdelovati. Po še nepopolnih podatkih je ugotovilo, da imamo v okraju 238 duševno bolnih oseb. Od tega je 53 oseb, ki so okolici nevarne, 34 pa jih je na zdravljenju v bolnišnici. Po teh podatkih živi v oskrbi svojcev (ali pa so prepuščeni sebi) 27 ljudi, ki so družbi nevarni; te bi morali nujno internirati in zdraviti. Družine, v katerih žive taki bolniki, so često v slabih socialnih razmerah. Le 14 takih oseb prejema soc. podporo v višini od 1000 do 4000 din, kar seveda ne zadostuje za osnovne življenjske stroške. Problem zaradi svoje obsežnosti in družbenega pomena nikakor ni le vprašanje organov TNZ, temveč je postal resna stvar zdravstveno-socialne skrbstvene službe v okraju.

(Nadaljevanje sledi)

Mladi tehniki, čestitamo!

Obisk na okrajni razstavi Ljudske tehnike v Novem mestu

Človek osvaja svet, še bolj razveseljivo pa je, da se ga trudi dan za dnem z vztrajnim delom v šoli in na področju tehnike osvajati mladina. Zgovoren dokaz za to je razstava, ki jo je ob zaključku šolskega leta v prostorih osemletke priredil Okrajni odbor Ljudske tehnike Novo mesto. Razstavljeni so številni predmeti, ki so jih izdelali učenci in dijaki v času obveznega pouka ročnih spretnosti in v krožkih Ljudske tehnike.

Na stopnišču osemletke visi citat iz nekega govora predsednika republike. Maršal Tito je dejal: **»Le z vključitvijo vseh ob strani stoječih strokovnjakov bomo izboljšali in pospešili tehnično vzgojo širokih ljudskih množic.«** Z vzbujanjem zanimanja za tehniko in tehnično vzgojo je treba pričeti pri mladini. Ko smo vprašali, koliko so strokovnjaki v našem okraju pomagali mladini pri izdelavi številnih razstavljenih predmetov, smo dobili odgovor, da žal zelo malo. Pouk ročnih spretnosti v šolah in delo mladine v krožkih LT vodijo še vedno le učitelji.

Razstavni prostor obsega 9 učilnic v II. nadstropju novomeške osemletke. Mladina vsake izmed devetih občin razstavlja v posebni učilnici. Česa vsega ne vidiš med tisoči izdelkov, ki so jih z vnemo spletli, zgnetli, spojili, zgradili, skonstruirali in ustvarili šolski otroci, od onih najmlajših iz 1. razreda osemletke pa do onih najstarejših v 4. razredu gimnazije, učiteljišča in tehnične srednje šole! — V prvi učilnici razstavlja mladina iz **občine Trebnje.** Vrsta majhnih, zelo lepo izdelanih prometnih znakov vzbuja posebno pozornost. Celo linorezi so razstavljeni; razviden je ves potek njihovega nastajanja. Kakor šivanka drobna dleta, ob njih linorez v lesu in nato odtis na papirju. Človek le s težavo doume, da je vse to naredila otroška roka. Iz konzervnih škatelj so izdelali čudovite parne strojčke, ki uporabljajo kot gorivo svečo. Risbe, izdelki iz rafije, številna ročna dela, lutke, skoraj ne veš kam bi pogledal.

V učilnici, kjer razstavlja **občina Senovo,** je najbolj tesno za prostor. Kako tudi ne, saj imajo tam razstavljeno celo rudniško separacijo z vlakom na električni pogon, ki gre »kot ta pravi«. Številni električni semaforji se prižigajo in ugašajo. Videti je, da se senovška mladina rada ukvarja z elektriko in da ji tudi rudnik Senovo nudi pomoč. Razstavljeni so mnogi zelo lepi izdelki iz pouka ročnih spretnosti.

Vstopimo v učilnico **občine Žužemberk.** Mnogo lepih izdelkov iz lesa in na mizi v sredi učilnice morje s številnimi ladjami. Mogoče se prav zato, ker je Suha krajina brez vode, misli njenih otrok toliko raje ukvarjajo z morjem? Že smo v razstavnem prostoru **občine Sevnica.** Spet množica elektrotehničnih izdelkov: kuhalniki, pečice ter številni drugi izdelki otroških rok. Na sredi razstavnega prostora sta na maketi lunine površine dve vsemirski raketi, napis pod njima pa ponosno pripoveduje: Prvi smo prispeli na luno!

Mladina iz **občine Videm-Krško** razstavlja številne elektrotehnične izdelke, električne vrtiljake, rezbarije iz lesa ter ročna dela. Dijaki Tehnične srednje šole so razstavili nekaj kosov zelo lepo izdelanega orodja za kovinsko stroko.

Pri **brežiški mladini** te pozdravi napis: Postani tudi ti fotoamater! in ob njem nekaj zelo uspelih črno-belih fotografij. Več modelov jadralnih letal dokazuje, da si mladi ljudje želeti poleteti visoko v nebo.

Model rudniške separacije so izdelali pionirji-tehniki s Senovega

Razstavljen je celo leteči krožnik s pravim bencinskim motorčkom, ki visi v zraku, pripet z vrvmi pod strop. — Mladina **občine Metlika** se je predstavila s številnimi izdelki iz lesa. Kozolci, šupe, lesene hišice, vozovi, zelo lepe risbe, vse to stoji po pultih, leži po tleh in visi po stenah. — **Črnomaljčani** razstavljajo kar cel alkimistični laboratorij. Vodno kazalo, destilacijski aparat, elektrolitska naprava, obločnica za varjenje, vse narejeno iz steklenih cevk, starih konzervnih škatelj, žice in še marsičesa. Med tem pa številni umetniško izrezljani leseni krožniki in drugi okrasni predmeti iz lesa. Iz metliškega in črnomaljskega razstavnega prostora veje duh belokranjskega pastirčka, ki v beli oblekci sedi pod brezo, pase kravice, si igra na piščal ter rezlja s pipcem, da bi si pregnal dolgčas. Številni tehnični izdelki pa so hkrati dokaz, da je ta belokranjski pastirček naredil že znaten korak naprej. Preostal nam je še razstavni prostor **novomeške občine.** Prepoln je številnih lepih izdelkov, najlepše pa so fotografije fotokrožka z učiteljišča, ki se jih ne bi sramoval noben poklicni fotograf.

Le bežno smo preleteli vse kar je razstavljeno. Mladi prijatelji naj nam ne zamerijo, ker ne moremo posebej pohvaliti vsakega njihovega izdelka, čeprav vemo, da so v vse kar razstavljajo, vložili nemalo truda in naporov. Najlepše sta urejena razstavna prostora brežiške in žužemberške občine. Mladina vseh občin in vseh šol pa je dokazala, da si želi napredka, da zmore marsikaj in da hrepeni po tehnični vzgoji.

Jože Dernovšek, sekretar komisije za tehnično vzgojo pri Glavnem odboru Ljudske tehnike Slovenije, je v knjigo vtisov napisal: **»Vaša razstava je izredna in je dokaz prizadevanja prosvetnih delavcev, ki so razumeli želje pionirjev in mladine v šolah. Izdelki kažejo trud in napore pionirjev in njihovih učiteljev, ki zaslužijo vse čestitke in pohvalo. Posebej čestitam Okrajnemu odboru Ljudske tehnike Novo mesto za organizacijo razstave. Še tako naprej!«**

Priznanje je zelo laskavo, šolska mladina je lahko ponosna nanj. Ne smemo pa prezreti nekaj, kar je vse prej kot laskavo: 25. junija ni bilo pri otvoritvi razstave nobenega predstavnika naših gospodarskih organizacij. Že v prvih stavkih smo omenili, da naši strokovnjaki nudijo premalo pomoči mladini pri njeni želji po tehnični vzgoji. Gospodarske organizacije bi morale biti živo zainteresirane pri tehnično vzgojnem pouku in delu s šolsko mladino, saj prav iz vrst absolventov obveznih šol črpajo svojo delovno silo. Šolska mladina bo nato, ko bo zasedla delovna mesta v naši mladi industriji, proizvodnih podjetjih in drugod, mogla znatno povečati storilnost dela ter izboljšati delovni proces in organizacijo dela le, če bo primerno tehnično usposobljena.

Naše stoletje je stoletje tehnike. Mladina, vzgojitelji in organizacija Ljudske tehnike so dokazali, da se tega živo zavedajo. Čas je torej, da spoznajo to tudi naša podjetja ter mladini, šoli in Ljudski tehniki nudijo svojo pomoč, saj se bo stotero povrnila prav njim samim!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA SENOVO

ČESTITA VSEM TOVARIŠKIM KOLEKTIVOM ZA 3. JULIJ — DAN RUDARJEV, HKRATI PA POŠILJA BORBENE POZDRAVE VSEM NEKDANJIM PARTIZANOM, AKTIVISTOM IN GRADITELJEM NOVEGA SVETA ZA 4. JULIJ — DAN BORCA!

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Opekarna bo povečala proizvodnjo

Krmeljsko Opekarno sta ustanovila rudnik Krmelj in podjetje »Obnova« iz Krškega leta 1955. Proizvodnja je bila majhna, saj je dosegla prvo leto le 650.000 kosov opeke. Leta 1956 je prevzel opekarno rudnik, montirali so novo peč in stroj za izdelovanje opeke ter tako povečali proizvodnjo 1,1 milijona kosov. Proizvodnja je na to iz leta v leto naraščala in dosegla lani 1,5 milijonov kosov.

Opekarna je letos kupila nove stroje za izdelavo opeke, nima pa še izgotovljenih načrtov za postavitev novega obrata. Prav tako še ni določena lokacija, kje naj bi ta obrat stal. Načrt[illegible] izdelalo Projektivno p[illegible] Celje. Predvidevajo, da [illegible] prihodnje leto že stekla proizvodnja z novimi stroji, ki bodo imeli zmogljivost 3 do 4 milijone opeke letno. Rešiti pa bo treba še vprašanje peči, kajti stara peč bo imela premajhno zmogljivost.

Letošnji plan, ki predvideva proizvodnjo 2 milijona kosov, je bil postavljen tako visoko zato, ker je bilo predvideno, da bodo že letos obratovali novi stroji. Ker novi stroji še ne obratujejo, pa tudi vreme jim je nagajalo, predvidevajo, da bodo proizvedli letos 1,5 do 1,6 milijonov opek. Surovinskih zalog (gline) ima rudnik dovolj.

Šestkrat udarna in enkrat pohvaljena brigada se vrača

V petek se bo z jutranjim vlakom iz Karlovca vrnila domov VII. novomeška MDB »Milan Majcen«. Po zadnjih sporočilih je bila ta naša brigada v Makedoniji šestkrat proglašena za udarno, enkrat pa posebej za pohvaljeno! Pozdravimo naše udarnike v petek zjutraj ob pol sedmih na novomeškem kolodvoru.

Vsa metliška občina bo letos elektrificirana

V metliški občini je razen mesta Metlike še 58 vasi in zaselkov. Medtem ko so pred vojno imeli elektriko le v Metliki, Križevski vasi in v Gradacu, so bila v povojnih letih vsa naselja elektrificirana, razen Boginje vasi in Malega Lešča. Pretekli mesec je pa tudi v Boginji vasi zagorela elektrika. Zdaj je na vrsti še Malo Lešče, kjer bodo prebivalci dobili novo razsvetljavo že v kakem mesecu. Kmetje so že pripravili drogove, ki jih bodo postavili s prostovoljnim delom, ostalo pa bo prispevala občina. Tako bo elektrika, ta velika in nepogrešljiva pridobitev sodobnega človeka, v kratkem dostopna vsem prebivalcem metliške občine. -ar

METLIKA VABI

Občinski odbor Zveze borcev iz Metlike vabi vse borce in aktiviste, ki so se med NOB borili v Beli krajini, da se udeleže svečanosti ob **odkritju spominske plošče prvemu padlemu partizanu v metliški občini.** Plošča bo odkrita na Mačkovcu pri Jugorju na dan borca 4. julija ob 14. uri. Po proslavi bo na Mačkovcu in na Jugorju pri Badovincu veselica.

Občinski odbor ZB NOV Metlika

Prihodnje leto: zdravstveni dom

Že pred leti je nameravalo socialno zavarovanje Videm-Krško kupiti v Krmelju hišo, v kateri bi bil novi krmeljski zdravstveni dom. Sedanja ambulanta je še vedno v preurejenih svinjakih bivše rudniške ekonomije. Ker z nakupom hiše ni bilo nič, so Krmeljci izvolili pripravljalni odbor za gradnjo zdravstvenega doma, ustanovili režijsko skupino in naročili načrte. Graditi so začeli v lastni režiji in so ga izgotovili do plošče nad kletjo. Delali so udarniško, z zbiralno akcijo pa so nabrali nekaj materiala in precej denarja. Za gradnjo so prispevali: okrajni zavod za socialno zavarovanje bivšega okraja Trbovlje 1,5 milijonov dinarjev, ki je tudi plačal načrte, 1,2 milijona so dobili od rudnika, 1,1 milijon pa je prispevala ambulanta.

Zdravstveni dom gradi sedaj podjetje »Gradbenik« iz Brežic. Pod streho bo 3. julija, popolnoma gotov pa predvidoma šele prihodnje leto. Gradnja bo stala 12 milijonov dinarjev. V novem zdravstvenem domu bodo prostori za splošno ambulanto, dispanzer za matere in otroke, rentgen, zobna ambulanta in lekarna.

Prometni znaki — delo pridnih rok trebanjskih mladih tehnikov

MALI OGLASI V DOLENJSKEM LISTU: ZANESLJIV USPEH! Prepričajte se o tem tudi vi!

NOTRANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Resolucija IV. kongresa o bodočih nalogah Zveze komunistov Slovenije je razdeljena na posamezna poglavja in sicer obravnava naloge Zveze komunistov pri razvijanju produktivnih sil in socialističnih odnosov v produkciji; pri razvijanju socialistične demokracije, dalje govori o nalogah komunistov v SZDL, sindikatih, LMS in družbenih organizacijah, razlaga naloge ZKS v boju za socialistično kulturno politiko, peto poglavje obravnava ideološko delo komunistov kot pogoj za razvoj sistema socialistične demokracije, v zadnjem poglavju pa govori resolucija o nalogah za stalno politično organizacijsko usposabljanje ZKS.

Zaustavimo se tokrat ob nekaterih napotkih prvega poglavja resolucije, ki razlaga naloge ZKS pri razvijanju produktivnih sil in socialističnih odnosov v produkciji.

Med drugim je rečeno v resoluciji, da je bilo povečanje produkcije le delno doseženo z večjo produktivnostjo dela. Ta se ni zadovoljivo zboljševala zaradi nekaterih pomanjkljivosti pri nagrajevanju ter zaradi prekomernega naraščanja zaposlenih,

Naše naloge

zlasti v industriji in gradbeništvu. Pretirano zaposlovanje je hkrati pritiskalo na blagovne in komunalne sklade v mestih in industrijskih centrih ter zaviralo naraščanje realnih osebnih dohodkov delavcev in nameščencev. Iz teh ugotovitev velja torej povzeti, da si moramo vnaprej vsi skupaj prizadevati, da bo naraščala produkcija ob večji produktivnosti dela. To pa je moč doseči, če v podjetjih smotrno zaposlujemo, če odpravljamo pomanjkljivosti pri nagrajevanju, če razvijamo varčevanje, zboljšujemo organizacijo dela, uveljavljamo dosledno nagrajevanje po učinku, skrbimo za ustrezno vzgojo kadrov, obvladujemo sodobno tehniko in tehnološke procese, skratka uresničujemo vse tisto, kar tako ali drugače vpliva na rast produktivnosti dela.

V resoluciji je rečeno, vzlic ugotovljenemu skladnejšemu razvoju v vseh področjih našega gospodarstva, še vedno niso odpravljene razlike, ki so nastale zaradi pospešenega tempa industrijskega razvoja. To nam narekuje večjo skrb za področja, ki so še zaostala. Gradbeništvo je na primer doslej zaostajalo za hitro naraščajočo investicijsko potrošnjo. Razen tega, da so bile investicije za razvoj gradbeništva premajhne, prevladuje tu tudi izrazito obrtniški način dela. To pa nam lahko škoduje predvsem sedaj, ko je čedalje važnejša stanovanjska izgradnja. Zato je treba prehajati na industrijski način gradnje, odpravljati neracionalno projektiranje stanovanjskih in drugih zgradb, uvajati tipizacijo in standardizacijo gradbenih elementov in razvijati večjo zainteresiranost državljanov za gradnjo in vzdrževanje stanovanjskega fonda. Med drugim velja predvsem razvijati gradbeno in uslužnostno obrt, skrbeti za razvoj obrti predvsem z izpopolnjevanjem tehnične opreme in z ustanavljanjem novih obratov družbenega sektorja.

Pri investiranju pa velja še bolj upoštevati rekonstrukcije, ki omogočajo hitre učinke, zlasti rekonstrukcije, ki izboljšujejo strukturo proizvodnje.

Resolucija našteva tudi podrobne naloge, ki jih velja uresničevati zato, da bo preskrba mest in industrijskih središč čim boljša. Rečeno je, da je napredek kmetijstva, to je zvišanje kmetijske proizvodnje in njena socialistična preobrazba v pogojih socialistične graditve enoten proces. Pospešujemo ga lahko zlasti s hitrejšim nadaljnjim organiziranim razširjanjem in utrjevanjem socialističnih kmetijskih organizacij, kmetijskih posestev in zadrug, ki so edine sposobne organizirati moderno produkcijo ter socialistično kooperacijo z individualnimi kmeti in so s tem tudi poglavitne nosilke razširjene reprodukcije v kmetijstvu.

K boljši preskrbi tržišč, predvsem v mestih in industrijskih centrih lahko ljudski odbori odločilno prispevajo s tem, da pospešujejo zlasti kmetijsko proizvodnjo v neposredni okolici mest. Seveda pa velja tudi misliti na razvoj trgovine. Prodajno mrežo je treba širiti po izdelanem programu. Zlasti pa je važna organizacija prometa s kmetijskimi pridelki, predvsem organizacija odkupa, prometa, vskladiščenja in hlajenja, pa tudi same prodaje.

To je le nekaj nalog, ki jih vsebuje resolucija IV. kongresa. V svojem prvem delu in te, kakor tudi ostale naloge uresničujmo vsi, kajti uresničitev lahko vpliva na povečanje proizvodnje, storilnosti dela, na izboljšanje življenjske ravni nas vseh.

KOLEKTIV RUDNIKA RJAVEGA PREMOGA

KANIŽARICA

ISKRENO ČESTITA SVOJIM STANOVSKIM SOTOVARIŠEM ZA 3. JULIJ — DAN SLOVENSKIH RUDARJEV! HKRATI POZDRAVLJA OB DNEVU BORCA VSE BORCE IN GRADITELJE NAŠE SOCIALISTIČNE STVARNOSTI!

SREČNO! ŽELIJO

KANIŽARSKI RUDARJI

KDO SKRBI ZA POTROŠNIKA?

Lanska letina je bila zelo dobra, toda vseeno je bilo opaziti, da preskrba tržišča s kmetijskimi proizvodi v večjih središčih ni potekala v redu. Trgovina ni bila sposobna pravilno in enakomerno posredovati kmetijske proizvode potrošnikom. Bilo je mnogo nepotrebnega tekanja trgovcev okoli proizvajalcev, mnogo navzkrižnih prevozov, ki so marsikje po nepotrebnem zvišali cene, nazadnje pa so bila kljub obilici kmetijskih proizvodov mnoga tržišča slabo preskrbljena. Zato smo že lani pričeli razmišljati o pogodbeni preskrbi naselij. Trgovska podjetja naj bi še pred setvijo ugotovila kolikšne količine kmetijskih pridelkov bodo potrebovala in naj bi za te količine sklenila z zadružnimi organizacijami pogodbe. Tako bi dosegli troje: proizvajalec bi vedel vnaprej koliko lahko pridela in proda, tržišče bi bilo vnaprej preskrbljeno in tudi cene bi bile stalne. O tem smo mnogo govorili in mnogo pisali. **Če pogledamo stanje na našem tržišču v letošnji pomladi, ugotavljamo, da se od lanskega ni mnogo spremenilo. Naša podjetja so sklenila zelo malo pogodb za preskrbo središč. To in še marsikaj drugega je ugotovil Okrajni sindikalni svet Novo mesto na razširjeni seji sekretariata v soboto, 27. junija.**

Podoba našega trga

V preskrbi dolenjskih središč z zgodnjimi povrtninami in sadjem so nekatere težave. Dolenjska nima podjetja, ki bi skrbelo za te proizvode, ker so potrebe po njih premajhne. Večjih količin zaradi nagle okvare ne izplača nabavljati, manjše količine pa proizvode podražijo. Podjetje za prodajo sadja in zelenjave imamo le v Novem mestu, v vseh drugih središčih pa so le prodajalne v okviru mešanih trgovskih podjetij.

Ker potrebujemo le majhne količine, moramo skušati organizirati lastno proizvodnjo s pomočjo pogodbene preskrbe. Potrošniki so vajeni kupovati te izdelke predvsem na živilskem trgu od neposrednega proizvajalca-kmeta. Cene v trgovini so nižje, blago je tudi kvalitetnejše, vendar potrošnik tega še ni uvidel. Kmetijske zadruge se redko pojavljajo na živilskem trgu kot neposredni prodajalci raznih vrtnin in sadja. V primerih takšne intervencije smo ugotovili, da se je stanje takoj izboljšalo. Takšni posegi bi morali biti načrtno pripravljeni, kmetijske zadruge pa bi z njimi vplivale tako na znižanje cen na živilskem trgu kot tudi v trgovini. Občine, kmetijske zadruge in trgovske organizacije so doslej o tem premalo razmišljale.

Kaj je z mesom?

Pred dvema mesecema je pričelo primanjkovati govejega mesa. Pred mesarijami v Novem mestu so se pričeli pojavljati »repi« — vrste čakajočih gospodinj. Slišati je upravičeno kritiko potrošnikov o prodaji govejega mesa »pod pultom«. Upravičeno se tudi vprašujemo: ali novomeška mesarija res ni sposobna odkupiti toliko goveda, kolikor ga potrebuje za naš trg, ko vemo, da na našem področju odkupujejo številna mesarska podjetja iz republike? Ali je Mesarija Novo mesto že sklenila pogodbe za preskrbo z govedom s katero od naših kmetijskih zadrug? Ali ne bi bilo dobro ustanoviti še eno konkurenčno mesarsko podjetje in bi potem preskrba z mesom potekala bolje? Trditve nekaterih, da bi bilo to negospodarsko, postavlja na laž primer Mokronoga, kjer imajo kljub temu da je naselje majhno, dve mesarski podjetji in vedno dovolj govedine in ostalega mesa! Živinski sejmi so ukinjeni in uvedena dogonska mesta pri kmetijskih zadrugah. Zadruge imajo mnogo živine v pogodbeni reji pri kmetih proizvajalcih. Da bi bila omogočena preskrba potrošnikov s svinjskim mesom, kadar govedine primanjkuje, odkupijo državne rezerve vse odvišne količine maščob. Ali niso s tem ustvarjeni Mesariji ugodnejši pogoji za odkup živine? To so vprašanja, ki se nam vsiljujejo, ko gledamo zjutraj vrste čakajočih gospodinj. Ta vprašanja zahtevajo nujno rešitev, ker bomo sicer morali pokazati na **krivce.**

In še beseda o mleku in jajcih

Nova prodajna cena za mleko v mlekarni je 36 dinarjev liter. Mlekarna Novo mesto zaradi težkega gospodarskega stanja uvaja proizvodnjo brezalkoholnih pijač v želji, da bi se s tem gospodarsko sanirala. Tak ukrep je vsekakor vreden pohvale. Je pa še nekaj kar ni razveseljivo. Mlekarna je leta 1957 odkupila 2 milijona 400 tisoč litrov mleka, lani pa le še 1 milijon 700 tisoč litrov. Opozarjamo, da so v količini odkupljeni lani vštete tudi »uvožene« količine, odkupljene na kočevskem področju. Mlečnost torej pada. Pri tem pa gradimo pitališča telet in prašičev, ki potrebujejo več sirotke, kot naša mlekarna odkupi mleka. Tukaj nekaj manjka, zato smo mišljenja, da ni prav, če se skuša mlekarna sanirati s proizvodnjo brezalkoholnih pijač, ko je treba njen obstoj reševati pri proizvodnji mleka.

In še nekaj o jajcih. Letos v zimskih mesecih so bila jajca na živilskem trgu po 25 dinarjev kos. Takrat smo ugotovili, da je tudi to vprašanje s pravočasnim posegom mogoče rešiti. Svet za blagovni promet, trgovinska zbornica in občina Novo mesto so ugotovili, da mora Gospodarska poslovna zveza Novo mesto v živi sezoni odkupiti primerno rezervo jajc in jih vskladiščiti v ljubljanski hladilnici za kritično sezono. Ta jajca bi bilo mogoče prodajati po 18 do največ 20 dinarjev kos. **Skladiščni prostori v ljubljanski hladilnici so še vedno na razpolago, toda GPZ Novo mesto ni doslej shranila tam niti enega jajca.**

Skupne nabave ozimnice

Cez tri mesece bodo potrošniki pričeli nakupovati ozimnico: krompir, repo, zelje in razne vrste sadja. Se je čas, da trgovska podjetja sklenejo pogodbe s proizvajalci o dobavi teh potrošnih predmetov. Sindikalne podružnice naj takoj med člani delovnih kolektivov prično z akcijo jesenske preskrbe. Ugotovijo naj količine posameznih pridelkov, ki jih potrebujejo in o tem obvestijo trgovska podjetja, da jim bodo te količine zagotovila. Letos ne smemo več ponoviti tradicionalnega nakupovanja posameznikov pri kmetu. Naše kmetijstvo je s pogodbeno proizvodnjo že sposobno s pomočjo kmetijskih zadrug dati na trg zadostne količine kvalitetnih izdelkov. Seveda si pa moramo prej te količine pri zadrugah zagotoviti s pogodbami. **To je naloga trgovskih podjetij. Čas beži, zato moramo pohiteti, ker bodo sicer zadruge imele sklenjene pogodbe za vse količine z drugimi središči, pri nas pa se bo ponovila pesem iz lanske jeseni.**

Naloge družbenih organov

To je le bežna slika stanja v naši preskrbi. Da je žalostna, je krivih mnogo ljudi. Potrošniški sveti se pogosto vprašujejo: le kaj naj delamo? Danes smo jim nakazali vrsto nalog. Ne le trgovski lokali, tudi vprašanje: od kod trgovina nabavlja, kako nabavlja in če je zagotovila zadostne količine zdravih izdelkov, naj bo skrb potrošniških svetov. Svet za blagovni promet na občinah so doslej naredili za pogodbeno preskrbo mest zelo malo ali nič. V okolici naših mest so številne kmetijske zadruge, ki že pridelujejo vrtnine in zgodnje sadje ali pa so pripravljene to pridelovati. **Zal prodajajo vse to drugam, ker jim nihče od naših trgovcev ni povedal, da potrebujemo to tudi mi!** Trgovinska zbornica Novo mesto je le ozka stanovska organizacija trgovcev, ki še ni pogledala malo dlje do potrošnika. Tudi zbornica je dolžna ukrepati, da bi potrošnik v okviru možnosti dobil to kar potrebuje. Preskrba naših mest je pomembno vprašanje, zato morajo o njem razpravljati tudi zbori proizvajalcev. Spomladanska sezona je minila in le redka podjetja pri nas so oskrbovala potrošnike na osnovi sklenjenih pogodb.

Jesen se bliža. Čas je, da s starim načinom prenehamo in da za jesensko obdobje sklenemo pogodbe o preskrbi naših mest. Če tega ne bo, bomo morali poiskati krivce in povedati našim delovnim ljudem: tovariš ta in ta je kriv, da ni pri nas mesa; ta — da ni zgodnjega sadja, ta — da ni jajc, ta — da ni krompirja in tako naprej.

-c -l

150 let KRMELJA

Prvi zapiski o rudarjenju v Krmelju izvirajo iz maja leta 1809. Proslave 150 letnice rudnika pa bodo na praznik rudarjev 3. julija. Do osvoboditve je bil rudnik vedno v privatnih rokah.

SINDIKAT ZARES DELA

Rudniški sindikat je sodeloval pri sestavi tarifnega pravilnika in pravil podjetja, pri pripravah za proslavo 150-letnice in pri različnih prostovoljnih delih. Sindikat je bil tudi pobudnik obnove počitniškega doma v Pacugu, kjer je pripravil za svoje člane, ki bodo šli na oddih, 12 ležišč. Postavili so tudi tri vikend hišice. Julija bodo šli na dopust prvi delavci. Dnevni počitniški penzion bo od 300 do 400 dinarjev na osebo, vendar bo za vsakega člana sindikata prispevala sindikalna podružnica po 150 din dnevno. Lani in letos je sindikat organiziral v Pacug osem izletov, ki so bili združeni s prostovoljnim delom za ureditev počitniškega doma. Razen tega je sindikat že pripravil, in bo še, razne izlete.

PEVCI IN GODBA

Krmeljski pevci-rudarji so bili pred nekaj leti zelo poznani, a so potem popustili. Sedaj imajo spet redne vaje, na katerih se uče novih pesmi. Vsi trije zbori (moški, ženski in mešani) so jih naštudirali okoli 20, z njimi bodo nastopili za 150. obletnico.

Krmeljska godba na pihala je dobila instrumente pred dvema letoma, vendar bodo za letošnji rudarski praznik godbeniki prvič javno nastopili. Pod vodstvom novega kapelnika Alojza Bastardija, ki je prišel k rudniku letošnjega maja, so naštudirali že himno, tri koračnice in polko. Godbeniki so večina mladi fantje, ki razen napornega dela v rudniku redno hodijo na vaje.

UREJENO KOPALIŠČE

Bazen za kopanje so uredili rudarji že lani. Ker je bil zgrajen s prostovoljnim delom v enem mesecu, so mu dali ime »Udarnik«. Letos bodo uredili še okolico bazena, zgradili bife, stranišča, slačilnice, garderobne omarice in postavili tuše. Tudi ta dela bodo opravljena udarniško. — Material za gradnje so v glavnem naprosili, nekaj denarja pa je prispeval tudi rudnik iz »sklada 2/3«. Otvoritev novega bazena bo za rudarski praznik.

TARIFNI PRAVILNIK IN PROIZVODNJA

Pretekli četrtek je občina Sevnica potrdila tarifni pravilnik rudnika, ki predvideva povečanje tarifnih postavk za 2,3 odstotka. Z novim tarifnim pravilnikom so odpravili tudi nesorazmerja med postavkami, ki so bila v starem tarifnem pravilniku. Normiranih imajo 60% jamskih del, skupno pa je normiranih 73% del.

Pri rudniku je zaposlenih 440 delavcev, računano z opekarno 478. V prvem polletju so nakopali 57.900 ton premoga ali 7300 ton več kot v istem obdobju lani in prekoračili letošnji polletni plan, ki je 50.800 ton za 13.97%. Znižalo se je tudi število zaposlenih od lanskih 519 na letošnje polletno povprečje 473; hkrati so se občutno dvignile jamske in rudniške storitve medtem, ko so odkopne nekaj padle.

★

V juniju 1960 bodo predvidoma odprli jamo Majcen II, kjer je zalog premoga za približno 15 let. Gradnje in ostale priprave, ki bodo opravljene za izkoriščanje premoga, tečejo že drugo leto. Za odpiranje te jame so dobili zvezno posojilo 26 milijonov dinarjev, iz lastnih sredstev pa bodo porabili 80 milijonov.

V jami »3. junij« so letos prvič uporabili za prenos premoga od kopa do železnice garnituro enoverižnega jamskega transporterja. — Njena zmogljivost je prenos 120 ton premoga v izmeni. Stala je 2,8 milijonov dinarjev.

Prihodnje leto nameravajo kupiti še tri take garniture, ki bodo prispevale, hkrati z boljšo organizacijo dela, k povečanju jamske storitve. Do vznožja seperacije bodo še naprej vozili premog z ozkotirno železnico, od vznožja do separacije pa bo premog še letos nosil 100 m dolg tekoči trak.

Rudnik ima že dve leti svojega varnostnega tehnika. Število nesreč iz leta v leto pada, posebno v zadnjih dveh letih, v prvem polletju letos pa je minimalno. Delavci dobijo pozimi toplo pijačo, poleti pa nič. Ker so rudarji skoro sami polproletarci, je za enkrat še nemogoče uvesti topli obrok hrane.

Rudnik izdaja tudi svoj časopis »Dolenjski rudar«. Dobi ga vsak delavec brezplačno. — Na ta način je obveščen kolektiv o vseh sklepih delavskega sveta in upravnega odbora ter sploh o vseh važnejših dogodkih v rudniku in po svetu.

PROBLEM: PRODAJA!

Rudnik ima težave s prodajo debelih vrst premoga, predvsem košovca in kockovca. — Glavni odjemalec te vrste premoga je pri njihovem rudniku široka potrošnja, pri ostalih rudnikih pa železnica. Ker potrošniki — privatniki v poletnih mesecih ne porabijo toliko premoga, so v prvem polletju v Krmelju zdrobili skoro 50% proizvodnje debelega premoga, ker so ga le tako lahko prodali. Zaradi drobljenja zgublja rudnik okoli 30 milijonov dinarjev letno. Železnica se brani njihovega premoga zato, ker ima nekaj več pepela kot premog ostalih rudnikov, čeprav ima višjo kalorično vrednost kot na primer velenjski. Železnica je do leta 1954 kupovala njihov premog, potem pa ne več. Misliti pa bi bilo dobro na to, da bi rudnik ponovno pridobil za svojega odjemalca tudi železnico, kajti s tem bi jim bilo občutno pomagano. Zanimivo je še to, da sta najboljša kupca krmeljskega premoga Zagreb in Maribor.

Jože Primc

Ob prazniku slovenskih rudarjev pošiljamo tovarišem v Krmelju, Kanižarici, na Senovem, v Kočevju, Globokem in »Kremenovcem« v Novem mestu, Leskovcu, Mokrem polju ter delavcem »Kremenice« tovariške pozdrave in čestitke!

Med kanižarskimi rudarji

8. maja je prišlo v Rudniku rjavega premoga v Kanižarici do zruška. Proizvodnja je zaostala za tri dni, a bi še za več, če se ne bi hitro znašli. Prešli so namreč na pridobivanje premoga iz novega vpadnika. Predenj so postavili pred kratkim kupljen star izvozni stroj, zgradili provizorij, stolp in lopo, in izvozni stroj. Ta vpadnik bodo izkoriščali približno mesec dni, dokler ne bo stari usposobljen za proizvodnjo.

Polletni plan, ki je bil 22.300 ton premoga, so navzlic zrušku prekoračili in nakopali 23.000 ton premoga. Njihov letni plan je 52.000 ton, kar je za 12.000 ton več od lani. Višji plan je bil postavljen z ozirom na odprtje novega vpadnika in jame.

Rudnik ima zaposlenih 288 ljudi, od tega jih dela 170 v jami, ostali pa v strojnem obratu, delavnicah, pisarnah in na zunanjem obratu. Njihov tarifni pravilnik je potrjen. Plače so povečali približno za 800 dinarjev na zaposlenega, vendar ne pri vseh enako. Novo povprečje plač je 15.000 dinarjev. Večina del je akordiranih. Povprečna odkupna storitev na moža je 2,5 tone.

Investicije

Za letos in prihodnje leto imajo predvidenih gradenj za preko 260 milijonov dinarjev. Investicije se dele v tri skupine: jamske, zunanje in montaža ter oprema.

Z jamskimi investicijami, ki znašajo nad 53 milijonov dinarjev, bodo poglobili novi vpadnik, zgradili črpališče ter uredili izvozno progo. S 57 milijoni zunanjih investicij bodo zgradili novo separacijo, kopalnico za delavce in novo cestišče. 150 milijonov dinarjev bodo porabili za opremo nove separacije, črpališča, za postavitev izvoznega stolpa in nakup izvoznega stroja. Vse te investicije so delno že porabljene, delno pa jih bodo še porabili. Ko bo vse zgrajeno, se bo proizvodnja povečala na 90.000 t premoga letno

★

Z inženirjem Boletom sva se sprehodila okoli rudniških naprav in se pogovorila o marsičem. Pri novi jami sva se ustavila:

— Tole je naš novi vpadnik, ki pa še ni dokončno urejen. Delavci morajo doli po teh lestvah na dessni. Kasneje bomo zgradili stopnice.

Pokazal mi je tudi pred kratkim kupljen izvozni stroj, ki je pravkar vlekel iz jame vagonček.

— Vagonček ima naloženih 1.200 kg premoga, ta stroj pa ima tako zmogljivost, da bi lahko vlekel iz jame dva vagončka s po 800 kg premoga. Stari izvozni stroj je vlekel polovico manj. Urediti pa moramo še nekaj: Vagonček prihaja iz jame 3 minute in porabi prav toliko časa za povratek; v kratkem pa bomo preuredili izvozni stroj tako, da bo potreboval za povratek le 1 minuto. Sedaj zapelje v eni izmeni v jamo in ven po 80 krat, pri tem pa vozi 2 uri les.

Od bunkerja izpred jame sta dva delavca vozila premog do nekaj deset metrov oddaljenega tekočega traku, od koder ga je ta odnesel v separacijo. Na leseni steni, za katero je stal kotel, je z nerodno rudarsko pisavo pisalo KAFE JADRAN.

— Kaj pomeni to?

— Naši delavci imajo kljub težkemu delu smisel za humor, je pojasnil inženir. Tu kuhamo kavo, ki jo dobe jamski delavci in oni so dali kuhinji tako ime. Drugega toplega obroka naši rudarji ne dobe in to zato, ker jih večina nosi malico od doma in zato, ker bi se malica ohladila predno bi prišla v jamo.

Med pogovorom sva prišla do prostora, kjer pripravljajo zemljišče za gradnjo nove separacije:

Prihodnje leto: 100-letnica rudnika Kanižarica

— Nova separacija bo stala tu. Gotova bo še letos, opremljena pa šele prihodnje leto. Do nove separacije bo prišel premog po tekočem traku iz bunkerja, ki bo postavljen približno 100 m od separacije. Do bunkerja bodo pripeljali premog z vagončki, ki jih bodo potegnili iz jame. Novo separacijo in vpadnik bomo odprli prihodnje leto. Ob otvoritvi bo veliko praznovanje, ki bo združeno s proslavo 100-letnice obstoja rudnika.

Poznanih zalog premoga ima rudnik za 120 let, če ga bodo izkopali vsako leto 100.000 ton. Upoštevati pa je treba, da še ni ves okoliški teren raziskan.

Rudnik ima šest tovornjakov, en avtobus in osebni avto. Tovornjake uporabljajo za prevoz premoga in lesa. Avtobus imajo šele dva meseca. Z njim vozijo delavce na delo in z dela, namenjen pa je tudi za izlete.

Težave rudnika so stanovanja. Nekaj sredstev za gradnjo so že dobili, nekaj pa jih še bodo in tako bo predvidoma že prihodnje leto stal pri koloniji nov osemnajstanovanjski blok, ki bo veljal 30 milijonov dinarjev. Potrebovali bi tudi novo upravno poslopje.

Še eno težavo imajo, namreč precej neopravičenih izostankov, predvsem med sezono kmečkih del. Rešili so ga tako, da vsakemu zaposlenemu za vsak neupravičen izostanek odbijejo 25% od nagrade, če ima torej štiri neupravičene izostanke, sploh ne more biti udeležen pri delitvi dobička.

Poslovil sem se in zavil proti Črnomlju. Pri stari rudniški koloniji se je igral kup otrok, s katerimi sem se tudi malo pogovoril. Ivan je dal zobe miški. Brezníkova, ki hodi že v peti razred, pravi, da bo trgovka. Pes Tarzan je ukradel neki gospodinji iz košare čebulo in jo prinesel. Dobrikal se mi je na vse načine in me igraje grizel za roko. Rekel sem mu, da je lump in on je veselo pomigal z repom. Majhno dekletce je povedalo, »da je Talzan pliden« in da ga dražijo kadar ima kost.

Srečno rudarji, srečno družine!

V vsako hišo na Dolenjskem in v Sp. Posavju: »DOLENJSKI LIST«!

Kolektiv rudnika rjavega premoga

Krmelj

KI PRAZNUJE LETOS 150-LETNICO OBSTOJA RUDNIKA, ČESTITA ZA RUDARSKI PRAZNIK — 3. JULIJ — IN ZA DAN BORCA — 4. JULIJ — VSEM SLOVENSKIM RUDARJEM IN BORCEM NOV, HKRATI PA POŠILJA BORBENE POZDRAVE ZA 40. OBLETNICO ZKJ.

RUDNIK KRMELJ NUDI RJAVI PREMOG ZA GOSPODINJSTVO IN INDUSTRIJO PO ZELO UGODNIH CENAH TER IZDELUJE ZIDNO OPEKO

Spored kulturnega tedna ob 150-letnici obstoja rudnika Krmelj

V preteklih dneh so prebivalci Krmelja že bili na nekaterih prireditvah, s katerimi slavi kolektiv rudnika 150-letnico svojega obstoja. Razen filmskih predstav je bilo zadnjo nedeljo v Krmelju kegljaško tekmovanje, gasilska veselica, pevski koncert domačega pevskega zbora, šahovski turnir, otroška filmska predstava, včeraj pa je Svoboda igrala Benellijevo »Ljubezen treh kraljev«.

Nocoj bo v Krmelju več stvari: domača godba bo prvič nastopila v domu Svobode, mladi proizvajalci bodo pripravili kresovanje in ognjemet ob 21. uri. Ob 19. uri bo izredna kino predstava »Vojak Švejk«. **Na dan rudarjev, v petek zjutraj,** bo budnica domače godbe. Ob osmih bo slavnostna seja delavskega sveta, ob devetih pa akademija v domu Svobode. Na akademiji bodo razdelili nagrade tovarišem, ki delajo v rudniku že 30 let; sledil bo ogled rudarske razstave. Ob 16. uri promenadni koncert ob kopalnem bazenu, nato zabava s plesom. Igrala bo godba na pihala iz Radeč.

V soboto, 4. julija, bo v Krmelju šahovski brzoturnir za prvenstvo Dolenjske; začetek ob 9. uri. Ob 10. uri predstava filma »Kala« za otroke. Zvečer bodo vrteli dva filma: »Novoletni ples« in »Kala«.

V nedeljo, 5. julija, bo ob 14. uri nogometna tekma, ob 18. uri pa film »Novoletni ples«.

»KREMEN«: rekordna proizvodnja!

Praznik rudarjev slavijo tudi delavci in nameščenci rudnikov nekovinskih rudnin KREMEN Novo mesto, o katerih smo letos že nekajkrat poročali. Kakšen je njihov delež v narodnem gospodarstvu, je našim bralcem že znano iz prejšnjih člankov. Da pa si kolektiv prizadeva z vsemi silami dati skupnosti kar največ, naj potrdi tehle nekaj ugotovitev:

»Namesto zmanjševanja proizvodnje lahko govorimo letos samo o njeni nenehni rasti«, nam je v torek zjutraj razložil direktor podjetja tov. Niko Križanec.

»V prvem polletju smo uresničili 110 odst. polletne proizvodnje, kar je za 13,8 odst. več kot v istem obdobju minulega leta. Vse kaže, da bomo letos dosegli rekordno proizvodnjo 50.000 ton nekovinskih rudnin. Obsežna dela na raziskovanju terena, dviganju kvalitete, rasti storilnosti in strokovnosti naših delavcev nam vračajo bogate sadove. Podjetje se pripravlja na mehanizacijo svojih obratov in proizvodnje, s čimer bo uresničilo enega svojih dolgoletnih načrtov. Količinski uspeh? Do konca junija smo nakopali 22 tisoč 300 ton kremenčevih peskov in gline ozir. izdelali čistilnih praškov in mase. Naš najnovejši proizvod, detergentski prašek DIK, se je že uveljavil na trgu; izdelali bi ga bili tudi že več, a smo morali dajati prednost proizvodnji kremenčevih peskov, ki jih industrija nujno terja od našega kolektiva . . .«

Tudi KREMENOVIM belim rudarjem — za 3. julij tovariški SREČNO !

Spet 10 stanovanj

Pred dvema mesecema je krmeljski rudnik dogradil 4-stanovanjski blok, ki je stal 10 milijonov dinarjev. Pred kratkim so začeli pripravljati predračun za nov 6-stanovanjski blok, ki bo dograjen predvidoma prihodnje leto.

Dom rudarjev v Kočevju odprt

V nedeljo so imeli v Kočevju v okviru V. rudarskega tedna zborovanje, ki ga je priredila rudniška organizacija ZK v počastitev 40-letnice KPJ in SKOJ, jutrišnjega Dneva rudarjev ter velike gladovne stavke pred 25 leti. Ob tej priložnosti so odprli nov klubski dom kočevskih rudarjev in odkrili spominsko ploščo prvim komunistom-rudarjem iz Kočevja, ki so že pred 40 leti prvi nastopili revolucionarno pot. V Kočevju so ta dan odprli še razstavo »40 let KPJ«, imeli pa so tudi številne uspele kulturne prireditve.

Krmelju obrtne delavnice

V Krmelju ni nobene obrtne delavnice, zato morajo vsi prebivalci podpirati šušmarje. Razen obrtnih delavnic potrebujejo Krmeljci tudi mlekarno.

Presenečenje!

Kmetijska zadruga Tržišče je kupila travnik, na katerem namerava s pomočjo organizacij in s prostovoljnim delom prebivalcev Tržišča in okolice zgraditi kopališče, nogometno igrišče in še nekatere športne objekte. Finančno bodo to akcijo podprle krajevne organizacije. Igrišča bodo namenjena predvsem mladini, ki nima nobenega primernega prostora za zabavo.

Pod Bohorjem raste mesto

Reportaža s Senovega za letošnji 3. in 4. julij

Pred menoj je fotografija Senovega. Njena panorama zajema le ozek del rudarskega kraja. Ni to porumenel in zbledel košček papirja, ki ga je posnel nekdo že pred petnajstimi ali še več leti. To je slika Senovega pred tremi, štirimi leti. Zamislimo se ob tej podobi, kajti čas beži in spreminja podobo kraja. Ne, ni to le čas, to so roke mladih, ki so s podporo starejših, izkušenih, počasi, iz dneva v dan, iz meseca v leto spreminjali podobo kraja in življenja v njem. Pod Bohorjem raste nov rod, z njim pa mestece, lično in belo, prav nič rudarsko turobne podobe.

Gledam to podobo in mislim. Res, le nekaj let, da ona po vojni niti ne računam, pa se je toliko naredilo! Čeprav radi tarnamo, da smo marsikaj zamudili, kar je res, smo vendarle tudi Senovčani prav pridno delali. Med občinskim domom in ponosno šolo se bohoti lepa večstanovanjska občinska hiša, ob glavni cesti navzgor so zrasla mnoga nova poslopja, moderno urejena z lokali, tako da središče rudarskega kraja vse bolj dobiva podobo urejenega industrijskega kraja. Nova mehanična delavnica, obratni prostori, mehanizacija v jami — vse večji napori rudarskega kolektiva, da delovni človek varno in koristno prispeva k skupnemu napredku podjetja, zagotovitev stanovanj, povečanje stoprstvenih uspehov v zadnjih letih — to niso drobne reči, četudi vsakdanje zvene. To so členi v verigi mnogoterih uspehov »knapovskega« življa pod Bohorjem.

*

Ustavil sem se pred mladim fantom, ki koplje jamo, po kateri bo speljana cestna kanalizacija. Vroče je in pot mu lije s čela, ko zasaja kramp v polmehko dno.

»Vroče?«

»Vroče!«

Da, marsikomu je vroče, je bilo vroče in pot je zalival oči in usta še pred leti, tik po vojni, ko je bilo treba iz ruševin znova pričeti. Ljudje pod Bohorjem so tega vajeni, zato fant z nasmeškom dodaja:

»Ampak, ko bo to zgotovljeno, pride na vrsto cesta, moderna, asfaltirana, skozi vse Senovo. Imam kolo, staro. Jeseni kupim novo, takšno za trideset tisoč, nekaj sem si že prihranil. Zdrčal bom z njim po asfaltu in naenkrat bom na postaji.«

Viš ga fanta, si mislim, ta je pa uren. Računa, da bo že v jeseni cesta. Prav! Vsi na Senovem in v Brestanici se tega vesele.

*

»Salamenska občina,« se priduša mlad delavec ob zasilnem, komaj še sposobnem mostičku, ki vodi čez pravkar razbesneli Dovški potok. »Da bi imel le nekaj kosov lesa, da ga popravim, sicer ne bom mogel z opeko čezenj, tja gor na Poreber.«

»Kaj pa na zbor volivcev kaj greš?« ga vpraša upokojeni Jože, pameten delavec. »Vsi skupaj bi se morali zbrati in ga popraviti, saj občinski možje radi dajejo denar tja, kjer vedo, da so tudi prebivalci pripravljeni pomagati. Z združenimi močmi: ti, jaz, občina in ostali bi lahko mnogo napravili.«

Res je, z združenimi močmi, ob materialni pomoči občine in s sodelovanjem vaščanov so v teh letih uredili nešteto malih in potrebnih asanacij. S tem se radi pohvalijo v Sedmu, na Gorici, Mrčnih selih in še v mnogih drugih vaseh.

*

Na igrišču Partizana v Dovškem, na lepem travnatem, toda ne dovolj izkoriščenem fizkulturnem objektu v Senovem, se leno pode za žogo nedorasli fantje. Sopara pritiska in dva ali trije se spuste v bližnji potok namakat noge. Sedaj že živahneje prestopajo po hladnem kamenju, si brizgajo vodo in vpijejo, da je veselje.

»Mejdun, Lojze, v brigado grem,« zavpije postaven petnajstletnik.

»V kakšno?«

»Kakšne pa so brigade? V mladinsko vendar! Pri nas bomo pričeli graditi kopalni bazen in mladinci bomo pomagali s prostovoljnim delom. Celo brigado bomo imeli, tako so rekli na sestanku.«

»Ti, kdo pa zapisuje?« se oglasi še eden z igrišča.

»Pridi zvečer na sestanek, pa se vpiši!«

Zganili so se na Senovem — tokrat spet zares. Hočejo imeti bazen. Sredstva za začetek so, sila pa je velika. Poletje je skoraj tu, z njim vroči, sončni dnevi, potreba po kopanju in sončenju narašča z vsakim dnem. Mladincem bodo pomagala tudi gasilska društva in če še prištejemo pomoč — fizično ali finančno — vseh, ki so jo obljubili, potem prav zares Senovčanom prihodnje leto ne bo več treba hoditi v potok. Duša celotnega »bazenskega gibanja«, če ga lahko tako imenujemo, je Kmetečev Johan. Česar se je doslej on lotil, je speljal. In če se je te dni pred praznikom pridušal, da se stvar mora pričeti, lahko naredimo piko. Johanu bomo vsi pomagali in prepričani smo, da bomo uspeli.

*

Že ko sem v mislih končal to popotovanje po Senovem, sem se spomnil mladega visokega rudarja, ki je na konferenci senovških komunistov z rudnika čisto brez sramu odkrito in pravilno ocenil nekatere slabosti ter pametno nakazal bližnje naloge. Najlepše je povedal o mladini. Da, mladini je treba več pomoči, vzgajati jo moramo z osebnim primerom komunistov. Ne moremo od nje le zahtevati tega ali onega, temveč ji moramo tudi nekaj nuditi.

To je bil Peterkočev Jože, samonikel, pošten knap, ki ga v kolektivu cenijo. On ve, kako je treba ravnati z mladino, saj je bil komandant brigade na avtomobilski cesti. Razen neštetih dolžnosti in političnega dela vodi še rudniški sindikat.

»Sedaj se postavljamo vse čvrsteje na noge,« je povedal o rudniškem sindikatu. »Želeli bi delavcem čimveč nuditi, tako s strokovno in sindikalno politično vzgojo, zato potrebujemo predvsem lastne prostore. Morda (pri tem se je hudomušno nasmehnil) bomo le uspeli zbrati potrebna sredstva.«

»Zakaj?« sem ga zvedavo pobaral.

»Za prostore, za dom in svoje kotičke, kjer bodo delavci našli razvedrilo, zabavo, predvsem pa potrebujemo prostor za izobraževanje, ki bo v korist njim samim in nam vsem.

*

Takšno je življenje v knapovski dolini pod Bohorjem. Utrip tega žuljavega rudarskega življenja daje ton celotni senovški občini, ki je v novomeškem okraju ena najbolj industrializiranih občin.

Boris Kostanjšek

Mladinci senovške rudarske godbe vadijo. Pridni so ti fantiči in ljudje jih povsod z navdušenjem pozdravijo

Todor Vujasinović:

LEPOTA

Gosta jutranja megla se je začela naglo redčiti. In potem — kot se pogostoma zgodi v planinah — se je kar na lepem vzdignila na krilih lahnega vetra. Začudeni smo se znašli pred neznano vasjo, ki jo je obsevalo toplo sonce. Ta prekleta megla nas je izdala, ko smo jo najbolj potrebovali. In nič drugega nam ni preostalo, ko da ležemo za redko bodljikavo ograjo in se pogovorimo, kako in kaj.

Bili smo preznojeni, umazani, lačni in utrujeni. Že več dni smo se izmikali preganjalcem. Sinoči se nam je nekako posrečilo zabrisati sled za seboj — pomagali so nam dež, megla in neki pastirček.

Videli smo jih, ko so nedaleč od nas kadili. Šli so kot stekli psi, besni in trmasti. Že to, da smo jim vsaj za nekaj časa ostali za hrbtom, nam je omogočilo, da smo se malo umirili in nehali sitnariti drug nad drugim. Vsaj za kratek čas smo imeli priložnost premisliti, kam sedaj.

Sklenili smo, da pojdemo v novo smer — kakor se nam je najbolje zdelo. Opotekali smo se skozi noč in goščavo, da bi čimveč pridobili na času. In ko sta se nam začela samozavest in upanje že vračati, nas je izdala megla, ki smo ji največ zaupali.

Vasi si nismo mogli ogledati, kot bi bilo potrebno. Ležala je na vrhu klanca, nedaleč od nas. Plot, izza katerega smo laže oprezovali, je bil tako redek in okrog njega taka čistina, da še počeniti nisi mogel — kaj šele, da bi stopil stran — ne da bi te opazili iz vasi. Med oprezovanjem smo znova začeli drug drugemu očitati, zakaj smo za nekaj časa legli — to sem bil svetoval jaz — in počivali, pa zakaj smo se mudili, ko si je najmlajši med nami popravljal raztrgano opanko. Iznenada pa se je zgodilo nekaj, kar nam je v hipu zavezalo jezike. Za živo mejo, tam od vasi, smo zaslišali glasove in klice, nato pa malo bliže glasove in korake.

»Nekdo gre,« je rekel srednji in odpel varovalko na puškinem zapiraču.

»Ne streljaj brez potrebe,« sem ga opozoril in se še sam pripravil. Skušal sem se čimbolj približati živi meji. Še prej, ko sem znova legel, je na desni zašumelo grmičevje v plotu in na našo stran je skočilo mlado dekle. Začudeno je obstala pred nami, ki smo se imeli malone za izgubljene, in nas vse prevzela s svojo lepoto. Res, ta lepota nas je prevzela in prešinila kakor rezilo, ki zapusti neizbrisno sled.

Bržčas smo bili videti grozni. Preplašeno nas je gledala, bila je bleda. Obstala je sredi žarkov jutranjega sonca in igre jesenskih barv, medtem ko so se zadnji oblački megle izgubljali proti planini. Stala je pred nami v vsej svoji mladi lepoti, v vetru, ki se ji je zaganjal v krilo ter risal vitkost in lepoto njenega telesa. Male prsi so se ji dvigale od začudenja in strahu ter ji napenjale jopič.

Segla je z roko proti glavi, ko da bi se hotela skriti. Lepa, lahno sklonjena glava je bila podobna rži sredi polja. Gledala nas je s plašnimi očmi, ki so bile velike, svetle in vlažne. In prav iz njih je strah najprej izginil. V njih je zasijal smeh, ki je šinil z lahno rdečico čez bledo lice proti kotom ustnic. Bilo nam je, ko da so te oči in smeh in vsa njena lepota in jutranje sonce in veter, ki se je poigraval z njenim krilom, raznali vse naše skrbi in muke. Docela smo pozabili na preganjanje in smrtno nevarnost, ki je prežala na nas. Ko da smo znova začutili življenje v sebi, v travi, v listju, v zraku in soncu. Pozabili smo na krvavo resničnost, ob kateri so se nam nekaj trenutkov prej do onemoglosti napenjali živci, zaradi katere smo sitnarili in drug drugega dolžili, česar nismo bili krivi. Pozabili smo, da smo umazani od blata, preznojeni, lačni, da nas je napor skazil in da smo se malo prej zdeli temu dekletu kot nekakšne prikazni.

Zrli smo vanjo, lačni lepote in radosti. Ob njenem nasmehu smo se še mi nasmehnili, vsi trije.

»Oh, kako ste me prestrašili, vragi,« je rekla s tihim, zvonkim glasom. Nasmeh ji je polagoma zginil z obraza in se neopazno spremenil v resnost, nenavadno za njeno mladost. V tem hipu se je edino ona zavedala, v kakšnem položaju smo.

»S čim te hrani mati, da si tako lepa,« je rekel najmlajši in se lahno dvignil. To je dejal nepričakovano in na glas, da smo se zdrznili in vznemirili spričo tega glasu.

Njegovo prostaško vprašanje me je razjezilo. Hkrati pa sem začutil, da se mi je rodila jeza iz podzavestnega ljubosumja. Srednji je menda to opazil, pa je vprašal: »Katera vas pa je to?«

Povedala je. Slišali smo že zanjo. Nekoč je bila naša, potlej pa se je spridila. Pa kaj — za to se niti zmenili nismo.

»Cigava si?« je nestrpno vzkliknil najmlajši. Povedala mu je.

»Kaj poveš! Dekleta iz vaše hiše so bila vedno najlepša v našem kraju.«

»Res si zelo lepa,« sem se oglasil, da pač nekaj rečem. »Pri nas doma imamo dekletce. Lepa je. Želim, da bi bila, ko bo zrasla, taka kot ti.«

»Kaj vam je,« se je razjezila. »Ko da ste znoreli. Mislite, da ne vem, kdo ste? Sinoči so vas preganjali pod našimi kolibami. Zdaj pa navaljujete name z neslanimi šalami.«

Za trenutek je umolknila in uprla zaskrbljene oči proti vasi, nato pa je potiho nadaljevala: »Tamle v vasi so, počivajo in jedo. Vsak hip se utegnejo odpraviti in nadaljevati pogon za vami.«

»Vseeno mi je, četudi umrem, samo da sem te videl, lepotica,« je spet začel najmlajši. Oči so se mu radostno in brezskrbno smejale. Govoril je iskreno — to smo vedeli vsi, z dekletom vred. Toda vedla se je, ko da ni slišala njegovih besed. »Čimprej morate od tod. Jaz pojdem na ono stran njive, vi pa se stisnite k plotu za menoj do tistih grmov. Če jih bom opazila, se bom sklonila, ko da popravljam opanko.«

In lahkotno kakor prej se je zavihtela čez plot. Mi pa smo k tlom sklonjeni krenili za njo, v zavetju redkega grmičevja.

Ko smo se čez nekaj časa znašli v gozdu, je dekle pokazala z roko proti severu.

»Tam so Rudine. Oni mislijo, da ste šli v to smer,« je rekla. »Govorili so, da pojdejo tja za vami. Ne vem, kaj bi bilo bolje za vas, menim pa, da vam najbolj kaže oditi tod,« je dejala in pokazala proti severu.

»Ko se vse to konča, te bom poiskal, veš,« se je nasmehnil najmlajši. »Jaz nisem iz te vasi. Tu vas ne marajo. Mi smo se zatekli k teti. Švabi so nam požgali dom. Moji bratje so v neki vaši brigadi.«

»Vem, kako je s tvojimi domačimi. Brž ko si povedala, čigava si, sem vedel.«

»Tudi jaz te bom obiskal,« je rekel srednji, ki je najbolje poznal te kraje.

»Tudi jaz pridem, prav zagotovo,« sem smehljaje se dodal. In vsi štirje smo se zasmejali. Toda mislil sem čisto resno, da bom storil, kar sem dejal.

Poslovili smo se in se ji zahvalili. Ko smo zagazili v hosto, smo se vsi trije kar na lepem ustavili in se ozrli. Gledali smo za njo. Lahkotno je stopala in se prijetno zibala v bokih. Nenadoma pa je obstala, ko da bi hotela nekaj pobrati. Počasi se je obrnila proti nam in dvignila roko. Vedeli smo, da je to namenjeno nam. Nato je izginila za plotom in nismo je več videli.

Brž smo stopili naprej. Zaslišali smo glasove iz vasi. Preganjalci so se odpravili na pot.

Tihi in zamišljeni smo hiteli dalje. Sam ne vem zakaj — čutil sem, da tudi tovariša, kakor jaz, mislita nanjo.

Okrog poldne smo se ustavili. Najmlajši je rekel:

»Ko se vse to konča, jo bom res poiskal, boste videli!«

Bil je mlad in bolj vztrajen od naju. Zavidala sva mu. Naslednjo noč je padel nad neko umazano žabjo lužo, lačen, prezebel, onemogel. Midva sva ostala živa, a je nisva poiskala.

Iz 6. številke revije BOREC

Nikolaj Pirnat: NA JURIŠ!

Dokumentacije NOB v založbi »BOREC«

Že 11. leto izhaja revija »Borec«, ki je glasilo Glavnega odbora Zveze borcev NOV LRS. Založba »Borec« pa je izdala tudi več knjig s tematiko narodnoosvobodilne borbe.

Letos pričenja založba »Borec« načrtno izdajati originalna dela pisateljev, ki so dogodke iz NOB sami doživeli. To bodo knjige, v katerih bodo naši najbolj usodni časi zajeti sistematično in načrtno. Tudi mladinska literatura s tematiko NOB bo imela v založbi »Borec« svoje mesto. Letošnja knjižna zbirka »Borec« bo obsegala 5 knjig. V drugi zbirki »Dokazi« bodo izšle 4 knjige, ki bodo odpomogle pomanjkanju strnjenega gradiva o nekaterih za usodo našega ljudstva tako važnih dogodkih (Celjski stari pisker — Frankolovo, o diverzantski akciji v Postojnski jami, Partizanske tiskarne v Rogu, Begunje). Izmed dokumentarnih del slovenskih in drugih pisateljev naj omenim Veljka Kovačevića »V okopih Španije« in prevod dela Heydecker-Leeb »Nürnberški proces«. Knjiga je sestavljena na podlagi dokumentov s tega procesa, dodan bo pa opis vseh nemških taborišč in opisano bo življenje in trpljenje v njih.

V ostali založniški dejavnosti bo založba »Borec« dobavljala dve barvasti sliki našega predsednika v različnih formatih. Pričela bo tudi z reprodukcijo slik za okras uradnih prostorov, lokalov in stanovanj. Reprodukcije slik naših umetnikov v velikem formatu bodo predstavljale motive iz NOB, pokrajinske in druge motive.

Za popularizacijo turizma bodo izhajale barvne razglednice naših krajevnih zanimivosti in prirodnih lepot.

Založba »Borec« je torej na najboljši poti, da izpopolni naše založništvo v raznih smereh. Živa zavzetost za stalno zboljšanje, ki je očitno v mesečni reviji »Borec«, se je razširila tudi na književna in ostala založniška področja.

Bivši borci, množične organizacije, vsi ljubitelji lepe knjige in zlasti šole bi storili prav, da zahtevajo prospekte te založbe in naročijo bodisi celotne zbirke, katerih cena je v prednaročilu mnogo nižja, bodisi posamezna dela iz zbirk.

— nk

Film o povratnikih iz taborišč

Pod nenavadnim naslovom »Tri četrtine sonca« je Triglav film snemal svoj trinajsti slovenski film, ki ga bodo dokončali do letošnjega puljskega festivala. Scenarist Leopold Lahola je iz Češkoslovaške in tako je razumljivo, da dejanje poteka na mali češki obmejni železniški postaji, ki so jo v sporazumu s kulturnim atašejem češkoslovaške ambasade v Beogradu imenovali Mosty, spominja pa na resnično podobno češko postajo Most. Na tej postaji so se 1945. leta znašli interniranci iz nemških uničevalnih taborišč. V čakanju na prihod lokomotive prežive ves dan na tej postaji in človek bi pričakoval, da bo vsak od njih povedal svojo zgodbo, kako je prišel v taborišče ali kaj podobnega. Namesto nekakega omnibusa pa je scenarist prikazal tisto fino vmesno obdobje, ko so se ljudje znašli »med dvema stoloma« — z eno nogo so še v taborišču, z drugo pa že doma. Še je med njimi tovarištvo, ki jih je vezalo v težkih dneh in jim pomagalo prenašati nacistične grozote, toda zdaj je že razrahljano. — Njihove misli se že mude doma pri svojcih, za katere ne vedo, ali so še živi ali ne. Medtem ko so do zdaj v glavnem skupno reševali probleme, jih mora zdaj vsak zase. In v to občutljivo tkivo so vtkane drobne zgodbe in doživljaji, ki jih osebe našega filma dožive na tej postaji. V medsebojnih odnosih se nam razkrivajo njihovi značaji. Vsak je po svoje zanimiv: Apatična Holandca, ki še kar naprej šahirata kot sta v taborišču, Francoz, ki ne more premagati domotožja in žalostno konča, Marija, ki jo skrbi snidenje z domom, pa ji sicer tihi in vase potegnjeni Belgijec nenadoma ponudi roko in ji vrne zaupanje vase, pa vse do malega Rastka, ki je moral nenadoma prekiniti svoje otroštvo in v partizanih prijeti puško v roko. V ozadju stoji temna figura cigana — edini med njimi je, ki ne ve kam bi šel, saj nima doma.

Jožetu Babiču, ki je sodeloval pri scenariju, je to prva filmska režija, ima pa bogate izkušnje v delu z igralci, saj je že več let režiser Slovenskega narodnega gledališča v Trstu in smo prav v zadnjem času videli v njegovi režiji »Zločin in kazen« ter »Madeži na soncu«; v zadnjem delu je prvič sodeloval s scenaristom sedanjega filma. Omembe vredno je tudi dejstvo, da je tudi sam doživel podobno usodo kot osebe iz filma in se znašel na taki majhni postaji s številnimi znanimi Jugoslovani, med njimi s pokojnim Lojzom Kraigherjem.

Metka Ocvirk v vlogi Helene, hčerke češkega prometnika in Bert Sotlar, ki pod imenom Savo vodi grupo internirancev. (Foto: TRIGLAV FILM, LJUBLJANA)

Pri izboru igralske ekipe se ni omejil v glavnem na Ljubljano, ampak je tehtno pritegnil tudi Celje, Maribor in Trst. To je v tem filmu posebno važno, ker obsega igralska ekipa kar 65 glavnih in stranskih vlog. Treba je upoštevati, da bivši interniranci pripadajo različnim narodom, zato je angažiral tudi igralce iz ostalih republik.

Snemalec filma je Rudi Vavpotič.

Pretekli teden je filmska ekipa snemala nekaj prizorov novega filma tudi v Novem mestu. Del Glavnega trga so s češkimi in drugimi zastavami, češkimi napisi in kulisami spremenili v malo češko mestece. V prizorih so nastopili novomeški otroci in odrasli kot statisti in tako bo film v Novem mestu gotovo že iz radovednosti pritegnil marsikoga. Za številne opazovalce je bilo snemanje lepa priložnost videti, kako film nastaja po tehnični in umetniški plati.

Nocoj v dvorani kina KRKA

Turistično društvo Novo mesto bo imelo v četrtek 2. julija redni občni zbor ob četrt na devet v dvorani kina Krka. Pred občnim zborom bodo predvajani barvni turistični filmi »Zakladi naše zemlje« ter »Svet okoli Triglava«. Upravni odbor prav lepo vabi Novomeščane na to zanimivo prireditev.

P. Klobučar, 8. b. novomeške osemletke: AVTO CESTA (lesorez) — Z zaključne razstave ob koncu šolskega leta

Severin Šali:

VINICA in LUKOVDOL

1

Srečanje z mrtvima pesnikoma

VINICA — kako toplo in zveneče zapoje to ime v spominu, tvojem in mojem, v spominu vseh, ki radi imamo pesem in pesnika, vseh, ki v svojih tihih urah prisluhnemo najtišjim in hkrati najbolj zvonkim glasovom naše rodne govorice, ki so jih na svojih čustvenih in miselnih strunah ubirali naši veliki poetje. Vinica... In ob tem imenu nam zazvene še druga: Vrba, Vrhnika, Vrsno. Štirje veliki V in štirje veliki glasovi slovenske besede: Prešeren, Cankar, Župančič, Gregorčič. Naša radost, naš osebni in narodni ponos...

Leta in leta, od prvih srečanj s Pesnikovim imenom, mi je popevalo v srcu tudi ime njegovega rodnega kraja: Vinica! Vendar pa mi je ta kraj danes šele prvič v očeh, prvič stojim pod pesnikovim domačim krovom ...»O hiše očetove streha ti....« Prvič se v tej hiši pogovarjam s Poetom... danes, ob desetletnici, kar je sklenil svojo življenjsko pot in odpel svojo zadnjo pesem. Srečanje z mrtvim domom in umrlim pesnikom. Ali res umrlim? Ne, z živim. Umrl je Župančič-človek, njegovo srce se je spremenilo v prst in trave na ljubljanskem pokopališču kakor srca njegovih pevskih sopotnikov: Ketteja, Murna, Cankarja. Župančič — poet pa živi, kajti pesmi so neumrle.... Pred desetimi leti so ugasnile oči, ki so tukaj, na Vinici, uzrle luč sveta. V njegovi rojstni izbici se pogovarjam z njim, njegov preskromni brat po poeziji. Neopisljiv je ta pogovor z mrtvim Župančičem in z živim Župančičem pesnikom, kakor so neopisljive, neizrazljive naše najglobljе skrivnosti spričo življenja in smrti...

Lepo, še več: čudovito je to poletno jutro, ko vstaja sonce za Gorjanci, ko so po drevju in gorskih rožah ovešene čiste kapljice rose kakor biseri, ki jih ustvarja in niza narava, za prisrčno radost svojih človeških otrok. In ta pogled, ko se pot z gorjanskega prelaza, prevesi na južno stran in objame pogled prelepo belokranjsko deželico, ko se ti posvetlikajo naproti v jutranjem soncu zelene loze in bele breze, gorice in vasi, katerih imena so že sama kot bi zlagal besede v pesem: Jugorje, Bedenj, Pribinci, Tribuče, Dobravice, Rodine, Drašiči, Adlešiči, Sinji vrh... Kaka tenkočutnost, kak posluh naših davnih prednikov, ko so tem krajem in svojim naseljem dajali imena, polna zvonkosti in poezije, kakor je poetično tudi skupno ime te slovenske lepote med Gorjanci in Kolpo — Bela krajina...

Prijetno brni prijateljev motor po vaški cesti med lozami in njivami kjer za žanjicami že ostajajo prvi snopi letošnjega ječmena. Med brezami in praprotjo se utrne v očeh belokranjska vasica, tista in taka, kakor jo je tako čudovito opel njen poet: *Hiše so hišice, okna so okenca, nagelj zelen se vije po steni, v soncu se peni bleščeči ta slap.* Pastirček pase na griču ovce in govedo, mrva je zložena v ostrnice — podoba, kakor jo najdeš le v Beli krajini. Na levo se odpira svet proti Metliki, na desno proti Črnomlju in kočevskim hribom. Midva pa hitiva v jugovzhodni kot Bele krajine. In veva, da potujeva skozi deželico naših prastarih običajev in noš, pastirčkov, jurjevanja, ljudskih kol, žlahtne trte, kremenitih in hkrati mehkosrčnih prebivalcev z njihovo svojevrstno govorico. Skozi deželico, ki je pod okupacijskim škornjem, v naši nesvobodi, edina bila vedno prosta in svobodna.

Oči mi srkajo vase poljane in loze, gorice, vasi in hribe. V srcu pa pojo Poetove besede: *Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti... Kakor s trakovi so zvezane s cestami tu vasi.... Sredi poljan si in poješ mi pesem zeleno vso... Čul sem, kako je zvenelo moje srce: Sveta si zemlja, in blagor mu, komur plodiš...*

Svet se je zožil, hriba na desni in levi sta prišla bliže vsak k sebi, potem se prostor spet odpre. Med drevjem se razgrne vas, nad Kolpo. Samo še most nas loči ob bratske republike. Vinica... Danes ne samo večji kraj in vas, danes že pojem. Če rečemo Vrba, mislimo na Prešerna, če omenimo Vrhniko, je kakor bi rekli Cankar. In ko slišimo: Vinica, nam v notranjem posluhu zazveni: Župančič...

Stojim pred njegovo hišo, prvič v življenju. Lepo, solidno grajeno trško hišo. Tu je torej doma poet, ki je za Prešernom naš največji. V zidu je na marmorni plošči vklesan Pesnikov verz iz Dume:

O rodni dom, o hiše očetove streha ti!

In še ena plošča je na steni. Pove, da je tukaj 46 let svojega življenja žrtvoval za prosveto in napredek Bele krajine Franjo LOVŠIN 1863—1931).

Že stojim v veži... ali se mi ni pridružila rahla, osvetljena senca. Tajinstvena, malce sključena postava s preoranim obrazom in živimi očmi.... Saj to je on, Poet. Tak, kakor sem ga srečaval po ljubljanskih ulicah in kavarnah, ga videl v njegovi delovni sobi in na bolniški postelji v Šlajmarjevem domu. Nemara se je za trenutek spet utelesil v svoje verze, da ob desetletnici smrti stopi pod streho očetovo. Ali ni pošepetal tiste svoje verze:

Prišel sem domov — pod rodni krov
kot vejice zlate — nad mano visijo
spomini minolih let...

Prijazna ženica odpre iz veže vrata, na desni strani. — Vstopim, v majhno sobo, spremenjeno v Pesnikov muzej. S sten me pozdravijo fotografije Župančiča iz mladih let, iz moške zrelosti, pokaže ga na tribuni, s katere je leta 1945 pozdravil v Ljubljani Osvoboditelje, na univerzi, ko so ga proglasili za častnega doktorja, in tudi fotografije, stare ravno deset let, ko so pesnika ponesli v zadnje domovanje. Na nasprotni steni pozdravi obiskovalca Župančič, kakor ga je upodobil Jakac. V vitrinah so njegovi rokopisi, zbirke pesmi, prevodi, orglice iz deških let, pastirska piščalka, njegova žepna ura. In še marsikaj. Tudi svinčnik, povsem navaden šolarski svinčnik, s katerim je še dan pred smrtjo napisal svoje zadnje verze. Stojim in prisluškujem v tej zoreči tišini te pietetne sobice. Z vseh slik me zro Poetove oči in kakor da šepeta svoje stihe:

Z njimi se pogovarjam, ki so v jami,
povsvétujem se z njimi, ki jih ni še:
naša beseda teče tiše in tiše —
kot v svetlem snu — nikar me zdaj ne drami.

Vrata se odpro v drugo, še manjšo sobico. Oči se upro v skromno, kmetiško posteljo, na kateri je, v tej izbici, mati darovala našemu narodu poeta Župančiča. Poleg postelje je omarica s svečnikom, skromna mizica, omara, na steni, fotografija pesnikove matere in starinska slika stare žene s starinskim molitvenikom v roki. To je vse. Ne, je še nekaj... to zaslišiš, ko prisluhneš vase, zagledaš, ko zapreš oči in se razcvete pred teboj kot skrivnostni cvet: glasove poeta, tajnost življenja in smrti. In globlje doumeš Poeta, tistega iz Čaše opojnosti in Samogovorov, iz čudovitega Cicibana in tistega, ki je bil v viharju ljudske revolucije tako mogočno povzdignil svoj glas v pesmi: *Veš, poet, svoj dolg?*

SPORT IN TELESNA VZGOJA ● SPORT IN TELESNA VZGOJA ● SPORT IN TELESNA VZGOJA

ZVEZNA ATLETSKA LIGA

Novomeščani tudi doma najboljši

Zurč skočil 6,59 m v daljino, kar je nov novomeški rekord — Štafeta Partizana navzlic slabim predajama dosegla prav dober rezultata 47,0 (izenačen novomeški rekord). V obeh konkurencah — pri moških in pri ženskah — sta zmagali novomeški ekipi. Moški so zbrali 10.039 točk, čeprav so nastopili močno oslabljeni. Ženska ekipa je zbrala 7.558 točk. Po finskih tablicah je pri moških najboljši rezultat dosegel Marjan Potrč (višina 180 cm — 786 točk), pri ženskah pa sta bili najboljši Kukmanova (800 m — 777 točk) in Gantarjeva (višina 145 cm — 771 točk).

Drugo kolo zvezne atletske lige — B program je spet prineslo nekaj prav dobrih rezultatov. Obe novomeški ekipi sta na domačem tekališču šteli za favorite, čeprav nista nastopili v popolnem sestavu. Sestavljalci obeh atletskih ekip so pričakovali, da v domačem kraju ne bo težav sestaviti najboljše ekipe, toda spet so prišle vmes nepredvidene ovire, ki so preprečile, da bi ekipi dosegli večje število točk kot v prvem kolu v Litiji. Pri moških niso nastopili Bavdek, Derganc, Lah in Tratar, in le veliki prizadevnosti in borbenosti ostalih je pripisati, da ni rezultat ostal izpod 10.000 točk.

Tudi ženska ekipa ni izpolnila pričakovanj. Nekoliko oslabljena je zbrala manj točk kot v Litiji, toda prvo mesto v ligi ji navzlic temu ni ogroženo.

Kdo so bili najboljši? To je težko ugotoviti, ker je kandidatov za naslov najboljšega tekmovalca ali tekmovalke precej. Finske tablice, po katerih se ocenjujejo posamezni atletski rezultati, so pri moških najviše ocenile Potrča 180 cm v skoku v višino, toda tokrat bi morali posebej pohvaliti Zurca, ki je znova izboljšal lasten novomeški rekord v skoku v daljino. Tokrat je bil Zurc v skokih zelo zanesljiv (kar štirikrat je skočil blizu 6,60 m), kar kaže, da lahko že v bližnji bodočnosti pričakujemo še kvalitetnejše rezultate. Prav dober rezultat je dosegla domača štafeta, ki je le za širino prsi izgubila zanimiv dvoboj s štafeto kranjskega Triglava.

Od ostalih domačih tekmovalcev naj pohvalimo še Zaletela, Grmovška in Beleta, ki je uspešno zamenjal Bavdka v skoku v višino. Pri gostih so bili Triglavani precej boljši od Litijčanov. Njihov najboljši predstavnik je bil Florjančič v teku na 3000 m.

Pri ženskah so bile domače tekmovalke precej boljše od ostalih. Posebno dobro sta se odrezali obe tekmovalki v teku na 800 m Kukmanova in Goršinova. Ne smemo pa pozabiti omenitj uspešnega nastopa Gantarjeve v skoku v višino. Preskočila je 145 cm. Hudetova je dvakrat zmagala, v teku na 100 m pa je celo izenačila dolenjski rekord.

Ob zaključku naj omenimo, da so tokrat v ekipi Triglava nastopili tudi znani smučarski državni prvaki in reprezentanti, ki jim je poleti, ko ni snega, atletika dober pripomoček za ohranitev telesne kondicije in za pripravo za nastope. Popularna Slavica Zupančičeva je nastopila v skoku v višino in v metu krogle. Ankeletova je tekmovala v štafeti in v metu krogle, znani tekač Gašper Kordež pa je nastopil v teku na najdaljši progi in dosegel prav dober rezultat.

Tekmovanje je organiziral domači Partizan in je bilo dobro pripravljeno — edina pomanjkljivost je bila v tem, da stadion ni bil ozvočen in tako številni gledalci niso bili obveščeni o rezultatih posameznih tekmovalcev.

Že popoldne, komaj pet ur po nastopu, je 16 atletov in atletinj novomeškega Partizana odpotovalo v Beograd, kjer bodo kot člani reprezentance Partizana Slovenije nastopili na zveznem zletu, nato pa še na posamičnem prvenstvu Jugoslavije. To bo višek letošnje atletske sezone. Zadnje tekmovanje pred poletnim premorom pa bo III. kolo zvezne atletske lige 12. julija v Kranju.

TEHNIČNI REZULTATI:

Moški: 100 m: Juvan (T) 11,6, Zaletel (Nm) 11,6; 400 m: Grmovšek (Nm) 54,1, Maznik (Nm) 56,1; 1500 m: Grašič (T) 4:24,6, Brinc (Nm) 4:25,3; 3000 m: Florjančič (T) 9:16,0, Rink (L) 9:31,1; štafeta 4 × 100 m: Triglav 47,0, Novo mesto 47,0; skok v višino: Potrč (Nm) 180 cm, Bele (Nm) 165; skok v daljino: Zurc (Nm) 659, Špilar (Nm) 597; met krogle: Potrč (Nm) in Blenkuš (T) 12,10 m.

Ženske: 100 m: Hude (Nm) 13,3, Pravst (T) 13,6; 800 m: Kukman (Nm) 2:27,3, Goršin (Nm) 2:28,5; štafeta 4 × 100 m: Novo mesto 57,3, Triglav 58,6; skok v višino: Gantar (Nm) 145 cm, Kotnik 140 cm; skok v daljino: Hude (Nm) 445, Muhič (Nm) 428; met krogle: Vidmar (Nm) 10,11 m, Kotnik (Nm) 9,96.

EKIPNI REZULTATI:

Moški: 1. **Partizan Novo mesto** 10.039 točk — 2. **Triglav Kranj** 9.792 točk — 3. **AK Litija** 7.384 točk.

Ženske: 1. **Partizan Novo mesto** 7.558 točk — 2. **Triglav Kranj** 6.130 točk — 3. **AK Litija** 4.110 točk.

F. M.

Naši tekmovalci z gosti v Titogradu

NOGOMET

Krško-Sevnica 8:1 (2:1)

V nedeljo je bila na stadionu v Krškem odigrana prvenstvena nogometna tekma za pokal maršala Tita med Partizanom Krško in Partizanom Sevnica. Domačini so bili vso tekmo v premoči, zlasti še v drugem polčasu, ko so bili popolni gospodarji na igrišču. Gostje so se v glavnem le branili.

Gledalcev je bilo sorazmerno malo. Vzrok je nemara ta, ker je bil Partizan Krško nekaj časa v krizi in ni gledalcem pokazal kvalitetne tekme, kot so si to želeli. Kriza je prebrodena. To nam potrjuje zanimiva nedeljska tekma, ki je navzoče navdušila. V Krškem se nam zopet obeta lep in zanimiv nogomet!

Tekmo je zelo dobro sodil Vanelli iz Trbovelj.

Drago Kastelic

USPEHI IN TEŽAVE STRELCEV

25. junija je bila razširjena seja Strelskega odbora okraja Novo mesto. Razen članov odbora so bili na seji še predsedniki in tehnični vodje posameznih strelskih družin in predstavnik SZS tov. Franc Planinc.

Na seji so razpravljali o dejavnosti te športne organizacije v letošnjem letu, o aktivnosti posameznih strelskih družin, predvsem pa o problemih, ki tarejo okrajni strelski odbor. Na območju okraja deluje 34 strelskih družin. Nekatere izmed teh, predvsem SD »Celuloza« iz Vidma-Krškega in SD iz Senovega, so zelo aktivne. Ostalim strelskim družinam primanjkuje za uspešno dejavnost predvsem materialnih sredstev. Tudi okrajni strelski odbor ne deluje tako kot odbori v ostalih okrajih v Sloveniji, vendar ne zaradi neaktivnosti nekaterih članov, temveč samo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. To potrjuje tudi dejstvo, da je stroške za okrajno ekipo, ki se je udeležila republiškega strelskega prvenstva, financirala strelska družina »Celuloza« iz Vidma-Krškega, ker okrajni strelski odbor ni imel dovolj finančnih sredstev.

Kljub temu je okrajna ekipa na republiškem prvenstvu dosegla z vojaško puško na 300 m četrto mesto (vsak tekmovalec po 60 strelov iz vseh treh položajev) in v hitrem streljanju tretje mesto (vsak tekmovalec po 10 strelov v 1 minuti). To je dovolj lep uspeh, predvsem če upoštevamo, da je bila konkurenca zelo velika in da se je borilo za čimboljše rezultate 8 okrajev.

Pred republiškim prvenstvom je bilo na strelišču v Vidmu-Krškem okrajno strelsko prvenstvo z vojaško in z malokalibrsko puško. Prvo mesto je dosegla strelska družina »Celuloza« pred SD iz Senovega in SD »Pionir« iz Novega mesta.

P. K.

Pokažite DOLENJSKI LIST sosedom in znancem, ki ga še ne poznajo!

Oglašujte v DOLENJSKEM LISTU!

Šolska mladina v zgodovinskih krajih

Učenci osmih razredov obeh osnovnih šol v Novem mestu bomo v počastitev ustanovitve 40-letnice KPJ in SKOJ obiskali najpomembnejše kraje iz NOB, kjer je KPJ postavljala temelje naši socialistični domovini.

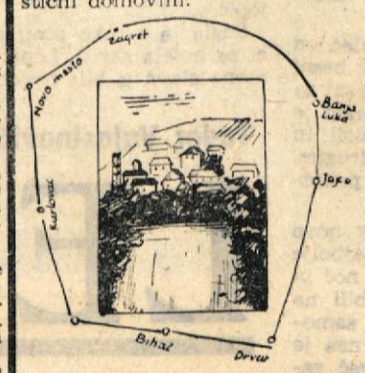

V letošnjem šolskem letu smo pri narodni zgodovini obravnavali tudi ustanovitev in delovanje KPJ ter NOB.

Da bi znanje bolj poglobili, bomo ta teden obiskali važnejše kraje iz tega obdobja naše zgodovine. Predviden načrt je smer poti slovenske delegacije na II. zasedanju AVNOJ. Naša pot bo šla preko Gorjancev v Črnomelj, kjer je bilo 19. in 20. februarja 1944 zasedanje SNOS. Mimogrede si bomo ogledali slavno Liko, Kordun in naravne lepote Plitviških jezer. V Bihaću bomo obudili spomin na prvo zasedanje AVNOJ in po dolini reke Une odšli v Drvar, kjer je bil med NOB sedež Vrhovnega štaba, CK KPJ in drugih važnih organov. Ogledali si bomo Titovo pečino. Cilj našega pota bo zgodovinsko mesto Jajce, kjer bomo videli zgodovinsko dvorano, kjer je bilo II. zasedanje AVNOJ ter znamenite slapove, mline in elektrarne na reki Plivi. Po dolini reke Vrbasa bomo potovali skozi znane soteske in preko Banje Luke na mladinsko cesto »Bratstva in enotnosti«. Ob spominu na mladinske delovne brigade in njihovo uspešno delo nam bo pot preko Zagreba in Otočca po avtomobilski cesti kaj hitro minila in mimogrede bomo v Novem mestu.

Z nami bodo šli tudi razredniki, ki nam bodo po poti osvežili zgodovinske dogodke in zemljepisne zanimivosti.

I. K.

Danilo Rifelj - državni prvak

13. in 14. junija 1959 je bilo v Titogradu v Črni gori VI. ribiško športno tekmovanje Jugoslavije. Tekmovanja se je udeležila tudi ekipa Slovenije v sestavi: Rifelj Danilo, Jakovljević Stojan, Požar Silvo, Gostiša Miha, Dimnik Božo, Pezdiček Peter, Sadar Lojze in Ocvirk Mirko.

Tekmovali so v disciplinah: met obtežilnika in umetne muhe v cilj in daljavo ter v lovu rib s plovcem. Ekipa Slovenije, ki je tekmovala v metu obtežilnika in umetne muhe, je dosegla prvo mesto v sestavi: Rifelj Danilo, Dimnik Božo, Požar Silvo, Jakovljević Stojan in Pezdiček Peter. Že nekaj let sestavljajo ekipo Slovenije pretežno tekmovalci iz Novega mesta. Lahko trdimo, da gre glavna zasluga za osvojitev državnega prvenstva novomeškim tekmovalcem, ki že več let nimajo ke ekipa resnejše konkurence v Sloveniji, zdaj pa so že drugo leto zapovrstjo osvojili državno prvenstvo Jugoslavije.

Naši tekmovalci so si priborili več prvih in drugih mest v posameznih disciplinah:

RIFELJ DANILO — prvo mesto v metu umetne muhe v cilj in v daljavo ter s tem dve zlati medalji;

GOSTIŠA MIHA — dve srebrni medalji in eno bronasto;

JAKOVLJEVIČ STOJAN — drugo mesto v disciplini skič in s tem eno srebrno medaljo.

Slovenski tekmovalci so se v skupnem plasmanu v metu obtežilnika in umetne muhe plasirali takole: Rifelj Danilo (prvo mesto), Dimnik Božo (četrto), Požar Silvo (peto), Jakovljević Stojan (sedmo), Gostiša Miha (osmo) in Pezdiček Peter (deseto). Od prvih desetih mest so slovenski tekmovalci osvojili šest mest.

Posebej je treba poudariti, da je Danilo Rifelj postal državni prvak z zanesljivo prednostjo 16 točk pred drugoplasiranim Slobodanom Popovičem, Srbija.

Na podlagi rezultatov, doseženih na državnem prvenstvu, bo sestavljena državna ekipa Jugoslavije, ki bo sodelovala na prvenstvu Evrope, ki bo v Švici 24. julija 1959. V ekpi Jugoslavije bodo tudi najboljši tekmovalci iz Slovenije.

V disciplini »lov rib s plovcem« ekipa Slovenije ni imela veliko uspeha in je zasedla šele četrto mesto, sodelovalo pa je sedem ekip. V tej disciplini se je posebno dobro izkazal naš zelo znani in uspešni ribič Miha Gostiša, ki je zasedel v skupnem plasmaju tretje mesto in s tem osvojil bronasto medaljo. Zagotovil si je udeležbo na prvenstvu Evrope, ki bo v septembru. Ekipa Slovenije za to disciplino ni bila dobro sestavljena in je zaradi tega zasedla slabše mesto kot je njena dejanska vrednost.

Najboljši tekmovalec naše ekipe v tej disciplini Miha Gostiša je ujel med vsemi tekmovalci največje število rib (143) in pri tem pokazal zelo veliko spretnost.

Sprejem tekmovalcev v Črni gori je bil nadvse prisrčen in tovariški.

S. Jakovljević

PK Celuloza : PK Prešeren (Radovljica) 95:47

V okviru slovenske plavalne lige se je 27. junija v Radovljici odigral plavalni dvoboj med tamkajšnjim plavalnim klubom in Celulozo iz Vidma-Krškega. Že sam rezultat dovolj zgovorno priča o veliki nadmoči gostov. V moštvu Celuloze so plavali vsi dobro. Posebno moramo pohvaliti 11-letno pionirko PEČNIK iz Vidma, ki je na tekmovanju na 100 m prsno tekmovala izven konkurence in postavila odličen rezultat 1:41,8. K uspehu so pripomogli tudi waterpolisti, ki so odlično zaigrali in zmagali z rezultatom 11:1 (4:0).

Moški: 400 m prosto: Naraglav, Celuloza, 5.33,0, Šulc (C) 5.48,2; 100 m hrbtno: Bednaršek (C) 1.23,4, Kaplan (C) 1.24,4; 100 m metuljček: Ivančič (C) 1.25,8, Pikelj, Prešeren, 1.30,5; 100 m prosto: Humer (C) 1.09,0, Kaplan (C) 1.10,8; 100 m prsno: Šulc (C) 1.26,8, Iskra (C) 1.27,9; 8 × 50 m: Celuloza 4.22,1, Prešeren 4.36,5.

Ženske: 200 m prosto: Koncilja (C) 3.26,8, Hajnoš (C) 3.30,0; 100 m prsno: Breskvar (C) 1.31,9, Cizelj (C) 1.40,3; 100 m hrbtno: Grozina (C) 1.47,5, Mladenovič, Prešeren, 1.42,6; 100 m metuljček: Breskvar (C) 1.31,8, Koncilja (C) 1.41,2; 100 m prosto: Grozina (C) 1.24,8, Mladenovič, Prešeren 1.30,9; 6 × 50 m prosto: Celuloza 4.11,7, Prešeren 4.16,8.

D. K.

Pošljite nam naslove znancev, prijateljev, sorodnikov in sosedov: poslali jim bomo številko DOLENJSKEGA LISTA

ŽENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO ☆ ŽENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO

16.000-krat: »SODOBNO GOSPODINJSTVO«

Pravkar izišla četrta številka »Sodobnega gospodinjstva« se v uvodu spominja pokojne Angele Ocepkove, ki je veliko svojega časa žrtvovala borbi za razbremenitev delovne žene in matere.

Ančka Čerin piše o tečaju, ki ga je organiziral okrajni Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Ljubljani, za kuharice v menzah in obratih družbene prehrane, Dana Vodeb pa poroča o podobnem tečaju, ki ga je priredil Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Celju.

Tudi ta številka prinaša prispevek strokovnjaka o ravnanju z električnim štedilnikom. Zanimiv je tudi članek o različnih materialih, iz katerih je narejena kuhinjska posoda in o njihovih vplivih na hrano.

Pozdraviti je treba praktičen nasvet o preoblekah tapeciranega pohištva, ki nezaščiteno postane kmalu umazano in oguljeno.

Kdor rad s svojim delom sam prispeva k olepšanju svojega stanovanja, bo vesel nasvetov, ki jih bo bral v člankih o polaganju linoleja, zlasti še, ker so stroški za to tako visoki.

Koristen prispevek pomenijo tudi članki v nadaljevanjih o otroških nesrečah v gospodinjstvu, ki bi jih morala brati vsaka mati.

Tudi ta številka prinaša prispevke o higieni in oblačenju.

Bogato je zastopano področje prehrane. Tu najdemo nasvete za shranjevanje različnih vrst živil, navodila za prehrano starejših ljudi in veliko receptov za konserviranje rabarbare, jagod, kosmulj, borovnic, ribeza, češenj in graha.

Zdaj, ko primanjkuje mesa, bodo zelo dobrodošli recepti za pripravo ribjih jedi, pa tudi recepti za pripravo zelenjave so zelo pestri in omogočajo gospodinji, da obogati jedilnike.

Kot v vsaki, je tudi v tej številki nekaj za tiste, ki rade pletejo in za tiste, ki imajo vrt.

Revija »Sodobno gospodinjstvo« izhaja šesto leto. Kljub svoji mladosti je dosegla v tem času lepo naklado — 16.000 izvodov in se s tem uvršča med najbolj brane revije v naši republiki. Število naročnikov pa še vedno narašča. To je dokaz, da je revija zajela področje, ki ga prej ni nihče sistematično obravnaval s strokovne plati in da je težnja za sodobno ureditvijo gospodinjstva in doma zelo velika.

Revijo izdaja Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, Miklošičeva 4-II. — Letna naročnina je zelo nizka, saj znaša samo 400 dinarjev.

Junijska številka revije OTROK IN DRUŽINA

To je zadnja številka te vzgojne revije v tem šolskem letu. Zato je tudi vsebina takšna, da je v pomoč staršem ob zaključku šolskega leta in prinaša obenem nekaj vzgojnih napotkov za počitniške mesece.

Gotovo bo zbudila revija zanimanje pri bralcih, če naštejemo nekaj praktičnih vprašanj iz te številke. Na primer:

Od katerega leta naprej lahko ostaneta fant in dekle z doma v poznih urah, recimo do 9. in 10. ure? Otroci se nam smejejo, če jim branimo, češ da so v dobri družbi in da ne počno nič slabega in da smo starokopitni. Svetujte nam!

Ali pa: Zakaj se otrok boji bolnišnice?

Ali je za otroka dobro, če pozna določene črke, številke itd. preden začne hoditi v šolo? Menimo, da to ni dobro. Nekateri prosvetni delavci pravijo, da je to delno dobro, drugi temu nasprotujejo. Kaj je torej prav?

Prosim vas za okritosrčen nasvet: Imam dečka, ki hodi letos v prvi razred. V razredu ne uspeva. Učiteljica, mi svetuje, naj ga pošljem v pomožno šolo. Meni se otrok ne zdi slabo razvit. Lahko ga pošljem tudi v trgovino po kakšno reč.

Ali škodujejo otroku tudi najmanjše količine alkohola?

Imam otroka v starosti pol in poldrugo leto. Moja mati pravi, da je treba dajati mlajšemu do enega leta v glavnem zdrobove jedi, jaz pa slišim od drugih ljudi, da ni tako. Ali mi lahko poveste kaj o pravilni prehrani otroka do dveh let?

V reviji je še več drugih člankov, dobrih nasvetov in koristnih navodil. Sezite po njej!

Preprost kroj – mladostna prikupnost...

Dva modela poletnih oblek, ki se odlikujeta po preprostem kroju in mladostni prikupnosti. Res je, da bo za vroče dni najbolj primerna lahna obleka brez rokavov, iz lepo pralnega in pisanega blaga; toda tudi dolgih ali tričetrtinskih rokavov ne gre zametavati, kajti vse tako kaže, da bo prav letošnje poletje precej muhasto.

Nasveti za čiščenje madežev

Petrolej izperemo z mešanico salmijaka in vode (1 : 6) in izplaknemo s toplo vodo.

Pivo iz platna odstranimo z mešanico špirita in vode (1 : 1) in izplaknemo v čisti vodi. Madež na svili izperemo s čistim bencinom, iz volnenega blaga pa z razredčenim salmijakom ali mešanico iz špirita in vode.

Žene, poslužite se konzervirnega centra!

Na pobudo Društva za napredek gospodinjstva v Novem mestu je 25. junija začel na novomeškem Zavodu za pospeševanje gospodinjstva z delom **konservirni center.** Ta center bo v veliko pomoč gospodinjam, ki nimajo priložnosti konservirati sadja, zelenjavo ali sadnih sokov doma, bodisi da nimajo primernega prostora ali posode, sokovnika itd.

Na konservirnem centru bodo gospodinje lahko same konservirale pod strokovnim vodstvom, lahko pa prinesejo potreben material in posodo, da jim konservirajo na centru. Vse podrobnejše informacije dobite na Zavodu za pospeševanje gospodinjstva (Sindikalni dom).

Model poletne obleke, ki jo poživlja bel šal - ovratnik

Starši v Novem mestu!

Dnevno letovanje za mesec julij se bo začelo v ponedeljek, 6. julija. Zbirališče pred osnovno šolo ob osmih zjutraj.

Društvo prijateljev mladine Novo mesto

KAJ NAJ SKUHAM?

1. **Kosilo:** stročji fižol s smetano, pečen krompirček, češnjeve rezine.
Večerja: špinačne omlete, sadje.

2. **Kosilo:** grahova juha, sirove rezine, solata.
Večerja: mlečni zdrob, kompot.

3. **Kosilo:** sirova juha, palačinke z gobami, pesa v solati.
Večerja: koruzni žganci, kislo mleko.

4. **Kosilo:** telečji ragu z zelenjavo, borovničev štrukelj.
Večerja: sadne kruhove rezine, kakao.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Dr. Franc Novak: 12

Spočetje po naši volji

ali o kontracepciji

Mnogi ne ločijo sterilizacije od kastracije. Pri sterilizaciji preprečimo, da bi se srečala spermij in jajce. Pri kastraciji pa odstranimo z operacijo možu ali ženi spolne žleze, ki izdelujejo spermije ali jajčeca. Spolne žleze uničimo lahko tudi z rentgenskimi žarki (rengtenska kastracija).

Češče opravimo sterilizacijo pri ženi. Odpremo trebuh in podvežemo jajcevode. Operacija je majhna.

Če ženi, ko je noseča, zdravniška komisija za odpravo plodu odobri umetni splav zaradi neozdravljive bolezni, ji lahko svetuje tudi sterilizacijo. Ako žena privoli, jo tedaj, ko ji napravijo umetni splav, obenem tudi sterilizirajo.

Prav tako tudi lahko pri moškem napravimo, da so kanali, po katerih odhajajo iz moda spermiji, neprehodni. Operacija je še bolj preprosta kot pri ženi. Moški potem pri občevanju izbrizga kot prej, le spermijev ni več v izlivu.

Po operativni sterilnosti moškega in ženske včasih s ponovno operacijo dosežemo ponovno plodnost.

Kako naj zakonca ravnata v posameznem primeru, je odvisno od mnogih činiteljev. Prav bi bilo, da bi se obrnila na zdravnika vselej, kadar bi se želela poučiti o kakšnem strokovnem vprašanju.

V večini primerov bo žena šla k zdravniku za ženske bolezni (ginekologu) in mu povedala svoje želje. Svet za ljudsko zdravstvo in socialno politiko LR Slovenije je že marca 1955 razpravljal o uvedbi sodobne kontracepcije. Sklenil je, da jo je treba vpeljati ter ukreniti vse potrebno. Tako so danes v vseh krajih Slovenije, kjer so ginekološki oddelki, porodnišnice, dispanzerji za žene itd., ginekologi pripravljeni, da ženam pomagajo pri kontracepciji. Tudi sredstva se že izdelujejo doma v zadostnih količinah. Seveda je stvar žena in ženskih organizacij, da po teh sredstvih posežejo in poskrbe, da vse žene zvedo, da se s preudarnim ravnanjem dajo pravilno urejevati porodi, preprečiti previsoka smrtnost otrok, znižati število splavov, bolezni in jalovosti, odstraniti večni strah pred zanositvijo. S tem je mogoče odstraniti tudi marsikakšno nevšečnost in neskladje v zakonu.

Ob takem pojmovanju kontracepcija ne pomeni znižanja števila rojstev. Kontracepcija varuje ženino zdravje in prispeva k sreči materinstva. Zdrava mati bo brez težav in z veseljem skrbela za rast svojih zdravih otrok.

●

Da bi žene čim laže prišle do kontracepcijskih sredstev, so zdravniki-ginekologi poskrbeli za to, da so v vseh večjih krajih odprli kontracepcijske posvetovalnice, kjer si žene proti plačilu lahko oskrbe diafragmo.

V novomeškem okraju dobe žene vsa potrebna navodila v sledečih dispanzerjih za žene:

Novo mesto — Zdravstveni dom, Mej vrti 5, posluje vsak torek, sredo in petek popoldne od 14. do 16. ure;

Žužemberk, Brežice, Krško — v dispanzerjih za žene;

v **Metliki** — v posvetovalnici za žene.

V Ljubljani: na Poliklinniki v Ljubljani lahko dobi kontracepcijsko sredstvo vsaka žena, tudi če ni iz Ljubljane. Pregled je brezplačen, če se žena izkaže z zdravstveno knjižico. Diafragmo plača sama, kontracepcijsko mažo pa dobi zavarovanka brezplačno na recept.

•

Naj ob zaključku ponatisa brošurice prof. dr. F. Novaka poudarimo še tole:

Zdravniki so d o l ž n i izdajati kontracepcijska sredstva vedno, kadar delajo v ambulantah, in ne le ob določenih urah za kontracepcijo. Tako je — posebno v manjših krajih — zajamčena zdravniška tajna tudi pri izdajanju kontracepcijskih sredstev.

Našim bralkam in bralcem sporočamo ob tej priložnosti, da smo iz brošurice dr. Franca Novaka »SPOČETJE PO NAŠI VOLJI ali O KONTRACEPCIJI« povzeli najvažnejše misli in bistvo gradiva o tem važnem vprašanju. Kdor se želi podrobneje seznaniti s kontracepcijo, ta bo prav gotovo segel po poučni knjižici, ki jo je izdala založba NAŠA ŽENA (Ljubljana, Erjavčeva 14 a, oziroma poštni predal 39); knjižico lahko naročite tudi v najbližji knjigarni ali naravnost pri »NAŠI ŽENI« v Ljubljani. Ponovno svetujemo tudi nakup pravkar izšle knjige »Pogovori o spolnosti in zakonu«, ki je izšla v založbi NAŠE ŽENE v Ljubljani.

NE TAKO ... ...AMPAK TAKO

KOTIČEK ZA STARŠE

Pri mlajših otrocih navadno še ni razvit osebni okus za oblačenje in zato želi imeti enaka oblačila kot njihovi vrstniki. V teh letih je otrokom najvažnejše, da se ne razlikujejo od drugih otrok. Osebni okus in posebne želje se razvijajo šele pozneje in to ni nobena napaka.

Dekletce: Mamica, tako rada bi imela tak pulover z modrobelimi progami, kot ju imata Metka in Marica.

Mati: Kje pa! Povedala sem ti že, da ti bom kupila sivega, ker je veliko praktičnejši. Sicer pa, zakaj bi bile vse tri enako oblečene?

Mati (očetu): Danes sem kupila naši Jelki nov pulover. Izbrala je tistega z belimi in modrimi črtami. Meni sicer ni posebno všeč, toda ona je presrečna, ker imata prav takega tudi njeni najboljši prijateljici, pa si ga je zaželela še ona. Naj bo otrok vesel!

V Sevnici ob koncu šole

Predsednik ObLO Sevnica tovariš Karel Kolman je v sredo 24. junija pogostil najboljše učence osemletk in vrtcev iz vse občine. Na sprejemu smo videli od dveh najmanjših iz vrtcev, ki sta si preko celega leta prislužila največ zvezdic in srčkov zaradi pridnosti, pa vse do absolventov osemletk, ki jutri stopajo v višjo šolo ali uk. Ob prisrčni svečanosti je tov. predsednik skromno nagradil najboljše učence, predsednica sveta za šolstvo pa je v uvodnem govoru poudarila, da so ti pionirji in mladinci pravilno razumeli nalogo, ki jo je mladini postavil tovariš Tito —

»Vaša prva naloga pionirji, je: UČENJE.«

*

Za zaključek šolskega leta so sevniški pionirji poslali v Novo mesto kar poln avtomobil izdelkov iz svojih krožkov.

*

V petek zjutraj so se pionirji pomerili v priljubljenem tekmovanju — spoznavaj svet in domovino. Tako so s temi prireditvami pionirji Sevnice uspešno zaključili šolsko leto. Na počitnicah v kolonijah in pohodih jim želimo kar največ veselja in uspehov!

*

V četrtek je zasedal v Sevnici zbor proizvajalcev. Edina točka dnevnega reda — potrjevanje tarifnih pravilnikov oziroma analiza tarifne politike v občini — je trajala polnih 6 ur. Žal je bila udeležba članov zelo slaba, saj je na koncu seje že prišlo tako daleč, da je zbor prenehal biti sklepčen.

*

Kadrovska komisija pri občinskem komiteju ZK Sevnica je na predlog ObLO obravnavala sestav posameznih svetov pri ljudskem odboru. Občinski ljudski je zaradi preobremenjenosti in nedelavnosti predlagal nekatere spremembe članov sveta. Značilno za predloge, ki bodo podani na zasedanju ObLO, je, da so predlagani novi člani predvsem mladi delavci. S tem komite uvaja novost v dosedanji politiki ukljuevanje ljudi v organe ljudskega odbora. Čas je, da se seznanjajo z upravljanjem tudi mladi kadri, ki bodo jutri sposobni samostojno opravljati zapletene upravne funkcije. V procesu vse širše demokratizacije državne uprave dobivajo sveti vedno večjo vlogo, zato je prav, da se v njih učijo odločati mladi ljudje.

— Da, tukaj Novoteks! — Kaj je danes, 30. junija, novega? — Tovarna stoji zaradi remonta in kolektivnega dopusta od 22. junija in bo stala do 5. julija. Šestega julija pričnemo spet z rednim obratovanjem. Takšen dopust imamo vsako leto zaradi remontnih del v kotlarni in parovodih. Obrat Metlika dela nemoteno naprej. Plan proizvodnje izpolnjujemo v redu.

— Da, tukaj »Beti« Metlika! Proizvodnja teče zelo zadovoljivo. Junijski plan bomo izpolnili s 137 — 140%. Novi tarifni pravilnik je sprejet in potrjen. Obeti za bodočnost so dobri.

— Da, tukaj občina Črnomelj, kmetijski referent! Novega je veliko. Predvsem močno pada dež. Včeraj smo pričeli žeti ječmen in pšenico s kombajni v Metliki in Črnomlju. Žetev je sovpadla zaradi deževnega vremena. Nenadni vihar nam je naredil nekaj škode, ker je poleglo žito. Kljub temu bo pridelek nad povprečkom preteklih let, ker je žito poleglo že po cvetenju. Sadna letina bo boljša kot smo pričakovali, posebno veliko bo sliv. Malo slabše bo v vinogradih, ker je trta cvela v deževju in bo zato malo nastavkov. Steljnike rigolamo in orjemo še naprej in bomo te dni že pričeli sejati grašico za zeleno gnojenje.

— Da, tukaj Gostinska zbornica Novo mesto! Dež zelo nagaja; priliv turistov je zato manjši. To se posebno pozna ob nedeljah na Otočcu in v obeh zdraviliščih. V Novem mestu so vsi hoteli zasedeni, v Šmarjeških toplicah imajo zdaj 75 stalnih gostov, v Čateških je zasedeno vse, za Dolenjske toplice pa zadnjih poročil še nimamo. —

— Da, tukaj okrajni komite ZKS! Kaj je novega bi radi vedeli? 26. junija se je pričel v Šmihelu pri Novem mestu tečaj mladih komunistov, ki bo zaključen danes. Obiskuje ga 30 mladih komunistov iz občine Novo mesto. V Brežicah so enak tečaj pričeli 27. junija in ga bodo zaključili 1. julija. Obiskuje ga 29 mladih komunistov. Na tečajih bodo prejeli osnovno znanje, ki jim bo omogočilo nadaljnji študij marksistične znanosti in spremljanje našega gospodarskega in političnega razvoja.

VSEM AMERIŠKIM ROJAKOM!

Prireditveni odbor za proslavo ameriškega dneva neodvisnosti — 4. julija obvešča vse rojake, da prireditev ne bo ob Zbiljskem jezeru, temveč v Polhovem Gradcu.

Vabimo vse rojake, ki so na obisku v domovini, kakor tudi povratnike, da se proslave zanesljivo udeleže. Odpotovali bodo izpred hotela Union v Ljubljani, od koder bodo vozili Putnikovi avtobusi. Prvi bo odpeljal ob 9. uri, zadnji pa ob 10. uri dopoldne.

ODBOR ZA PROSLAVO:

Frances Vider, Jennie Troha, Josephine Porok, John Sušnik, Anton Šabec in John Tavčar

VAJENSKA ŠOLA RAZNIH STROK V NOVEM MESTU

namerava v novo šolsko poslopje vzidati spominsko ploščo vsem v NOB padlim mojstrom, pomočnikom in vajencem, ki so obiskovali to šolo. Svojce oziroma znance prosimo, da javijo upraviteljstvu šole ime in priimek, rojstne podatke, leto smrti, enoto, v kateri je pokojnik nazadnje bil te: kraj, kjer je padel. Prav tako prosi upraviteljstvo, da pošljejo svojci oz. znanci take podatke tudi za žrtve fašističnega nasilja.

UPRAVITELJSTVO

Za dan borca pozdravljajo

Vojaki iz Mučićev pri Reki čestitajo za dan borca vsem dolenjskim in belokranjskim partizanom in aktivistom ter pozdravljajo vse domače! **Alojz Prah, Alojz Kavšček, Alfonz Jaki, Jože Čeh, Alojz Črnič, Franc Hočevar, Anton Milek, Albin Kasatelic.**

30 let gasilcev na Vršnih selih

V nedeljo 21. junija je prostovoljno gasilsko društvo na Vršnih selih proslavilo 30-letnico obstoja društva in požrtvovalnega dela članov. Razvili so gasilski prapor. Proslavo je začel predsednik društva Franc Kump v navzočnosti podpredsednika OLO Viktorja Zupančiča, ki je praporu kumoval, zastopnika ObLO Staneta Šmida in zastopnika OGZ tovariša Vlašiča.

V govoru Vinka Kukmana so na novo oživele pred nami vse težave, s katerimi se je moralo društvo boriti, zlasti pa med vojno ko je bilo odnešeno orodje, pokvarjena je bila brizgalna in uničena oprema. Po vojni so delovni člani društva nabavili vso manjkajočo opremo in kmalu je bilo društvo sposobno kljubovati svojemu sovražniku — ognju.

Po razvitju prapora je govoril Viktor Zupančič ter poudaril važnost gasilskih društev in njihov pomen v reševanju milijonov in milijonov ljudskega premoženja. Na kratko je orisal tudi nekatere zunanjepolitične in domače dogodke.

Ob tej priložnosti so bili sprejeti v društvo novi člani — pionirji, starejši člani pa so prejeli diplome z značkami za dolgoletno delo. Diplomo za zasluge in požrtvovalno delo v društvu je prejel Karel Čelič.

Slavnost je bila zaključena s srečolovom in prosto zabavo, ki pa jo je nekolikanj pokvarilo slabo vreme.

J. Petrina

Kum Viktor Zupančič razvija društveno zastavo

Praznovanje dneva upokojencev na Senovem

Kot že nekaj let, so tudi letos 21. junija na Senovem praznovali dan upokojencev. V šoli je bila svečana proslava, katere se je udeležilo okoli 400 upokojencev. Po kulturnem sporedu je bila prosta zabava, ki so jo omogočila senovška podjetja.

Člani občinskega sindikalnega sveta s predsednikom občine in predsednikom obč. odbora SZDL so se ob tej priložnosti z upokojenci pogovorili o njihovih zadevah in preživeli z njimi nekaj prijetnih ur.

Or.

Iz Metlike

Za zaključek šolskega leta je 21. junija igralska družina na metliški osnovni šoli nastopila s pravljično igro Kristine Brenkove »Čarobna paličica«. Vsa mlada igralska družina je pokazala res lepo, doživeto in dobro naštudirano igro. Prav odlikovala pa se je, tako govorno kot igralsko, nositeljica glavne vloge, učenka 7. razreda Valči Palikova. Igro je zrežirala tov. Julija Rajmer.

*

Od 21. do 23. junija je bila v Metliki odprta razstava šolskih risb, ki so si jo poleg mladine z zanimanjem ogledali mnogi Metličani in okoličani.

*

25. junija je v Metliki gostovala folklorna skupina MKUD »Zorko Prelovec« iz Idrije. Nastopajoči so požeti obilo priznanja.

TUDI VI ZAHTEVAJTE V VAŠI TRGOVINI

Z oglasi v domačem časniku podpirate njegovo finančno podlago.

Vtisi s šolske razstave v Šentjerneju

Ob zaključku šolskega leta so dijaki osnovne šole v Šentjerneju podali obračun svojega dela na zaključni razstavi. V treh razredih v šoli na trgu je bila odprta lepo pripravljena razstava.

Posebno pozornost so zbudili mladi tehniki, ki so eno učilnico napolnili s svojimi izdelki Njih smiselna urejenost je imela poučen značaj. Veliko gledalcev se je ustavljalo pri pohištvu. Res mnogo truda so morali mladi razstavljalci vložiti v to delo. Nič slabši niso bili tudi izdelki in konstrukcije hišic. O vsakem izdelku bi lahko povedali kaj pohvalnega.

Razstavni prostor, ki so ga opremili s svojimi izdelki učenci osnovne šole, je nudil mnogo paše za oči. Od najrazličnejših prtičkov do slik v okvirjih in drugega so si ljudje ogledovali z zanimanjem.

Celotni vtis razstave potrjuje dejsvo o velikem tehničnem napredku dela na šoli in o veliki izvenšolski akivnosti učencev.

-s

Ob dnevu borca čestita vsem dolenjskim fantom, ki služijo vojaški rok, dalje vsem prijateljem in znancem ter domačim ter vse pozdravlja **Jože Kovačič**, vojak iz Sarajeva.

Srednješolci ne zaostajajo!

Prvi pozdravi iz 8. novomeške MDB

Prišli so in s seboj prinesli lepe poletne dneve. Do njihovega prihoda je na odseku avto ceste Negotino-Demir kapija večkrat padal dež, včasih je bilo tudi prav hladno. Odkar so pa 15. junija prispeli srednješolci, pravi dež, tisti, ki obvezno pretrga delo, ni več padal. Zato med brigadami, ki so prišle in tistimi, ki so že bile tu, po barvi kože ni bilo nikakršne razlike. Vsi so počrneli od toplega makedonskega sonca. Edina razlika med njimi je uniforma. Srednješolci so dobili letne obleke: kratke hlače, srajce in nizke čevlje.

Prvih srednješolskih brigad na odseku Negotino-Demir kapija je sedaj deset. Zelo značilno je, da je njihov fizični sestav zelo dober; ob ponovnem zdravniškem pregledu ni šel nihče domov.

Kakšen je njihov delovni učinek glede na delavsko-kmečke brigade? Marsikdo je mislil, da bodo srednješolci zaostajali. Toda to predvidevanje je bilo napačno. Res je, da je prve dneve šlo bolj težko. Saj ni enostavno zamenjati svinčnik s krampom in lopato. Pokazali so se žulji, po nekaj dnevih pa so se dlani že utrdile. »VEM, DA JIH VELIKO MISLI, DA DOSEGAMO SLABE REZULTATE. NI TAKO! OD 74% IZPOLNJENE NORME V ZADNJIH DNEVIH SMO PRIŠLI NA 240%. A NE POZABITE TEGA, DA JE V NAŠI BRIGADI 38 DEKLET,« nam je rekel Franc Miklavc, namestnik komandanta VIII. novomeške MDB Ivan Stariha-Janko.

Dejstvo je, da so srednješolci prijetno presenetili vsa gradbena podjetja. Srednješolci iz Prištine, Beograda, Niša, Vršca, Skoplja, Novega mesta, Negotina, Mladenovca, Sarajeva in Mostarja dosegajo lepe uspehe. Kar je najbolj važno je to, da je sodelovanje in tovarištvo na višini, opaziti ni nobene razlike. Že prve dneve so se tako zbližali, kakor da bi bili že dolgo skupaj.

V Makedoniji sta sedaj dve naši brigadi: kmečko-delavska in srednješolska. Obe sta že v tesnih stikih. Obiskali so se in se pogovorili marsikaj, kar bo vsem koristno.

sd

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Cedenski koledar

Četrtek, 2. julija — Marija
Petek, 3. julija — Nada
Sobota, 4. julija — dan borca
Nedelja, 5. julija — Ciril
Ponedeljek, 6. julija — Dušica
Torek, 7. julija — Vilko
Sreda, 8. julija — Špela

KINO

BREŽICE: 4. 7. indijski barvni film »KRALJICA JENSI«. Od 5. do 6. 7. ameriški barvni film »20.000 MILJ POD MORJEM«. Od 8. do 9. 7. madžarski film »ŽELEZNI CVET«.

ČRNOMELJ: Od 3. do 5. 7. angleški barvni film »SMRT NA CESTI«. Od 7. do 8. 7. italijanski barv. film »CARSTVO SONCA«.

MOKRONOG: Od 4. do 5. 7. francoski film »ZLA SREČANJA«.

METLIKA: Od 4. do 5. 7. »LETNI ČASI«. 6. 7. »ZAKLETI GRAD«.

NOVO MESTO »KRKA«: Od 1. do 2. 7. jugoslovanski film »SKALNA OBZORJA«. Od 3. do 6. 7. ameriški barvni film »PUŠČAVA ŽIVI«. Od 7. do 9. 7. poljski film »RESNIČNI KONEC VOJNE«.

DOM JNA NOVO MESTO: 2. 7. jugoslovanski film »TUJA ZEMLJA«. Od 4. do 6. 7. ameriški barvni film »SIN ALI BABE«. Od 7. do 10. 7. ameriški film »ZLATO V DŽUNGLI«.

TREBNJE: Od 4. do 5. 7. ameriški film »LJUBEZEN S TUJCEM«. Predstava v nedeljo ob 14 in 16 uri.

ŽUŽEMBERK: 5. 7. angleški film »ŠKRLATNA DOLINA«.

MALI OGLASI

PRODAM KOMBINIRAN (GLOBOK - ŠPORTNI) OTROŠKI VOZIČEK, dobro ohranjen. Ria Bačer, Dolenjski list — Novo mesto.

MANJŠE POSESTVO NAPRODAJ. (tudi na dolgoročno odplačilo) v bližini Novega mesta, in 12 kub. metrov tesanega jelovega lesa, 6000 zidne in 1.500 strešne opeke. Naslov v upravi lista. (567-59)

PRODAM SAMOVOZNI MOTOR (Sedling) 8 KS za cirkularko na vozičku z gumijevimi kolesi, v odličnem stanju Doseže 20 km na uro in ima 1.500 obratov na minuto.

POŠTENO DEKLE ZA POMOČ V GOSPODINJSTVU sprejme 3-članska družina s 15. 7. v Novem mestu. Naslov v upravi lista.

ZAHVALE

Ob izgubi našega očeta

JANEZA PATETA

iz Irče vasi

se zahvaljujemo vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, ter darovalcem cvetja. Posebno se zahvaljujemo za požrtvovalno zdravniško pomoč ter tovarišu Jožetu Gričarju in drugim članom kolektiva splošne bolnišnice.

Žalujoči: hčerka Romana z družino in ostalo sorodstvo.

OBVESTILA

Okrajni Zavod za napredek gospodinjstva v Novem mestu razpisuje sledeče enodnevne tečaje:

6. 7. priprava mlečnih pijač in jogurta,
7. 7. priprava namazov,
8. 7. konzerviranje graha,
9. 7. konzerviranje borovnic.

Pričetek ob 19 uri v prostorih Zavoda.

Prijave, ki so lahko tudi skupinske, sprejema Zavod vsak dan do 12. ure.

*

Pozivamo vse delavce, ki so bili pri podjetju v letu 1958 zaposleni več kot 6 mesecev, da v 1 mesecu po tej objavi uveljavijo svoje pravice pri končni delitvi osebnega dohodka za leto 1958.

Gospodarska poslovna zveza Novo mesto

RAZPIS

Dijaški dom Črnomelj bo sprejel v šolskem letu 1959-60 128 gojencev, ki bodo obiskovali osnovno šolo in gimnazijo v Črnomlju. Mesečna vzdrževalnina bo 5.300 dinarjev.

Reflektanti naj do 30. julija t. l. vložе prijavo, kolkovano s 30 din državne in 20 dinarjev občinske takse. Prosilci naj prilože prošnji tudi 20 dinarjev v znamkah za odgovor.

Pismeno obvestilo o sprejemu bo dobil vsak prosilec do 10. avgusta 1959

PREKLIC

Ivan Avsec, sin posestnika iz Prelesja 24 p. Šentrupert, obžalujem in preklicujem vse žaljive govorice, ki sem jih širil o Anici Jurglič, gospodinji iz Prelesja št. 21 pošta Šentrupert, kot neresnične. Anici Jurglič se zahvaljujem, ker je od nameravane zasebne tožbe odstopila.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V času od 22. do 29. junija je bilo rojenih 7 dečkov in 12 deklic.

Poročila sta se: Jože Dobre, kovač iz Kropa, in Ema Mikec, uslužbenka z Rateža. Alojzij Vlrant, ključavničar iz Dol. Toplic, in Otilija Šercelj, uslužbenka iz Meniške vasi.

Umrli so: Ivan Rustja, uslužbenec iz Novega mesta, star 49 let. Ivan Mesojedec, šofer iz Dol. Mokrega polja, star 23 let. Ivan Matoh, užitkar iz Irče vasi, star 81 let.

GOTNA VAS

V preteklem tednu je bila rojena 1 deklica.

Umrl je: Franc Može, kmetovalec iz Srebrničev, star 76 let.

Iz novomeške porodnišnice

V preteklem tednu so v novomeški porodnišnici rodile: Terezija Dime z Gmajne — deklico, Milena Kavšček iz Vavte vasi — dečka, Župevec Marija iz Novega mesta — dečka, Ana Košir iz Martinje vasi — dečka, Vida Brodarič iz Rosalnic — deklico, Tončka Cvelbar iz Maršeče vasi — dečka, Jožica Židanik iz Črnomlja — deklico, Jožefa Zrimšek iz Novega mesta — dečka, Tončka Strasberger iz Zloganja — dečka, Ivanka Vidic iz Kočevja — dečka, Helena Bregar z Drage — dečka, Amalija Lap iz Bistrice — deklico, Terezija Rak iz Češnjic — deklico, Milena Jurečič iz Kostanjevice — dečka, Stanislava Žvan iz Vel. Mraševega — deklico, Vlasta Lampret iz Novega mesta — dečka, Marija Kolenc iz Zabrdja — deklico, Vera Šunigoc iz Rudnika — dečka, Boža Kocjan iz Sp. Zabukovja — deklico, Vida Erpe iz Gor. Straže — dečka, Amalija Zupančič iz Dol. Nemške vasi — deklico, Barica Bučar iz Metlike — deklico, Ivanka Nemanič iz Rosalnic — deklico, Marija Pezdirc iz Otoka — dečka, Frančiška Koren iz Gaberja — dečka, Rozalija Hudoklin iz Bršljina — deklico, Zinka Kure iz Loke — dečka, Terezija Zalokar iz Groblja — deklico, Antonija Lukše s Potovrha — dečka, Marija Knez iz Artič — dečka, Tončka Kodrič iz Šutne — deklico.

Iz brežiške porodnišnice

Pretekli teden so v brežiški porodnišnici rodile: Nada Vugrinec iz Brdovca — dečka, Mira Šivak iz Lipnice — dečka, Vasfija Arab iz Krške vasi — dečka, Anica Umek iz Nove Rese — dečka, Justika Smole iz Reštanja — dečka, Josipa Hudina iz Dubravice — dečka, Marija Kerin iz Leskovca — deklico, Marija Rivec iz Studenca — deklico, Stefka Cernelič iz Župelevc — dečka, Jožefa Mihelin iz Sp. Sušice — dečka, Pepca Novosel iz Jesenic — deklico, Marija Radej iz Brestanice — dečka, Dragica Sahimpašič iz Rozge — dečka, Marija Starčič iz Sel — deklico, Antonija Ostrelič iz Zg. Obreža — deklico.

Brežiška kronika nesreč

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v brežiški bolnišnici: **Leopold Češek**, upokojenec iz Prečne Loke, si je pri delu v vinogradu zlomil desno roko. **Franc Marinček**, kmetovalec iz Črešnjic, je pri padcu z voza dobil notranje poškodbe. **Anton Kopinč**, delavec iz Dobove, si je pri padcu izpahnil desno nogo. **Jožefa Židan**, gospodinja iz Brežic, se je nabodla na vile. **Marija Dvojmoč**, gospodinja iz Zameškega, si je pri padcu s kozolca poškodovala obe nogi. **Antona Strmeckega**, delavca iz Zg. Sušice, je udarila krava po levi nogi.

KRONIKA NESREČ

V preteklem tednu so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Na **Terezijo Gačnik**, hčer delavke iz Kumne vasi, se je prevrnil voz in ji poškodoval obe nogi. **Ivan Cesar**, električar iz Prečne, je padel z motorja in si poškodoval levo nogo. **Alojza Košaka**, posestnika iz Dol. Maharovca, je nekdo med pretepom sunil z nožem v desno roko. **Jože Divjak**, posestnik iz Voličkove vasi, je padel s češnje in si poškodoval rebra. **Albina Mesojedca**, sina posestnika iz Mršeče vasi, je nekdo pri pretepu sunil z nožem v hrbet, **Srečko Senica**, delavec iz Trate, si je pri nogometni tekmi poškodoval desno koleno. **Marija Gimpelj**, posestnica iz Jurke vasi, je padla in si poškodovala desno nogo.

REPUBLIŠKA PLAVALNA LIGA

ŽPK Ljubljana : PK Celuloza 72:64

V okviru republiške plavalne lige sta se 24. junija pomerila plavalna kluba PK Celuloza in ŽPK Ljubljana. Srečanje je bilo v olimpijskem bazenu na Vidmu, pri temperaturi vode 26 stopinj C in zraka 30 stopinj C. Nebo je bilo jasno in mirno. Gledalcev malo. Sodniški zbor, na čelu z vrhovnim sodnikom ing. Junc Milošem, je sodil tekmovanje dobro.

Po nedavni visoki in prepričljivi zmagi PK Celuloze nad PK »Naprijed« iz Zagreba z rezultatom 94:65, je sledil prvi poraz. Mimogrede naj omenimo, da je bilo tekmovanje z Zagrebom le prijateljsko ter nekakšen uvod za prvenstvena republiška tekmovanja. Toda povrnimo se k prvenstveni tekmi. Plavalci PK Celuloze so se dosledno borili za vsako točko. Boriti se pa proti nadmočni ekipi ni lahko. ŽPK Ljubljana ima svojo tradicijo in izkušnje. Spričo dejstev, da se je ta ekipa že vsa leta borila za vstop v II. zvezno plavalno ligo in da so »iztisnili« zmago le za osem točk razlike, gre PK Celuloze vse priznanje.

Menim, da je najbolje, da prepustimo besedo plavalcem PK Celuloze. Plavalec Ivančič: »Naša ekipa ni pričakovala zmage nad ŽPK Ljubljano, temveč nasprotno; mučila nas je negotovost, ker smo se bali katastrofe. Z rezultatom sem zadovoljen. Upam, da bo drugič bolje.«

Sekretar ekipe Lado Hartman: »Če upoštevamo, da je PK Celuloza končno le podeželska ekipa in povrhu še brez trenerja, sem z rezultatom zadovoljen. Optimistično gledam na rezultate v srečanju s PK »Prešeren« iz Radovljice na njihovih tleh in z »Neptunom« iz Celja, ker bo tekmovanje na Vidmu. Računam na plasma tretjega mesta republiške lige.

Iz srca želimo PK Celuloza, da bi se napoved tov. Hartmana uresničila.

60 let gasilcev v Šentrupertu

24. junija 1899 so na pobudo občinskih mož v Šentrupertu ustanovili Prostovoljno gasilsko društvo. Prvi načelnik društva je bil Blaž Kovačič. Sprva so imeli gasilci shranjeno svojo brizgalno na šolskem vrtu. Leta 1909 so si sezidali svoj gasilski dom. Leta 1912 so kupili novo, za tiste čase odlično brizgalno na ročni pogon, ki pri požarih ni nikdar odpovedala. Leta 1929 so nabavili motorno brizgalno znamke Rosenbauer, ki se je prav tako izkazala kot zelo zanesljiva. Med vojno so Italijani motorko vzeli, češ da jo rabijo za primer, če bo napadena njihova postojanka na gradu Rakovnik. Gasilcem je uspelo, da so svojo brizgalno ob italijanski kapitulaciji dobili nazaj. Nadaljnji napredek društva moremo zabeležiti po osvoboditvi. Takrat so ameriški rojaki poklonili društvu avto. Lepi Chevrolet vozi gasilce, prevaža pa tudi bolnike v novomeško bolnišnico.

Najstarejši šentruperški gasilci pomnijo mnogo požarov, pri katerih so gasili. Prejšnje čase, ko je bilo še več lesenega in s slamo kritega, je vsak požar pretil, da upepeli vso vas. Bili so tudi časi, ko je bila ljudska zloba takšna, da je vsak večer v šentruperški okolici gorel kozolec ali zidanica. Povprečno je društvo intervenira lo pri petih, šestih požarih na leto. Plemenita požrtvovalnost gasilcev je rešila mnogo ljudskega premoženja.

V nedeljo, 5. julija, bo pod pokroviteljstvom narodnega heroja, ljudskega poslanca Franca Kreseta-Čobana proslava društvene 60-letnice. Udeležili se je bodo vidnejši funkcionarji občinske gasilske zveze iz Trebnjega in okrajne gasilske zveze iz Novega mesta. Zjutraj bo godba iz Trebnjega igrala budnico. Dopoldne bo na gasilskem domu odkrita spominska plošča, posvečena gasilcem, ki so padli v prvi in drugi svetovni vojni. Popoldne bo razvitje novega prapora. Ta prapor je dragoceno delo, okrašen je z bogato vezenimi trakovi, a njegov ročaj okovan s pozlačenimi in posrebrenimi žebljički. Kuma pri razvitju prapora bosta dr. Sandi Lunaček, direktor »Odpada« v Ljubljani, in Leon Štrukelj, ki je bil v Ameriki med glavnimi organizatorji akcije za nakup gasilskega avtomobila. Po končanih slovesnostih bo veselica, katere dobiček je namenjen v korist društva.

Jadranka
DOBRO ČISTI

Jadranka
ODLIČNO PERE

Jadranka
TERPENTINOVO MILO

Se nekaj besed o gledalcih. Bilo jih je le malo. To pa še zdavnaj ne pomeni, da ni zanimanja za plavalni šport v Vidmu-Krškem. Krivda je le pri vodstvu PK Celuloza, da ne izobesi vsaj ročno pisane lepake, da bi ljudi o tekmovanju obvestila. Prepričan sem, da bi tudi TVD Partizan kot Svoboda brezplačno predvajala diapozitive, v katerih naj bi bilo obvestilo o tekmovanju.

IZIDI TEKMOVANJA:

moški: 400 m crawl, Goršič, Ljubljana, 5.11,6. 100 m hrbtno, Goršič — Ljubljana, 1.18,2; 100 m metuljček, Poljanšek — Ljubljana, 1.13,1; 100 m crawl, Humar — Celuloza, 1.07,6; 100 m prsno, Pelc — Ljubljana 1.18,1; 8x50 crawl, Celuloza 4.05,7.

Ženske: 200 m crawl, Horvat — Ljubljana 3.14,2; 100 m prsno, Breskvar — Celuloza 1,30.3; 100 m hrbtno, Hočevar — Ljubljana, 1.32,8; 100 m metuljček, Horvat — Ljubljana 1.27.0; 100 m crawl, Horvat — Ljubljana 1.21,1; 6x50 crawl, Celuloza, 4.27,1.

Srečanje waterpolo ekip je bilo le prijateljsko, ker je sodnik iz Celja zadnji trenutek odpovedal udeležbo. Končalo se je v prid gostov z rezultatom 10:6 (prvi polčas 7:3).

D. Kastelic

Še vedno premalo zanimanja za nabiralno akcijo

V našem okraju je prav malo zanimanja za zvezno nabiralno akcijo za izgradnjo igrišč in telovadišč, posebno pri šolah. Večina občinskih štabov še ni pričela delati. Po eden ali dva člana štaba opravljata vse naloge, pri nekaterih občinskih štabih pa bloki leže še vedno v predalih in šolski otroci še niso prodali niti enega listka.

Od predvidene vsote 6.250.000, ki naj bi jo dobili s prodajo znamkic in blokov, smo do sedaj zbrali le 1.445.490 din. Večino tega denarja so zbrali v Novem mestu, tako da odpade na vse ostale občine slabih 500.000 din.

Šolska mladina bi lahko prodala precej blokov. Tudi večina podjetij se je slabo izkazala. Nekatera niso prispevala še prav nič, druga pa zelo nizke zneske.

Se je čas, da se agilneje vključimo v to akcijo! Nedelavne občinske štabe in nekatere predsednike pa bo treba poklicati na zagovor.

Jože Glonar

Akcija: POŠTAR

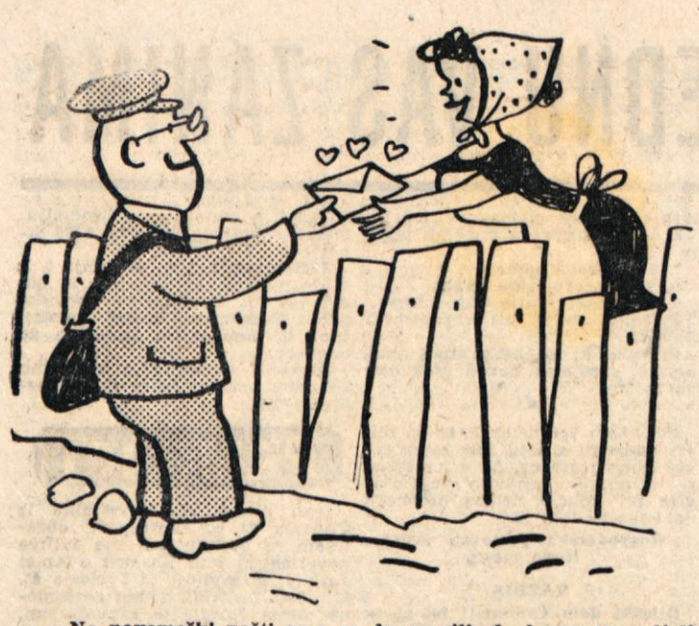

Na novomeški pošti smo se dogovorili, da bomo spremljali pismonošo, ki nosi pošto po naših vasicah v bližini Novega mesta. Dogovorili smo se tudi, da ga bom spremljal kot njegov pomočnik ali pripravnik ... Tako sem imel vstop v vsako hišo tistih sedmih vasic, ki sva jih obredla. Vse te vasice ležijo ob Potoku, nekatere v hribu visoko nad njim, druge pa tik ob njem, kjer žene nekaj mlinskih koles in včasih prestopi na travnike ...

Ob 8.30 sva se napotila iz Novega mesta v smer X. Prašna cesta in hrušč traktorjev in avtomobilov, ki gradijo nov odcep z avto ceste do Novega mesta. Pot je precej dolga, še bolj pa ob misli, da bova danes prepešačila 18 km, po vasicah, ki so njegov delokrog. To pot napravi poštar vsak drugi dan, le da njegova torba (danes kakih 17 kg) ni vsak dan tako polna. Ob četrtkih zavzame precejšen del torbe Dolenjski list. V teh vasicah je ta časopis skoro edino branje, razen Kmečkega glasu. Sonce je danes bolj naklonjeno prvim kopalcem na Krki kot pa nama. Kaže, da se je prav zarotilo. Pred nekaj dnevi še dež in megle, ki so se vlačile ob Krki, danes pa ... Bližava se prvim hišam razmetane vasice. Skozi pelje cesta. Pravijo, da je tu nekoč peljala rimska cesta, ki je vezala Emono s kraji v provinci. O tem priča skoro pozabljen miljnik ob cesti. Fant kakih sedemnajstih let naju ustavi.

»Imate mogoče kakšno Mladino?«

»Ne mladine pa nimam ...«

»Mislim tisti časopis, Mladino ...«

»Ne, časopisa Mladine pa nimam s seboj. Tu nima nihče naročenega.«

Fant se zasmeje in pove, da mora pogledati Mladino, ker bi rad šel v brigado. Poštar vzame robec in si obriše potni obraz. Končno. Prišla sva do prvih hiš.

»Pošta!«

»Ja, kaj je že četrtek ...« Starejša žena vzame »Dolenjca« in ga gleda kot da ne bi bila še povsem prepričana, da je res že četrtek. Potem pa se zasmeje.

»Ja, pa je res že četrtek ...«

Potem mečeva časopis in pisma pod vrata, skozi okna, nekaj jih nataknevа kar v rože na oknih. Sončen dan je in ljudje so pri delu. Zdaj pa zdaj se napotiva kar na njive. Če je kakšno nujno sporočilo ali pošiljka, se mora prejemnik podpisati. Tako večkrat zaideva po več sto metrov iz vasi. Poštar ne pozna samo hiše v vasi, pozna tudi njive, ve čigav je ta ali oni kozolec ali pa travnik.

V dopoldanskih urah ljudi le redko dobiš doma.

Nizka hišica, skoraj pritlikavec v primerjavi z drugimi v vasi. Pismo iz Francije. Potrkava.

»Kar noter ...«, se zasliši glas iz kuhinje. Vstopiva. Stara žena, kakih osem »križev« ima. Čaka naju v kuhinji. Poštar ji da Dolenjski list, potem še pismo. Hitro ga pogleda.

»To je pa od Toneta, mojega brata.« Odpre ga in naju poprosi, da ga prebereva. Pravi, da je stara in da slabo vidi. Pismo je debelo in težko Toda .

»Mati, saj je čisto prazen papir ... Nič ne piše ...«

»Kako nič?« se razhudi. »Dajte ga sem!« Gleda in mrmra nekaj kot »saj je res čisto prazen papir, čisto prazen,« potem pa pravi: »Tu je nekaj. Saj sem rekla, da mora biti nekaj. Preberite ...«

V pismu, čisto na koncu, piše z velikimi, okornimi črkami: »Hvala lepa ...« Starka začudeno pogleda, potem pa pravi: »Ja seveda, ko sem pa zadnjič poslala samo kuverto, pismo pa je ostalo doma ...«

Še nekaj pisem in časopisov in že zapustiva vas. Zavijeva čez Potok, potem v hrib in že sva v drugi vasi. Tu mora poštar oddati pošiljko denarja. Zopet nikogar doma? Potrkava. Pride dekle s predpasnikom in pove, da so vsi domači na njivi in da se bodo vrnili najbrž šele okoli enih, ker je veliko dela in je treba izkoristiti lepo vreme. Sama je doma. »Denar je prišel! Podpisati je treba!«

»Kar meni dajte, bom že jaz podpisala,« pravi. Toda 60.000 dinarjev ni majhna stvar. Poštar vztraja pri tem, da podpiše prejemnik.

»Pa nič,« pravi ona. »Ampak vseeno bi lahko jaz podpisala. Saj pri nas držimo vsi skupaj.«

V vasi izpraznevа še poštni nabiralnik. Poštar mi je povedal, da je tu vsak teden podobno pisemce v plavi kuverti, naslovljeno neki Micki Bogvekateri, drugače pa odhaja iz te vasi bolj malo pisem. Ustaviva se še v neki hiši, kjer naju mali Franci, potem ko sva že oddala pošto, vpraša, če imava »kakšno slecko za milon«, ker pa tiste srečke žal niso zaznamovane, pravi njegova mamica, da jo bo vzela raje drugič ... Ura se bliža že enajsti, obredla pa sva šele dve vasi. Hitro se spustiva po dolinici skozi gozd in kmalu prečkava železniško progo. Prijazna vasica ob progi. Hiše so lepše kot v prejšnji vasi, vse so skoraj enake, z rdečimi okenskimi okviri in sivimi strehami — znamenje, da je bila morda vas med vojno porušena ali pa da je ljudem ugajala lega ob železniški progi in so se zato naselili v večjem številu.

Ustaviva se pred hišo s prijetno senco, zraven je čebelnjak. V senci on in ona. On kadi iz pipe, ona pa trebi solato in jo meče v skledo. S poštarjem sva se domenila, da ju »navlečeva« in da bova rekla, da danes ni Dolenjskega lista ...

»Ni ga? Ja kaj pa vendar delaš? Pa se menda ni zgubil listek na njem?«

»Ni ga.«

»Škoda. Ampak sedaj ti bom pa povedal, zakaj sem naročil Dolenjski list,« reče in se zasmeje.

»No, povej ...«

»Veš zato, da moraš tolikokrat k meni! Imaš vsaj kaj dela. Prideš, kadar nosiš Delo, potem od petkih, ko pride Kmečki glas, in še takrat, ko nosiš Lovca. Vidiš samo zato sem ga naročil,« reče in krepko zajame iz pipe. Poštar pa potegne iz torbe Dolenjski list in mu ga da. Vzame ga in ga hitro prelista.

»Lokar je že nehal pisati svoje spomine ... Športni del ... ne, to me pa ne zanima. Imam pa že raje tiste športne stvari z njiv, kmečko stran. Ta šport me bolj zanima ..«

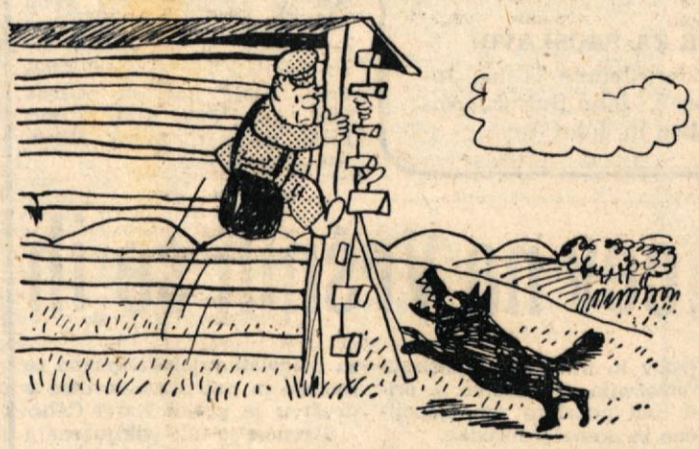

Zapustiva še to vas, kajti ura se počasi bliža dvanajsti. Greva ob progi navzgor, nato jo zapustiva in se podava niže doli k potoku, potem pa zopet na hrib. Pri kozolcu stoji starejši mož. Poštar mu izroči časopis ...

»Saj ni časa za branje, ko pa je toliko dela,« pravi on.

»O, če imate čas za Delo, ga boste imeli tudi za Dolenjski list,« hudomušno zavrne poštar. Ureževa si vsak svojo palico. Poštar je povedal, da ima v tej vasi skoro vsaka hiša psa.

»Pred letom dni, ko sem tukaj hodil,« pripoveduje Poštar, »sem stopil v hišo. Bila je odprta. Nobenega doma? Stopim v kuhinjo. Tudi dobenega. Ko pa grem ven, se zapodi za menoj pes. Splezal sem na kozolec in od tam poklical domače, ki so delali na travniku ...«

Snaha in tašča sedita pred hišo. Pismo iz Amerike in Dolenjski list. Tašča povzame: »Tona piše, da bo poslala uro. Veš, zadnjič sem ji pisala, da se je naša pokvarila.«

»A ste neumni mati! Saj lahko tudi brez nje živimo, saj imamo dve ročni uri pri hiši. Ali pa tisto vašo bi dali popraviti.«

»Piše, da bo poslala tako, ki zvoni ...«

»Prava reč. Če človek dalj časa spi, je bolj zdrav ...« odvrne snaha.

»Piše tudi, da je že poslala tistih 10 dolarjev za obnovitev cerkve.«

»Mejduš, je neumna.«

»Kako pa se vam kaj zdi Dolenjski list,« jo vprašam.

»O, rada ga imam. Ampak sedajle ga ne smem vsega prebrati. Ostati ga mora še kaj za zvečer.« Potem ga vzame še tašča, ga malo lista in ko vidi v njem rojstno hišo pesnika Župančiča, reče: »Ja, sm djala, da tale Župančič nej od tle doma ...«

V sosedni vasi se še ustaviva pri fantu, ki je služil vojaški rok v Egiptu. Ljudje v vasi vedo veliko povedati o tem. Pri mlinu sva naletela na belega moža, ki je prenašal vreče moke. Povedal nama je o Egipčanu, kako dober fant je in da veliko pripoveduje o svojem službovanju. Potem pokaže vžigalnik, ki mu ga je prinesel ta fant. Hoče prižgati cigareto, pa ne vžge. Potem se opravičuje, da je prepih in da bencina ni več, pa tudi kamenček se je že izrabil.

In tako gre naprej. V vsaki hiši, kjer se ustaviva, padajo vesele in žalostne. Vprašanja »NI NIČ?« in potem hiter »NASVIDENJE« in drugod zopet »HVALA LEPA« ali pa »GLEJTE, DA BOSTE JUTRI KAJ PRINESLI ...«

Peter Breščak

Spomini na leta vseljudskega upora proti okupatorjem in na boj za nov družbeni red so v naših srcih vedno živi in svetli. Na sliki: skupni pohod patrol Zveze borcev Senovo in Videm-Krško lani za dan vstaje v Lošcah pod Bohorjem (slikano pri Župancu)

Enkrat resnično lovska

Olči Sever je v Gorjancih ustrelil lepega srnjaka. Lovci so ga potem prenesli v Kostanjevico, tovarišu Severju pa dali v spomin na trofejo srnjakova glavo. Lep kos in na steni bi še posebno paradiral. Pa je prišla sosedova psica Asta in trofejo odnesla. »Tudi pet tisoč bi rajši dal,« je rekel užaljeni lovec, ko je izgubil trofejo. In konec? Čez tri dni je Asta prinesla rogove nazaj, le žal, da je vse ostalo popolnoma obrala.

TA PA NI LOVSKA

V Cerkljanskem klancu je šofer, ki vozi ekspresni avtobus Ljubljana — Zagreb, naletel na krasno jato jerebic. Čepele so na cesti in se vozilu niso hotele umakniti. Avtobus je bil že čisto blizu, jerebice pa so še vedno čepele. Vse je kazalo, da jih bo moral povoziti, tedaj pa je šofer tik pred jato ustavil. Šele trenutek nato so živali odletele. Velikokrat slišimo na račun šoferjev pritožbe. Mnogo jih je upravičenih, še več tudi ne. Ta primer gotovo zasluži priznanje, zato so lovci razpravljali, da bi šoferja PUTNIKA SLOVENIJE tovariša **FRANCA ZAJCA** nagradili, zakaj večkrat se je zgodilo, da je kdo divjad namerno povozil.

Najdražja slika na svetu bi lahko rekli gornji fotografiji, ki jo je iz propagandnih namenov posnela neka ameriška tovarna za bliskavice (umetne fotografske luči) ponoči v Ghazi v Egiptu. Na sfingo in na Keopsovo piramido je namestila 6500 bliskovnih luči, tako med seboj povezanih, da so vse hkrati zasvetile, ko je fotograf pritisnil na sprožilec. Trikrat se je poskus ponesrečil in šele četrtič je uspelo. Iz Kaira je prišlo nad 20.000 ljudi, da bi videlo to čudo, ki je Američane stalo sedem in pol milijona dinarjev.

Znamenito »Orlje gnezdo« v Berchtesgadenu, kjer je imel Hitler svojo letno rezidenco, katero je pozneje spremenil v pravo podzemeljsko trdnjavo in zakladnico. V njej je hranil zaboje denarja in zlata ter zaupnih dokumentov. Ob koncu vojne so najbolj zaupni oficirji gestapa poskrili te zaboje po vsej Evropi in jih nekaj prepeljali tudi v Švico in Italijo. V Italiji so jih že odkrili 24, vendar pa sodijo, da jih je še veliko po Srednji Evropi in zdaj vsi mogoči pustolovci in resni ljudje vohljajo za tem bogastvom, ki je že po končani vojni povzročilo obilo nasilnih smrti prevelikih radovednežev.

Besedo pa drži. Italijanska filmska igralka Maria Allasio (na sliki) je lani oktobra izjavila ob poroki s knezom Di Bergolo, da je našla svoj cilj in življenjsko srečo v svojem možu in da se bo filmu za vselej odpovedala ter posvetila družinskemu življenju. Pravkar pa je novopečena kneginja sklenila z nekim rimskim filmskim podjetjem pogodbo za sodelovanje v nekem filmu.

Komaj je prišla iz nekega od vseh pozabljenega naselja v Pennsylvaniji, ZDA, že je Leslie Parrish bila izbrana med tisoči kandidatk za tolmačenje glavne vloge (Daisy Mae) v znamenitem žepnem romanu povojne Amerike. Kaj so producenti in režiser videli na njej, naj vam pojasni gornja slika.

Od mrtvih vstala — bi lahko rekli za črnsko pevko in plesalko Josefino Bakerjevo, ki je pred dvema desetletjema razburjala svet ker je plesala popolnoma gola. Zdaj se je spet pojavila na deskah Zahodne Evrope in Amerike in pravijo, da kljub štirim križem in nekaj polenom še vedno vnema gledalce s svojim petjem in plesanjem.

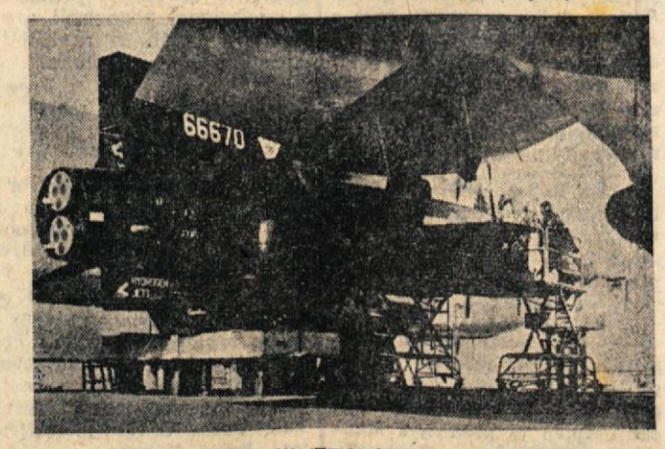

Fort Edwards v Kaliforniji (ZDA) je letalsko oporišče, na katerem pripravljajo znano raketno letalo »X 15« na poskusni let. »X 15« bo namreč zletel z matičnega letala »B 52« v višini 12.000 metrov; dosegel bo hitrost 6000 kilometrov na uro. Z njim bo človek prvič skušal doseči meje vesolja. Na sliki: tehniki v Fort Edwardsu pritrjujejo »X 15« pod matično letalo

OB PETNAJSTLETNICI VELIKE ZMAGE

Na Bosiljevo!

Bilo je proti koncu junija 1944. leta, ko so se bataljoni Dvanajste brigade (neuradno so jo imenovali »Štajerska«) zvrstili v kolone in od nekod iz okolice Žužemberka nastopili večdnevni marš, v katerem smo prispeli pred ustaško-nemško postojanko Bosiljevo, nekaj kilometrov čez Kolpo pri Vinici na hrvatski strani.

V prvem maršu smo prispeli v vas Laze pri Vršnih selih. Čez dan smo počivali, čistili orožje in imeli politične ure po četah, kjer smo se seznanili z najnovejšimi političnimi in vojaškimi dogodki doma in po svetu. Ravno v tej vasi sem bil tudi obveščen, da sem postavljen za komisarja tretje čete tretjega bataljona. Politične ure smo imeli redno vsak dan, razen takrat, kadar smo bili v borbi. V nadaljnjem pohodu smo prispeli v Slamno vas pri Metliki, kjer smo zopet počivali čez dan. Ker je bilo vreme lepo in toplo, smo spali zunaj, okrog gospodarskih poslopij. Ko smo se odpočili, smo proti večeru nadaljevali svoj marš čez Metliko in čez Kolpo na hrvatsko stran. Dokler smo bili na »naši« strani Kolpe, smo se hranili v bataljonskih kuhinjah, ki so šle vedno z nami in nam pripravljale hrano, ko pa smo prišli na hrvatsko stran, se je to spremenilo. Naša komora je izgubila svojo veljavo. Tamkaj je bila prehrana naših enot organizirana na ta način, da so nam kuhali po hišah, vsaka po svojih močeh. Kuhano in pripravljeno hrano in so nam hrvatska dekleta in žene nosile na položaje. Ljudje so bili zelo prijazni z nami in ko so nam prinašali hrano, se je vedno začel živahen razgovor, za nekatere kar malo neroden, ker niso znali hrvatske govorice. To je veljalo posebno za tovariše s Primorskega, ki jih je bilo precej v bataljonih Dvanajste brigade. V takih primerih je bilo precej hudomušnega smeha, a tisti, ki jim jezik ni delal preglavic, so neizkušenim priskočili na pomoč.

Na hrvatski strani smo pred napadom en dan počivali v vasi Vukova Gorica. Ker je bila vas ob Kolpi, so se nekateri naših osvežili tudi s kopanjem, drugi pa so se nazobali sladkih češenj, na katere so nas povabili vaščani.

29. junija smo slednjič zasedli položaje v organizirani akciji za napad na Bosiljevo. Za napad sta bili odrejeni dve slovenski brigadi iz XV. divizije. Za direktni napad je bila odrejena Cankarjeva brigada, naša Dvanajsta pa v rezervo. Pred napadom se je naša brigada razmestila v prvih vaseh zraven Bosiljevega, na severovzhodno stran. Imela je nalogo, da stopi v borbo, ko se pokaže odločilni trenutek. Napad je bil pripravljen in izvršen sporazumno in v sodelovanju s XIII. divizijo hrvatskih partizanov. Hrvatske enote so zasedle vse prihode, odkoder bi sovražnik mogel priti na pomoč napadenim v Bosiljevu. Njihova artilerija je direktno sodelovala v napadu (kolikor se spominjam, je imela štiri topove).

Cankarjevci so v noči od 29. na 30. junij sklenili obroč okrog Bosiljeva in okrog druge ure ponoči je začelo pokanje in regljanje strojnic in eksplodiranje bomb, kar je bilo ponoči glavno orožje. Ko se je zdanilo, je stopila v akcijo z direktnimi zadetki iz bližnjega hriba tudi artilerija in začela rušiti sovražni obrambni sistem. Borba je trajala potem vse dopoldne in borci Cankarjeve brigade so se živahno približevali vse bliže in bliže sovražnim utrdbam. Nekaj po dvanajsti uri je prišlo povelje tudi v štab našega tretjega bataljona, da stopimo v borbo. Odšli smo iz vasi, v kateri smo bili dotedaj, in kmalu smo pred seboj kot na dlani zagledali sovražno gnezdo in Cankarjeve borce, ki so se od vseh strani priplazili že čisto blizu sovražnih bunkerjev. Napadali smo s severovzhodne strani. Levo od nas je napadal prvi bataljon naše brigade. Z našim prihodom se je borba znova razplamtela. Poleg hrvatske artilerije, ki je s povečano hitrostjo začela bruhati granate po ustaško-nemškem gnezdu, so stopili v akcijo še minometalci iz bataljonov Dvanajste brigade.

Slišalo se je eno samo nenehno grmenje. Ker je Bosiljevo v dolinici, se je odmev eksplodiranih granat in min kar valil in odbijal od okoliškega višavja. Vmes so rohnele strojnice, mitraljezi, brzostrelke, pokale so bombe z naše in sovražne strani. Naš bataljon je bil že med prvimi hišami na robu postojank, ko je nekako po četrti uri popoldne začel besneti pravi pekel, ki se je odprl menda iz žrel vsega orožja, kar so ga imeli v sovražni postojanki. V oporišču je gorelo več stavb, ki so jih zažgale granate ali pa zažigalni naboji, izstreljeni iz naših pušk. Mislili smo, da se sovražnik pripravlja na izpad, kot je to poskušal nekajkrat ta dan, toda tokrat je bil to izpad posebne vrste. Sovražnik, videč da ni rešitve, se je odločil, da prebije obroč pod močnim ognjem iz vsega orožja. Majhne skupine od tri do deset mož so začele brezglavo bežati v vzhodno smer, čez njive posejane z žitom, s koruzo in drugimi pridelki. Iz strelskih jarkov okrog cerkve so skakali ven drug za drugim in panično bežali, toda beg je malokateremu uspel. Bežali so, kot bi bili slepi. Mi smo se zaganjali v notranjost oporišča, zbegane skupine pa so drvele naravnost proti nam kot da ne vidijo ognja, ki jih je kosil iz naših rok. Srečali so se z rafali iz našega orožja in padali mrtvi ali ranjeni, nekateri pa so se potuhnili v žito, misleč, da se z nočjo nekako rešijo in nadaljujejo svoje bežanje iz partizanskih klešč, pa tudi v tem so se zmotili. Ko ni imel kdo več bežati iz oporišča, je streljanje ponehalo, mi pa smo napadali v strelskih vrstah. Z orožjem na strel smo šli čez žito, pred seboj pa smo metali bombe in tako prisilili skrite sovražnike, da so vstali z dvignjenimi rokami.

Od druge strani so prav tako napadali borci Cankarjeve brigade. V pšenici in rži smo našli precejšje število beguncev. Gredoč smo pa pobirali odmetano sovražnikovo orožje. Največ orožja smo našli ob plotovih in živih mejah, ker je bilo tu najbolj tesno in so orožje kar spuščali iz rok. Ko smo se na višini pri cerkvi srečali z borci Cankarjeve, je bilo med nami že precejšnje število ujetih sovražnikov. Od posadke, ki je štela 300 mož, je bilo 212 mrtvih, 12 ranjenih in 49 ujetih. Zanimivo je pripomniti, da je med ujetimi bila večina Nemcev in samo trije ustaši.

Ko se je začel na zemljo spuščati prvi mrak, je bilo na bojišču v Bosiljevem že vse mirno, vas pa prosta okupatorja in domačih hlapcev. To je bila zopet ena od velikih zmag nad sovražnikom, ki smo jo izbojevali s sodelovanjem hrvatskih partizanov na hrvatskih tleh in s tem spet doprinesli velik delež ideji in resničnosti v kovanju bratstva in enotnosti med našim in hrvatskim narodom.

Po napadu smo ostali okrog Bosiljeva na položajih in se pripravljali za napad na sovražno oporišče Generalski Stol, kar pa nam je preprečila protiofenziva nemško-ustaških sil, ki so v velikem številu začele napadati naše enote. V borbi s sovražnimi silami smo se umikali na slovensko stran. Vračali smo se čez Črnomelj kjer smo bili kot zmagovalci nadvse prisrčno sprejeti. V Črnomlju smo bili počaščeni z »Veselim večerom«, ki je bil prirejen na vrtu neke gostilne; tu so nam belokranjska dekleta in mladina pripravili tudi obilo jedače in pijače. Ves čas je bil med nami prisoten tudi komandant Glavnega štaba Slovenije, tovariš Stane, ki smo mu navdušeno klicali ves večer. Počaščeni smo bili tudi še s tem, da smo šli v kino in marsikateri od nas je prvič v življenju videl kako se »film vrti«.

Od tu pa smo potem spet šli naproti novim nalogam in borbam za svobodo.

Pešad. major
JOŽE LUŽAR,
Bitelj